

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ
สาขา

อนุรักษ์วิทยา
ภาควิชา

เรื่อง การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา

Evaluation of Efficiency and Effectiveness of Community-Based Ecotourism
Management at Ko Yaonoi Community, Ko Yao District, Phang-nga Province

นามผู้วิจัย นายอำนาจ รักษาพล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

ดร.พนั
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์, Ph.D.)

กรรมการ

ดร.ร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ

ดร.น.ป.ว
(อาจารย์สุรพันธ์ เพชรภา, สค.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

ดร.น
(รองศาสตราจารย์วิชา นิยม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อาจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 15 เดือน กันยายน พ.ศ. 2549

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

**Evaluation of Efficiency and Effectiveness of Community-Based Ecotourism Management
at Ko Yaonoi Community, Ko Yao District, Phang-nga Province**

โดย

นายอำนาจ รักษาพล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1208-7

อำนาจ รักษาพล 2549: การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว
จังหวัดพังงา ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ) สาขาอุทยาน
และนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษวิทยา ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์, Ph.D. 158 หน้า
ISBN 974-16-1208-7

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดตัวชี้วัด และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัด
พังงา โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักเป็นวิธีการประเมิน ซึ่งตัวชี้วัดมีค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญ
ตั้งแต่ 1 มีความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด และการให้คะแนนตัวชี้วัดจาก 1 ถึง 3
หมายถึง ประสิทธิภาพและหรือประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในระดับต่ำถึง
สูงตามลำดับ ผู้วิจัยกำหนดตัวชี้วัดเบื้องต้นภายใต้กรอบมิติทางด้านชุมชน กำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก จากนั้น
คัดเลือกตัวชี้วัด จำนวน 33 ตัวชี้วัด จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 40 ท่าน และทำการเก็บ
ข้อมูลตามตัวชี้วัดดังกล่าว โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน ควบคู่กับการรวบรวม
ข้อมูลทุติยภูมิ และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชน
เกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา จำนวน 77 คน เพื่อประเมิน
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชุมชนเกาะขาวน้อยในภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.59 ทั้งนี้ปัจจัยที่มีค่าคะแนนสูงสุด
คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ค่าคะแนนเท่ากับ 3.00 ปัจจัยที่มีค่าคะแนนต่ำสุด
คือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ค่าคะแนนเท่ากับ 2.28 ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ความพร้อมขององค์กร
ชุมชน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.61 การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.77
การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.45 และ
การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับสูง ค่าคะแนน
เท่ากับ 2.43

อำนาจ รักษาพล .

ลายมือชื่อนิติ

ดร.ชนันท์

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

03/03/49

Amnat Ruksapol 2006: Evaluation of Efficiency and Effectiveness of Community-Based Ecotourism Management at Ko Yaonoi Community, Ko Yao District, Phang-nga Province. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field: Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Assistant Professor Dachanee Emphandhu, Ph.D. 158 pages.
ISBN 974-16-1208-7

The objectives of this study were to determine indicators and evaluate the efficiency and effectiveness of community-based ecotourism management at Ko Yao Noi Community, Ko Yao District, Phang-nga Province. The weighting score method was applied in this study. The indicators' weighting scores were ranked from 1 to 5, the least importance to the highest. The rating score of each indicator was given from 1 to 3, the lowest efficiency or effectiveness to the highest. The researcher first determined preliminary indicators from the community-based concept. The indicators and their weighting scores were then evaluated and revised for rightness by 40 resource persons given names from the snowball technique. As a result, thirty three indicators were selected for the evaluation of the efficiency and effectiveness of community-based ecotourism management at Ko Yao Noi Community. Secondary data, in-depth interviews of local leaders and questionnaire survey of the Ko Yao Noi Ecotourism Club members in total of 77 persons were employed in the data collection process.

The evaluation found the overall efficiency and effectiveness of community-based ecotourism of Ko Yao Noi Community was high with the evaluation score of 2.59. The mutual learning and community-based ecotourism network scored the highest of 3.00. While the lowest score was 2.28, on economic development aspect. Other scores for natural and cultural conservation, capability of community organization, social and cultural development, and local people acceptance and participation aspects were 2.77, 2.61, 2.45, and 2.43, respectively.

Amnat

Student's signature

Dachanee E

Thesis Advisor's signature

03, 03, 06

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนี เอ็มพันธ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นภวรรณ ฐานะกาญจน์ กรรมการสาขาวิชาเอก อาจารย์สุรพันธ์ เพชรภา กรรมการสาขาวิชา รองศาสตราจารย์อภิวันท์ กำลิ่งเอก ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในความกรุณาสละเวลาอันมีค่าประเมินตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน รวมทั้งขอขอบพระคุณสำหรับทุก ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ชาวบ้านชุมชนเกาะขาวน้อยทุกท่านที่ทำให้ทุกก้าวอย่างขณะที่เก็บข้อมูลบน เกาะขาวน้อยเต็มไปด้วยความอบอุ่นและเป็นกันเอง และขอขอบพระคุณสมาชิกชมรมประมง พื้นบ้านทุกท่านทั้งเก่าและใหม่ ที่สละเวลา สละหยาดเหงื่อแรงงาน หรือแม้แต่ท่านที่สละชีวิต เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ขอขอบคุณ เหมียว เพื่อนที่ยังคงช่วยเพื่อนได้เสมอในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ร่วมสนุก ร่วมทุกข์ และร่วมเสพบรรยากาศความเป็นธรรมชาติด้วยกัน รวมทั้งขอขอบคุณ พี่ เพื่อน น้อง นิสิต สาขาอุทยานและนันทนาการทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดการจัดทำ วิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ครอบครัวรักษาพล ที่ให้ชีวิตที่มีคุณภาพจากการบ่มเพาะด้วยความรักและความอบอุ่น และเป็นกำลังใจสำคัญที่สนับสนุนทุกความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อำนาจ รักษาพล
กุมภาพันธ์ 2549

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	2
นิยามศัพท์	3
การตรวจเอกสาร	4
แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4
แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน	18
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
กรอบแนวคิดในการวิจัย	26
พื้นที่ศึกษา	27
อุปกรณ์และวิธีการ	39
อุปกรณ์	39
วิธีการ	39
ผลและวิจารณ์	49
ตอนที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	49
ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนเกาะข่าน้อย ตำบลเกาะข่าน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา	70
สรุปและข้อเสนอแนะ	117
สรุป	117
ข้อเสนอแนะ	118
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	122
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก ทำเนียบผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	130

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข แบบประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน	137
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำองค์กรชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศโดยชุมชน	143
ภาคผนวก ง แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน	146
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือ และความยากของแบบสอบถาม	154

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	41
2	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	50
3	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	56
4	ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน	71
5	ความรู้ของสมาชิกในองค์กรชุมชน เกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	79
6	การกระจายของสมาชิกองค์กรชุมชนในแต่ละช่วงอายุ	81
7	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานภายในองค์กร	82
8	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อลักษณะการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กร	83
9	กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น โดยมติที่ประชุมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย	86
10	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อกระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาภายในองค์กร	88
11	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการยอมรับและการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้	88
12	โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย	92
13	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อกระบวนการวางแผน	97
14	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม	101
16	ผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	103
17	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ	105
18	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	106
19	ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อความพึงพอใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	106
20	การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	107
21	จำนวนองค์กรที่เข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรชุมชนเกาะขาวน้อย	110
22	ผลการประเมินเมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก	112

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
2	กรอบความคิดความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	21
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
4	ที่ตั้ง อาณาเขต และแหล่งท่องเที่ยว ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา	28
5	โครงสร้างการทำงานของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย	77

**การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา**

**Evaluation of Efficiency and Effectiveness of Community -Based Ecotourism
Management at Ko Yaonoi Community, Ko Yao District, Phang-nga Province**

คำนำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อบ่มบ่มให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.], 2542) ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดผลประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยว และที่สุดแล้วชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยเริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

ปัจจุบันชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทยมีการรวมกลุ่มสมาชิกภายใต้โครงการประสานกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคใต้ (เชาวลิต, 2546) ซึ่งชุมชนเกาะยวน้อย เป็นชุมชนหนึ่งที่เป็นสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้ชื่อ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยวน้อย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาทรัพยากรชายฝั่ง และหวังเป็นรายได้เสริมแก่ประชาชนท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกติกาที่เอื้อต่อการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้ ปี พ.ศ. 2545 ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในปีเดียวกัน ได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก ประเภท การท่องเที่ยวที่รักษาสีเขียวและวัฒนธรรม จากนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก สหรัฐอเมริกา ต่อมาปี 2547

ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พงษ์สวัสดิ์, 2548) นอกจากนี้ จากประสบการณ์ในการต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรชายฝั่งมาเป็นเวลานานเกือบ 10 ปี จึงได้รับการยอมรับจากชุมชนสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ว่าเป็นชุมชนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (เชาวลิต, 2546)

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ภายใต้ขอบเขตมิติทางด้านชุมชน หมายถึง ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงาน มาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว(อุษาวดี, 2544) ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามิติทางด้านชุมชนเป็นมิติหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อป้องกันความสามารถและสถานการณ์การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ทั้งนี้จะช่วยให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการ ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

นิยามศัพท์

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา และมีส่วนร่วมในการจัดการ

ตัวชี้วัด หมายถึง สิ่งต่างๆ หรือลักษณะต่างๆ ที่ระบุถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเด็นที่ต้องการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย

การประเมินประสิทธิภาพ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตามตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อบ่งชี้ระดับประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนเกาะยวน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น

องค์กรชุมชน หมายถึง ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยชี้วัดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะฆวน้อย ซึ่งสาระที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมี ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย
5. พื้นที่ศึกษา: ชุมชนเกาะฆวน้อย ตำบลเกาะฆวน้อย อำเภอเกาะฆวน้อย จังหวัดพังงา

แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความเป็นมา

ในระยะเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยวมุ่งเน้นมิติทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวควบคู่กับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น เดียวกับการพัฒนาในสาขาผลิตอื่น ๆ จนในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการเสนอทางเลือกใหม่ของการพัฒนาที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) โดยให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาของคนรุ่นหน้า ในการแสวงหาการตอบสนองความต้องการของคน ซึ่งแนวคิดนี้ได้ขยายความครอบคลุมการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดการประชุมนานาชาติ ด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น (globe'90) ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือน

มีนาคม ปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ผลของการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง (วท., 2542) และยังหมายรวมถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงาม ทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย นอกจากนั้น การที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมดังที่กล่าวแล้วนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ เอกชน และภาครัฐ จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว (ดรชนี, 2546)

ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามคิดหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุม Earth Summit ขึ้นที่ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ในที่ประชุม มุ่งเน้นความสนใจของทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จากการประชุมนี้เองทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้ (วท., 2542)

1. กระแสความต้องการของชาวโลก ให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการท่องเที่ยว เป็นกระแสด้านความต้องการของประชาชนทั่วโลก เกิดการสร้างจิตสำนึก ในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่น จนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็น กระแสความต้องการที่มีมากขึ้น ในหมู่นักท่องเที่ยว ที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการ ท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว ในรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยว เป็นกระแสนความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยว ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่น ยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าวนี้อาจให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางเลือกใหม่ เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม โดยมีการประยุกต์ รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 มานำเสนออยู่หลายรูปแบบ แต่ระดับการท่องเที่ยว ที่กล่าวถึงมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ททท.] (2545) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เข้าไปสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ความหมายยังได้รวมถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ความเป็น เอกัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่ต้องได้รับการรักษาไว้ โดย วท. (2542) ให้คำจำกัดความเพิ่มเติมว่า การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่ง สุรเชษฐ์ (2546) อธิบายเพิ่มเติมในหลักสากลว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยว ที่ให้ผลตอบแทนกลับคืนแก่แหล่งท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวมาเยือนในรูปแบบการนำรายได้กลับไป ทำนุบำรุงสถานที่ นอกจากนี้ สมชัย (2546) ได้ให้ความหมายโดยสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการ ที่ถูกต้อง เหมาะสมอย่างมี ส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างงาน และ กระจายรายได้ ซึ่งส่งผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงาม

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุป ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีการให้ความรู้ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ แก่ชุมชน ท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึก ให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (conventional tourism) โดยการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม มีแนวคิดมุ่งพัฒนา เพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจเพียง อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมีแนวคิด มุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่ง ท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิด องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (วท., 2542) (ภาพที่ 1)

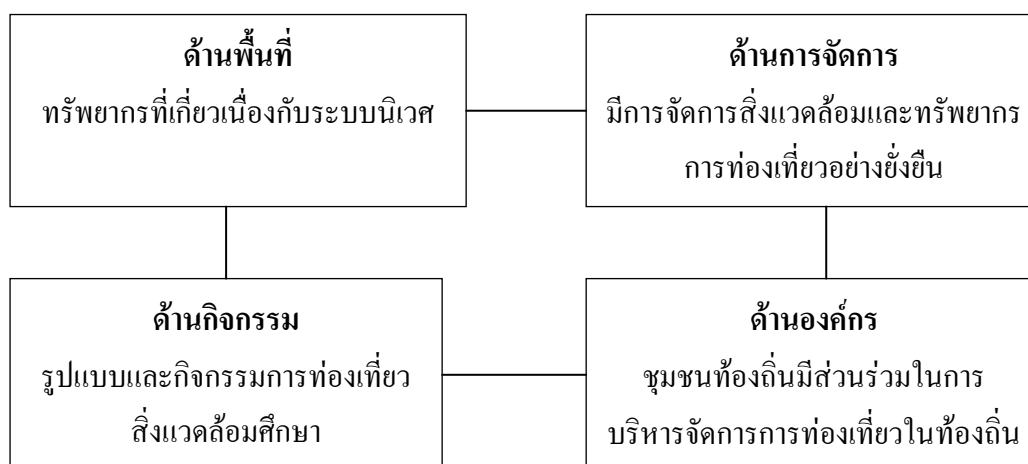
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ (nature-based tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (ecosystem) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว นั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ (sustainably managed tourism) เป็นการท่องเที่ยว ที่มี การจัดการอย่างยั่งยืน โดยมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม หากมี ผลกระทบบ้างก็ให้น้อยที่สุด โดยมีการจัดการที่ครอบคลุม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว การจัดการ สิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism) เป็นการ ท่องเที่ยว ที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจในการสร้างความ ตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่ เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (community participation-based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่ง

ท่องเที่ยว มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษา และจัดการ แหล่งท่องเที่ยวด้วยแล้ว ในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง มีคุณภาพ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545)

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจต้องจัดการส่งเสริม หรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นับได้ว่ามีความหลากหลายและมีความคาบเกี่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภท จึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบ วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติกิจกรรม และการให้บริการ ซึ่ง พิมพ์ลักษ์ (2546) สรุปว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละคน แต่ละกลุ่ม จะมีความสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกัน จึงทำให้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี

หลากหลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน ซึ่งการพิจารณากิจกรรมท่องเที่ยวที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นในพื้นที่ธรรมชาติ ควรพิจารณาถึงปัจจัยหลัก 2 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่ และทรัพยากรนั้นหนาแน่นในพื้นที่ ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการพิจารณาถึงสภาพดั้งเดิม และคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็นหัวใจของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กิจกรรมเดินป่า ย่อมต้องอาศัยสภาพพืชพันธุ์และสัตว์ป่า ตลอดจนสภาพภูมิทัศน์ที่น่าสนใจตามธรรมชาติ เป็นพื้นฐานของการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และพึงพอใจ ไม่ใช่สิ่งต่างๆ ที่ดัดแปลง หรือเสริมแต่งขึ้นมาภายหลัง ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจะมีความงดงาม แต่ถ้าหาก มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างมาก จนกระทั่งรูปลักษณ์เดิมสูญหายไป แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ก็ไม่อยู่ในเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องไม่ทำให้พื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลง จนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก

2. ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ควรส่งเสริม เป็นการพิจารณาถึงกิจกรรมท่องเที่ยวที่ควรส่งเสริม ให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน ความพึงพอใจ และการใกล้ชิดธรรมชาติแล้ว ยังต้องเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว ได้มีโอกาสเรียนรู้ธรรมชาติ โดยผ่านทางสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหลัก กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติเป็นกิจกรรมเสริมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ ดูนก เทียวถ้ำ เทียน้ำตก พายเรือแคนูและคายัค เล่นเรือใบ กระดานโต้ลม ดำน้ำดูปะการัง การตั้งแคมป์ ล่องแพ ขี่ม้าและนั่งช้าง เป็นต้น

2. กิจกรรมเชิงนิเวศ เช่น ถ่ายรูป บันทึกภาพและเสียง ศึกษาท้องฟ้า ดกปลา จักรยานท่องเที่ยวหรือจักรยานเสือภูเขา ปีนเขา ไต่เขา เป็นต้น

3. กิจกรรมทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ ได้แก่ การชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม การร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของคนและศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมกับบางพื้นที่ และบางกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน รวมถึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกัน กรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถประเมินความเหมาะสมในการจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งกิจกรรมที่มีแนวโน้มเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศ หรือกึ่งนิเวศ จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน หรือชุมชนในท้องถิ่นค่อนข้างมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสมจะต้องมีการจัดการที่ลดผลกระทบด้วย หากปราศจากมาตรการลดผลกระทบที่ดีแล้ว กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งการทำลายทรัพยากรให้เสียหายเร็วยิ่งขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากกระแสของคนในสังคม ที่เกิดความตื่นตัว เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกัน ของคนในสังคม ประกอบกับการที่กระแสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดความตื่นตัว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรม ให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการเป็นเจ้าของ และจัดการโดยชุมชน ซึ่งจะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ อนุรักษ์ ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์พื้นที่ทางธรรมชาติ และโอกาสในการทำงานทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน และเพื่อผลกำไรของชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว และรายได้นั้นมาทำชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ในการสร้างผล

กำไรให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อสร้างความยั่งยืนทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดกับชุมชน จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วท., 2542)

อุไรพรรณ (2544) กล่าวว่าโดยสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีการจัดการด้วยตนเอง โดยคำนึงถึง ทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการใช้รายได้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ เป็นการเกี่ยวข้องกันระหว่างการอนุรักษ์ ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน พงนา (2546) กล่าวว่าเพิ่มเติมว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

อุษาวดี (2544) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (community based ecotourism – CBE) โดยแบ่งออกได้ เป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในการเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน
2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนนั้น จะต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งินที่จะได้จากการท่องเที่ยวแต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีย่อม

ส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวควร ได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเกิดจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวหรือได้รับความเห็นชอบ จากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของผู้เกี่ยวข้อง และให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

เนื่องจากกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจและความตระหนักในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับระบบนิเวศ ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของชุมชนมีความหลากหลาย น่าดึงดูดใจ และมีเสน่ห์แตกต่างจากการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว และเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการโดยชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรหรือได้รับความเห็นชอบจากผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงคาบเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนรูปแบบอื่น ภายใต้กิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) กิจกรรมเชิงนิเวศ 3) กิจกรรมทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจะนำกิจกรรมเสริมรูปแบบอื่นมาใช้เป็นจุดขาย และนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนางลักษณ์ (2544) ได้กล่าวถึง รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ที่ได้มีการนำไปปฏิบัติ และประสบความสำเร็จในหลายประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ว่ามีรูปแบบดังนี้

1. การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (product sale) อาทิ สินค้าหัตถกรรมอาหารประจำถิ่น ทั้งนี้หมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ ของชุมชนนั้น ๆ ด้วย

2. กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (cultural show) เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน เป็นต้น

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (village based activities) หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนในหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การจัดกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติในบริเวณหมู่บ้าน หรือบริเวณใกล้เคียง พร้อมมัคคุเทศก์นำทาง โดยคิดค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว

4. กิจกรรมการพักแรมในหมู่บ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้น ซึ่งกิจกรรมการพักค้างในหมู่บ้าน มีหลายรูปแบบได้แก่ การจัดแคมป์ (camping) การจัดกิจกรรมพักแรมบ้านพักชุมชน (home stay) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักแรมในหมู่บ้าน (village operated accommodation)

ดังนั้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีอยู่ ทำให้ชุมชนสามารถที่จะจัดการ และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย น่าสนใจ และน่าดึงดูดใจ อาทิ การเดินป่า ล่องแก่ง พายเรือ ตั้งแคมป์กลางป่า จักรยาน ดูนก ดูผีเสื้อ ดูหิ่งห้อย ดำน้ำดูปะการัง รวมถึงการ เชื่อมชมและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ศิลป์และ ประวัติศาสตร์สังคม หรือมีการชมการแสดงพื้นบ้านทั้งในรูปแบบของละคร การละเล่น และการ ฟ้อนรำที่ดำเนินการและจัดแสดงโดยคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมเสริมเพื่อศึกษาและ สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน โดยอาจจัดให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวพำนักร่วมกับชาวบ้าน หรือพัก ในหมู่บ้าน แต่แยกที่พักออกจากครอบครัวของชาวบ้าน เช่น พักที่กระท่อมกลางนา กลางไร่ หรือ ในสวน เป็นต้น ขณะพำนักอาจจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำ เช่น 1) การร่วมกิจกรรม ทางการเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เก็บผัก หาปลา 2) การเรียนรู้เรื่องงานหัตถกรรม ได้แก่ การจักสาน ทอผ้า 3) การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การนวดแผนโบราณ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การทำอาหารพื้นบ้าน การเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นของท้องถิ่น เป็นต้น 4) การร่วม กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญของชุมชน (จุฑาทิพย์ และรุ่งทิพ ,2545)

ดรชนี (2546) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่ ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากร หรือได้รับความเห็นชอบ จากผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยว และเกิดจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งิน ที่จะได้จากการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ชุมชนจะต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวควรได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงได้รับการบริการ ที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ภายใต้การจัดการตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีตลาดการท่องเที่ยว และส่วนแบ่งการตลาด เพื่อให้การท่องเที่ยวที่เป็นธุรกิจชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้ มีมาตรการการป้องกันผลกระทบ จากการท่องเที่ยว และกฎระเบียบการท่องเที่ยว ที่เป็นที่ยอมรับ ของชุมชน สุดท้ายคือมีการติดตามประเมินผล ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจำเป็นต้องมีการดำเนินการในรูปแบบขององค์กรชุมชน ซึ่ง อนุชาติและอรัญ (2541) กล่าวว่า องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน นับเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนากระบวนการของการพัฒนา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการขยายฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และพจนา (2546) สรุปในหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า การท่องเที่ยวที่มีการจัดการ โดยชุมชน จำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือด้วย หากชุมชนไม่จัดตั้งองค์กรที่ชัดเจน หรือบอกได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้โครงสร้างขององค์กรใดในชุมชนก็จะทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นำชื่อของชุมชนมาเป็นภาพลักษณ์หนึ่งขององค์กร นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนร่วมของชุมชน ยิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบการบริหารงานองค์กรให้ชัดเจน ซึ่งจุฑาทิพย์ และรุ่งทิพ (2545) สรุปว่า องค์กรชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางได้นั้นจะต้องมีการจัดตั้งองค์กร โดยมีแนวคิดของการช่วยเหลือตนเอง และต้องดำเนินการ โดยสมาชิกเอง และมีรูปแบบที่เหมาะสม กล่าวคือ สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการในการดำเนินการ และได้รับการแบ่งปันประโยชน์จากการจัดการนั้นอย่างยุติธรรม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เป็นกระบวนการของการทำงาน และใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การกำหนดเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยทั่วไปแล้วจะขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่

จะมีเป้าหมายคล้ายคลึงกันแม้จะแตกต่างกันบ้างตามสภาพและลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลายประการ (จุฑาทิพย์ และรุ่งทิพ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับ ครรชนี (2545) ที่สรุปไว้ในหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีด้วยกัน 3 ด้าน ดังนี้

1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดการจ้างงานท้องถิ่น รวมถึงลดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเป็นแรงงานในเมืองของประชาชนท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น

2. เป้าหมายทางสังคม ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดองค์ความรู้ และทักษะที่เพิ่มเติมขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างชุมชน หน่วยงานภายนอกและนักท่องเที่ยว 4) ก่อให้เกิดการกระชับความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยผ่านการทำงานร่วมกัน 5) ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น 6) ลดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีรายได้พอเพียง รวมถึงสร้างอาชีพในท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาเยือนและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป

3. เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและไม่เสื่อมโทรม 2) คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นและเป็นระเบียบ 3) เกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมตามมา 4) ป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณสถานต่างๆ 5) ทำให้เกิดแนวร่วมในการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยว อาจเป็นกำลังสำคัญให้ประชาชนท้องถิ่น ในการรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น

ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มีหลักการและขั้นตอนในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม ความงามทางสุนทรียภาพ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีการดำเนินการภายใต้รูปแบบของการจัดตั้งองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และเป็นเครื่องมือในการขยายฐานการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดการดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการปกป้อง และสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ดังนั้น หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนต่อไป

การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเองตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบภาวะการณ์ต่าง ๆ ลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ ความรู้สืกรัก ผูกพันและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับสินธุ์ (2546) และ วท. (2542) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนว่า เป็นแนวคิดให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการจัดการ และกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นปัจจัย หรือต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และมีความยั่งยืนถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ

1. ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน
2. ร่วมกันปฏิบัติตามแผนเมื่อมีการวางแผนแล้ว สมาชิกในชุมชนทุกคนร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันได้
3. ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง และเหมาะสมโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและเท่าเทียมกันเป็นหลัก
4. ร่วมติดตาม และประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่าง ๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีแก้ไขปัญหาลำดับนั้น

5. ร่วมกันบำรุงรักษา โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันมี 4 ระดับ (ครรรชนี, 2546) ดังนี้

1. การให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำสุด มักเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรง หรือเป็นการวางแผนระดับมหภาค แต่ชุมชนมีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายหรือแผนท่องเที่ยว

2. การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมที่ตัวแทนของชุมชนอาจเข้าร่วมในคณะกรรมการ หรือการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนในโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

3. การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

4. การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการ ที่เอื้ออำนวยในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเปิดโอกาสในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเอง และให้สมาชิกภายในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้อย่างถูกวิธี เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนวัฒนธรรมอันดีของชุมชน ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมาย

รวมถึง การกระจายรายได้ และโอกาสในการได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาต่าง ๆ จากองค์กรของรัฐ เอกชน เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

การประเมิน

การประเมินเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ซึ่งผลการประเมินจะเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุง ต่อไป ซึ่ง Rossi (1982) ได้กล่าวว่า การประเมินในความหมายของการวิจัยประยุกต์ เป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคม เพื่อตัดสินและพัฒนาโครงการด้านการวางแผน และติดตามประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการทางสังคม รวมทั้งการศึกษาถึงเปลี่ยนแปลงจากการนำนโยบาย แผนงาน โครงการไปปฏิบัติ จะเห็นว่าการประเมินในแนวคิดนี้มีลักษณะของการวิจัยประยุกต์ซึ่งจะมีการออกแบบวิจัย สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งตอบคำถามที่ว่าโครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีความสำเร็จระดับใด

Stufflebeam and Shinkfield (1990) กล่าวถึงการประเมินว่า เป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

พสุ (2545) กล่าวว่า การประเมินผลจะทำให้องค์กรสามารถรู้สถานะของตนว่าอยู่ ณ จุดไหน หรือสถานการณ์ขณะนั้นเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด โดยขั้นตอนต่าง ๆ ในการประเมินผล มีดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่วัดหรือประเมินว่าจะประเมินจุดใดหรือสิ่งใด ซึ่งการกำหนดสิ่งที่ประเมินขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

2. กำหนดตัวชี้วัดหรือเครื่องมือที่จะใช้วัดในสิ่งที่ต้องการวัด

3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือเปรียบเทียบสำหรับตัวชี้วัดแต่ละตัว ซึ่งการกำหนดมาตรฐานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรสามารถทราบได้ว่าการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยทั่วไปการกำหนดตัวชี้วัดสามารถกำหนดให้ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

4. การประเมินผลทำได้โดยใช้ตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการประเมินและเก็บข้อมูล ถ้าเป็นการประเมินระดับบุคคล การเก็บข้อมูลสามารถทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรม หรือการใช้ผู้บังคับบัญชาประเมิน ตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ถ้าเป็นการประเมินประสิทธิผลองค์กรแล้ว ระบบข้อมูลขององค์กรถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญสำหรับการประเมินระดับองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากในการประเมินประสิทธิผลองค์กรข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลต้องมาจากแหล่งต่าง ๆ หลายแหล่ง ทั้งจากงบการเงินต่าง ๆ ข้อมูลด้านการผลิต ข้อมูลด้านการตลาด หรือข้อมูลทางด้านบุคลากร

5. เปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการประเมินกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

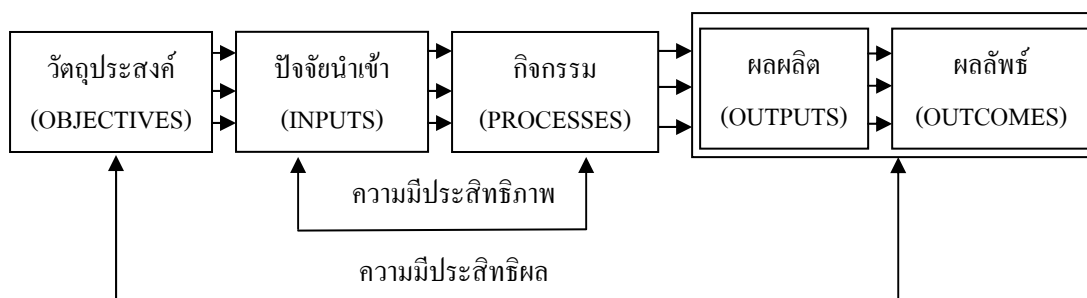
เขาวดี (2546) ได้สรุปว่า กระบวนการประเมินผลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกสิ่งที่ต้องการประเมิน 2) การพัฒนาและการใช้กระบวนการเพื่ออธิบายสิ่งที่ต้องการประเมินนั้นอย่างถูกต้องแม่นยำ และ 3) การสังเคราะห์หลักฐานที่เป็นผลจากกระบวนการเหล่านี้ไปสู่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย ขณะที่ สุวิมล (2547) สรุปว่า การประเมินเป็นการสร้างสารสนเทศที่ถูกต้องชัดเจนและเพียงพอแก่ผู้ใช้ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ เป็นการดำเนินงานที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินแผนงานหรือโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ทันเวลาต่อการแก้ไขปรับปรุงโครงการ อีกทั้งยังเป็นการกำกับให้มีการดำเนินโครงการตามแผนหรือโครงการที่วางไว้ ซึ่งขั้นตอนการประเมินเริ่มต้นจากการศึกษารายละเอียดของสิ่งที่จะถูกประเมิน ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน กำหนดตัวชี้วัด ออกแบบการประเมิน พัฒนาตัวชี้วัด เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลผลและสรุปผล จนถึงการจัดทำรายงานการประเมิน

โดยสรุปแล้ว การประเมิน หมายถึง การตัดสินคุณค่าโดยกระบวนการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจนถึงการสรุปผลและรายงานผลการประเมิน เพื่อตัดสินคุณค่าของการดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่ามีความสำเร็จระดับใด

การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตามพจนานุกรม ภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า ประสิทธิภาพ ว่าหมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการงาน และ ประสิทธิภาพ ว่า หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ มีการนำคำว่า “ประสิทธิภาพ” มาใช้ในความหมายแทนคำว่า “ประสิทธิผล” ซึ่ง นิตยา (2544) กล่าวถึงความแตกต่างของคำทั้งสองนี้ โดยคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับที่องค์การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐศาสตร์ มีการวัดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลิตที่ได้ ส่วนคำว่า ประสิทธิผล หมายถึง ขอบเขตหรือขนาดที่องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดย Drucker (1963) ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของคำว่าประสิทธิผลและประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพ เป็นการเน้นที่ output แต่ประสิทธิภาพเป็นการเน้นที่ process และ input และเมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพจะมีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับ ปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) ขอบข่ายทางเลือกที่ถูกจำกัดโดยสภาพทางกายภาพ (physical availability) 2) ระดับของการใช้เทคโนโลยี (technological condition) 3) สภาพทางเศรษฐกิจ (economic condition) 4) ความแตกต่างในเชิงคุณภาพของผลิตผล 5) ความแตกต่างในเชิงเวลา 6) ความเป็นเอกประสงค์ของกระบวนการ

ดังนั้นความมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน โดยพิจารณาถึงปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการในการทำงาน (process) เพื่อให้เกิดผลผลิต (output) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนความมีประสิทธิภาพ (effectiveness) คือ การเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งหมายถึงระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้าของโครงการนั้นๆ ว่าได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงไร ความมีประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตและผลลัพธ์ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544)

ดังนั้น หากพิจารณาร่วมกันระหว่างความหมายของการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าของกระบวนการทำงานที่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจนถึงการสรุปผลการประเมินว่ากระบวนการทำงานดังกล่าวมีความสำเร็จระดับใด

นถวรรณ (2546) สรุปว่า การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการประเมินผลจากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งการติดตามผลดังกล่าว ไม่ได้หมายความว่าต้องประกอบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ที่มีต่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น และ จารุเชษฐ์ (2547) กล่าวถึงการประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า ต้องคำนึงถึงคุณภาพของวัฒนธรรมชุมชน อันเป็นฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

โดยสรุปแล้ว การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีเหตุและผล เพื่อตัดสินคุณค่ากระบวนการทำงานขององค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะช่วยให้สามารถตัดสินใจทางเลือก ในการจัดการ ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และแผนงานให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

กระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งอนุชาติ และ อร์ทัย (2541) กล่าวถึง การกำหนดเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับองค์กรชุมชนว่า การที่จะสามารถบ่งชี้ได้ว่าพื้นที่ใด หมู่บ้านใด มีองค์กรชุมชน หรือไม่มี และถ้ามีอยู่ องค์กรนั้นมีความเข้มแข็งหรือ มีประสิทธิภาพเพียงไร ย่อมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการชี้วัดศักยภาพชุมชนตลอดจนระดับการพัฒนา และปัญหาของชุมชนนั้นๆ จึงได้เสนอกรอบสำหรับเครื่องชี้วัดองค์กรชุมชน จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง โดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ 1) ภูมิปัญญาระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบความคิดของชุมชน 2) การจัดกลุ่ม/องค์กรชุมชน 3) กระบวนการเรียนรู้ และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน 4) ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรในด้านต่างๆ จะเห็นได้ว่า แนวคิดดังกล่าวจะเน้นการพิจารณากระบวนการกลุ่ม /องค์กรชุมชน ซึ่งถือเป็นหัวใจ และกลไกสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของคนในชุมชน ทั้งนี้การดำเนินงานขององค์กรชุมชน จะต้องมีการชี้วัดผลกระทบจากการดำเนินการ ที่เน้นการวัดผล ที่เกิดจากชุมชนเป็นหลัก แบ่งออกเป็นด้านหลักๆ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ดร.ชนิ (2546) กล่าวถึงผลการศึกษาของ สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council [WTTC]) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยประยุกต์แผนปฏิบัติการ Agenda 21 ภายใต้การสนับสนุน จากสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนานาชาติ 22 องค์กร ได้พัฒนา “โครงการมาตรฐานโลกสีเขียว (the green globe standard) เพื่อดำเนินการจัดการและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับองค์กรภาคเอกชน ซึ่งรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับแหล่งท่องเที่ยว โดยมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวได้มีการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานไว้ ดังนี้

1. ความสามารถขององค์กร ที่รับผิดชอบจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในการดูแลรักษา และปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ไม่เสื่อมโทรม และสามารถสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินในระดับท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณขององค์กรท้องถิ่น

บุคคลากรทั้งจำนวน และคุณภาพของบุคลากรในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เวลาที่จัดสรรให้ได้ ในการกักตุนและรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และความสนใจขององค์กรท้องถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นได้จาก พันธกิจขององค์กรที่มีระบุชัดเจน และรับรองด้วยกฎหมายหรือความเห็นชอบของคนในชุมชนท้องถิ่น

2. ผลการดำเนินการในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ขององค์กรท้องถิ่นเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินผล เช่น การดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว การดูแลบำรุงรักษาสสิ่งอำนวยความสะดวก ให้อยู่ในสภาพการใช้งานได้ และไม่ทรุดโทรม ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การวางแผนการพัฒนารท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจัยชี้วัด ได้แก่ องค์กรท้องถิ่นมีแผนการพัฒนามีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตอบสนองต่อหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือไม่ และในแผนการพัฒนารท่องเที่ยวดังกล่าว มีกิจกรรมการดำเนินงานที่มีความเป็นไปได้ มีความชัดเจนในการตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นนั้น

4. การออกแบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมตามมา และวัสดุที่ไม่ได้มาจากพืชและสัตว์สงวนที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรืออยู่ภายใต้ภัยคุกคาม เช่น ไม่นำไม้ที่ลักลอบตัดออกมาจากพื้นที่อนุรักษ์ มาใช้ในการก่อสร้างหรือไม่ตกแต่งสถานที่ด้วยหนังสือสัตว์ ที่ลักลอบจากป่า เป็นต้น

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูล ทักษะ และความรู้ต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว ระหว่างท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. การฝึกอบรม และเพิ่มพูนความรู้ จิตสำนึกของคนในท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ 1) การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม อบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ 2) ระดับทักษะความรู้ความสามารถต่างๆ ของประชาชนท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวที่เพิ่มพูนขึ้น

7. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น ปัจจัยชี้วัด เช่น สัดส่วนของประชาชนท้องถิ่นที่เข้าร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ความถี่ของการมีส่วนร่วม ความคิดเห็น และความเต็มใจของประชาชนท้องถิ่น ต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

8. ผลความคืบหน้าในการจัดการการท่องเที่ยว ปัจจัยชี้วัด คือ มีการประเมินผลการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่ หัวข้อหรือประเด็นการประเมินสอดคล้องและครอบคลุมกับ เป้าหมายหรือประเด็นในการคุ้มครองรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ไม่เสื่อมโทรม ความถี่และความสม่ำเสมอของการประเมินผล

9. พันธมิตรในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยชี้วัดคือ มีเครือข่ายสนับสนุน หรือความร่วมมือ ในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน หรือไม่ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการที่สนับสนุน และมีพันธสัญญาในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังและช่วยองค์กรท้องถิ่นประเมิน ติดตามสถานภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นต้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุทัย (2542) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเพศพาณิชย์ และความประณีตทางศิลปะที่เสื่อมลงของชุมชนได้ แต่ปัญหาอีกหลายด้าน ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ อาคาร สิ่งก่อสร้าง ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านทัศนียภาพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม การหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ค่านิยมท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลง และความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาส่วนหนึ่ง ทำให้ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะสามารถรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้จริงตามหลักการ และในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะทำให้เป็นไปตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

จักรชัย (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา ความคิดเห็นชุมชนบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การเป็นสมาชิก กลุ่มชุมชน และการรับรู้ข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เชาวลิต (2546) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้แนวคิดสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนกรุงชิงสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป

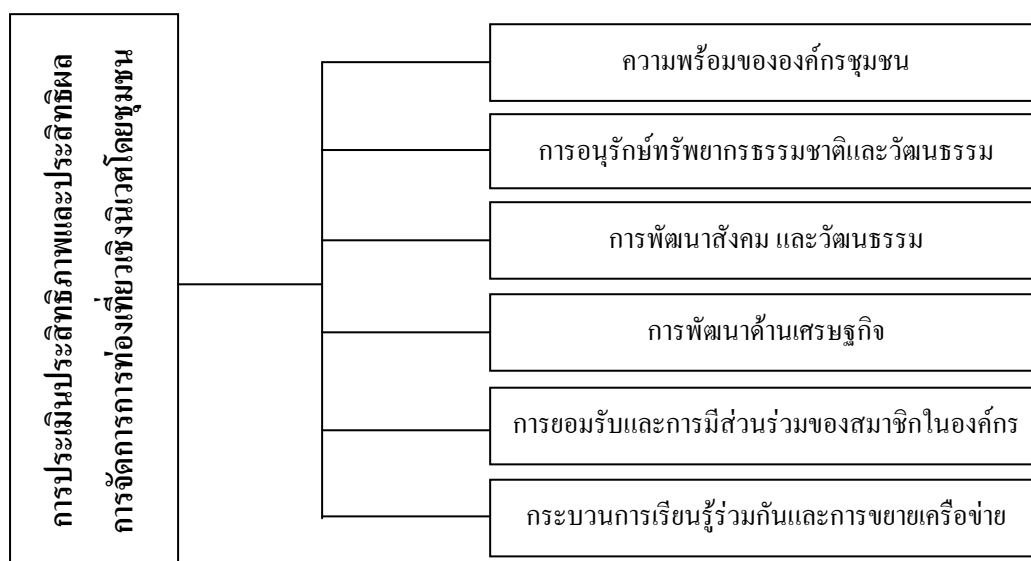
นภาพรณ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคอนมุด อำเภอลำทับ จังหวัดน่าน ผลการศึกษาปัจจัยในการจัดตั้งองค์กรชุมชน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ทักษะของชุมชน รองลงมาคือ โครงสร้างขององค์กรชุมชน ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดสรรรายได้ การจัดหาเงินทุน และจำนวนสมาชิกขององค์กรชุมชน ส่วนผลการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องการจัดตั้งองค์กรชุมชนของชาวบ้านคอนมุดเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า ชาวบ้านคอนมุดต้องการองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ โดยให้ฝ่ายท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้าน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน โครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการ หน้าที่ความรับผิดชอบ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อัตราค่าบริการ การจัดสรรรายได้ และกฎระเบียบ ข้อบังคับที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และจากผลการศึกษาพบว่า องค์กรชุมชนของชาวบ้านคอนมุดอยู่ในระยะการก่อตั้งเริ่มต้น จึงยังไม่สามารถจัดระบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรภาระหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรได้ตรงตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเห็นควรเสนอแนะให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเบื้องต้นทางด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนที่มุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานล่างในที่สุด

จารุเชษฐ์ (2547) ศึกษาเรื่อง การประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า การประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร โดยให้กลุ่มประชาชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็น จากกรอบแนวคิดการกำหนดตัวชี้วัด แยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว 2) ความเข้มแข็งของชุมชน 3) การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 5) การจัดการบริการและสวัสดิภาพแก่นักท่องเที่ยว 6) เศรษฐกิจชุมชน 7) ผลที่ได้จากการท่องเที่ยว ปรากฏว่า ประชาชนให้คะแนนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีมาก ส่วนนักท่องเที่ยวให้คะแนนการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี

เสาวนีย์ (2547) ศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยตัวชี้วัดประสิทธิผลการจัดการกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติทั้งสิ้น 20 ตัวชี้วัด ซึ่งแต่ละตัวชี้วัดมีค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญตั้งแต่ 1-5 และการให้ค่าคะแนนแบ่งเป็น 5 ช่วงคะแนนเช่นเดียวกับค่าถ่วงน้ำหนัก จากคะแนน 1 ประสิทธิภาพต่ำมาก ถึง 5 ประสิทธิภาพสูงมาก ผลการประเมินพบว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีระดับประสิทธิผลการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 3.64

กรอบแนวคิด

จากการตรวจสอบเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน แยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย (ภาพที่ 3)

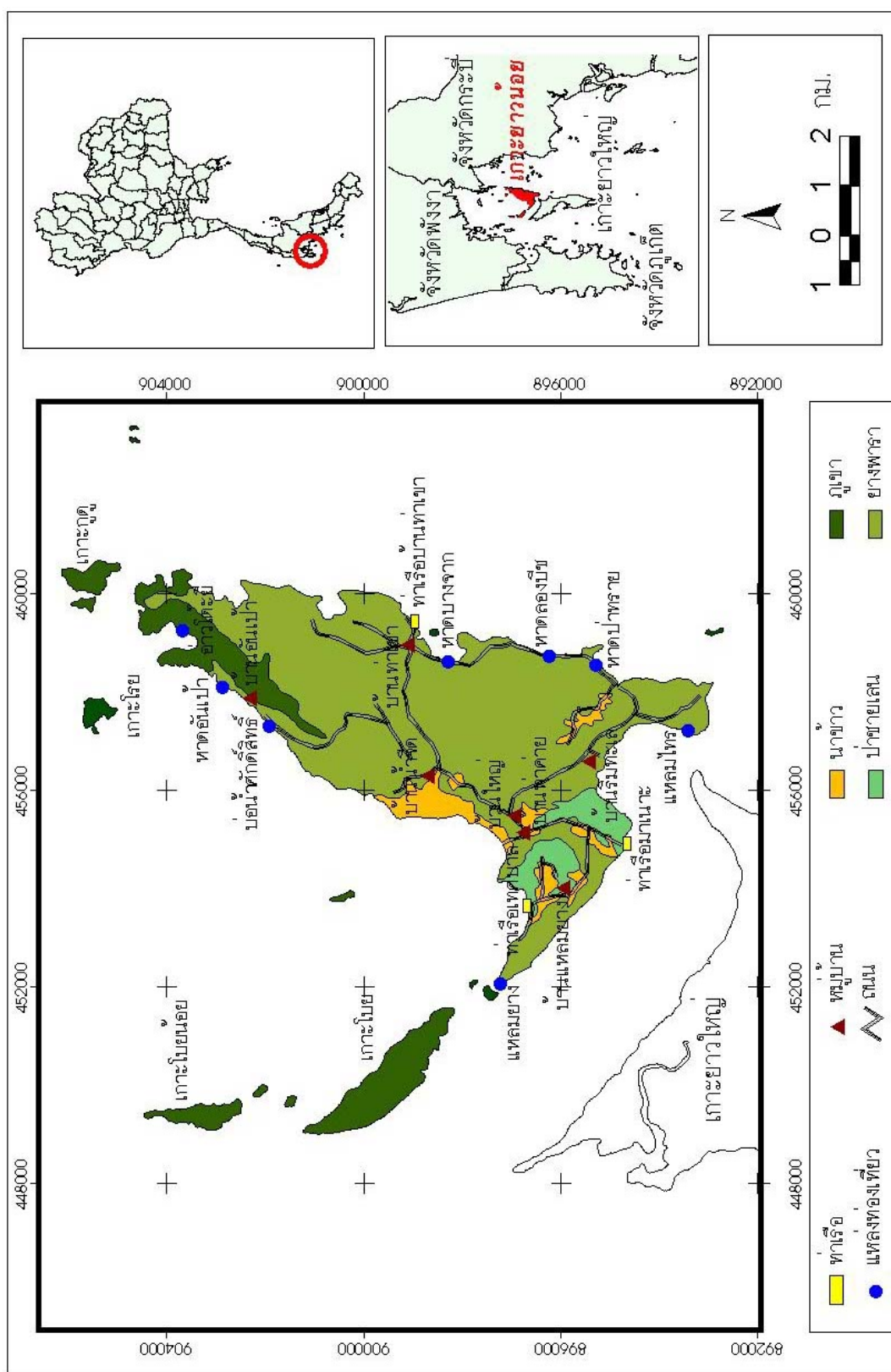
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

พื้นที่ศึกษา

ที่ตั้ง

เกาะขาน้อยมีสภาพพื้นที่เป็นเกาะอยู่บริเวณอ่าวพังงา อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดพังงา ประมาณ 43 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในอำเภอเกาะขาน้อย จังหวัดพังงา เกาะขาน้อย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบรอบๆ เกาะ และมีแนวภูเขาบริเวณกลางเกาะ ซึ่งทอดตัวยาวจากทิศเหนือ สูทิศใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 87,816.25 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งอนุรักษ์เพื่อเป็นต้นน้ำ 13,550 ไร่ ป่าชายเลน 1,300 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัย ประมาณ 13,323 ไร่ เกาะขาน้อยมีอาณาเขตของตำบลติดพื้นที่ต่างๆ (ภาพที่ 4) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ อ่าวพังงา น่านน้ำ จังหวัดกระบี่
ทิศใต้	ติดกับ ทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่เกาะ และน่านน้ำ จังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดกับ น่านน้ำ จังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 4 ที่ตั้ง อานาเขต และแหล่งท่องเที่ยว ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

การเดินทาง

การเดินทางสู่เกาะยวน้อย สามารถเดินทางได้ 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางแรก จากท่าเรือบ้านท่าด่าน ตำบลเกาะป็นหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เป็นเรือหางยาวขนาดใหญ่ เวลาประมาณ 12.00 น. - 12.30 น. วันละ 1 เที่ยว ใช้เวลาประมาณ 1.30 ชั่วโมง สู่ท่าเรือสุขาภิบาลเกาะยวน้อย ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 เส้นทางที่สอง จากท่าเรือท่าเลน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นเรือหางยาวขนาดใหญ่ เวลาประมาณ 07.00 น. วันละ 1 เที่ยว ใช้เวลาประมาณ 45 นาที ถึง 1 ชั่วโมง เดินทางสู่ท่าเรือบ้านท่าเขา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และเส้นทางที่สาม ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เดินทางสู่เกาะยวน้อย เดินทางจากท่าเรือบางโรง หรือท่าเรืออ่าวปอ จังหวัดภูเก็ต เป็นเรือเมล์โดยสาร เวลา 07.00 น. - 15.30 น. สู่ท่าเรือเทศบาลเกาะยวน้อย หรือท่าเรือมานะ ขึ้นอยู่กับสภาพน้ำขึ้น-น้ำลง

ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอเกาะยว มีลักษณะภูมิอากาศเย็นสบาย อุณหภูมิประมาณ 21-31 องศาเซลเซียส เพราะได้รับอิทธิพลจากลมทะเล มีฝนตกในปริมาณปานกลางตลอดปี มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดผ่านช่วงเดือนตุลาคม ถึง เมษายน และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง กันยายน ของทุกปีซึ่งในช่วงเปลี่ยนแปลงมรสุมนี้จะทำให้การคมนาคมติดต่อกับภายนอกเป็นไปด้วยความลำบาก (คูสิต, 2545)

ลักษณะเขตการปกครอง

ตำบลเกาะยวน้อย ก่อนปี พ.ศ. 2446 ขึ้นตรงต่อ อำเภอเมืองพังงา ต่อมาในปี พ.ศ. 2446 ทางราชการได้ยกฐานะบริเวณเกาะต่าง ๆ ขึ้นตรงกับ กิ่งอำเภอเกาะยว และเป็นอำเภอเกาะยวในปี พ.ศ. 2531 พลเมืองที่อยู่อาศัยอยู่บนเกาะยวน้อยเล่าสืบมาว่าเป็นผู้ที่อพยพมาจากเมืองตรัง ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 98 ปัจจุบัน ตำบลเกาะยวน้อย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน (ผู้จัดการออนไลน์, 2546) ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน [พชช.] (2546) ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ค ปี 2546 ไว้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านท่าค่าย	ครัวเรือนทั้งหมด 141 ครัวเรือน ประชากร 513 คน
หมู่ที่ 2 บ้านใหญ่	ครัวเรือนทั้งหมด 113 ครัวเรือน ประชากร 428 คน
หมู่ที่ 3 บ้านน้ำจืด	ครัวเรือนทั้งหมด 177 ครัวเรือน ประชากร 676 คน
หมู่ที่ 4 บ้านท่าเขา	ครัวเรือนทั้งหมด 87 ครัวเรือน ประชากร 353 คน
หมู่ที่ 5 บ้านริมทะเล	ครัวเรือนทั้งหมด 203 ครัวเรือน ประชากร 784 คน
หมู่ที่ 6 บ้านแหลมยาง	ครัวเรือนทั้งหมด 150 ครัวเรือน ประชากร 623 คน
หมู่ที่ 7 บ้านอันเป้า	ครัวเรือนทั้งหมด 86 ครัวเรือน ประชากร 336 คน

รวมมีครัวเรือนจำนวน 957 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,713 คน

ระบบบริการพื้นฐาน

1. ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย 1) โรงพยาบาลขนาด 10 เตียง 1 หลัง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2
2) สำนักงานสาธารณสุข ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล หมู่ที่ 1
2. ด้านการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนจำนวน 4 โรง ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา
คือ 1) โรงเรียนเกาะยาว ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล หมู่ที่ 1 2) โรงเรียนบ้านน้ำจืด ตั้งอยู่หมู่ที่ 3
3) โรงเรียนบ้านท่าเขา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 4) โรงเรียนบ้านริมทะเล ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 นอกจากนี้ ยังมีศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก 1 โรง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 และศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ตั้งอยู่ในเขต
เทศบาล แลโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนเกาะยาววิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 6
3. ด้านการคมนาคม เกาะยวน้อยมีท่าเทียบเรือสำหรับขนส่งสินค้าและเดินทาง จำนวน 3
ท่า คือ 1) ท่าเรือเทศบาล ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 2) ท่าเรือมาเนาะ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 6 เดินทางไป
ท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต และท่าด่านสุลกักร จังหวัดพังงา 3) ท่าเรือท่าเขา ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 4
เดินทางไปท่าเลน จังหวัดกระบี่ นอกจากนี้เส้นทางสายหลักบนเกาะยวน้อย ประกอบด้วย 1) ทาง
หลวงชนบท สาย ท่าค่าย – อันเป้า 2) ทางหลวงชนบท สายท่าค่าย - ริมทะเล และเส้นทางเชื่อมต่อ
ระหว่างหมู่บ้านสภาพเป็นถนนลูกรัง จำนวน 10 เส้นทาง

การประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เครือข่ายใยแมงมุม นรินาม (2547) พบว่า อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม และประมง อาชีพเสริม คือ ค้าขาย รับจ้าง และเลี้ยงสัตว์ โดยมีกลุ่มอาชีพและสินค้า ดังนี้

1. การทำประมงพื้นบ้าน ทำอวนกุ้ง และอวนปู เป็นอาชีพที่สำคัญของชาวเกาะยาว ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การวางอวนกุ้งนั้นเป็นอวนเคลื่อนที่โดยอาศัย กระแสน้ำพัดพาอวนไปปะทะกับตัวกุ้ง จึงนิยมวางอวนในช่วงขณะที่น้ำไหลเชี่ยว คือในช่วงระหว่าง 11 ค่ำ ถึง 5 ค่ำทั้งข้างขึ้นและข้างแรมในทางจันทรคติ ซึ่งเรียกว่า “น้ำใหญ่” กุ้งที่ได้ก็มีกุ้งแชบ๊วย กุ้งชีแฮหรือกุ้งโศก กุ้งกุลาดำหรือกุ้งลาย อาชีพวางอวนกุ้งนี้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่สำคัญให้แก่ชาวประมง ส่วนการทำอวนปู เป็นอวนที่วางกับที่มีการนั่งเรือไปกู้วนทุกวันวันละ 1 ครั้ง โดยไม่ใช้กระแสน้ำแต่อย่างใด

2. การเลี้ยงกุ้งมังกร และปลาในกระชัง การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นการเลี้ยงปลาโดยใช้ อาหารที่หาจากธรรมชาติ ได้แก่ ปลาขนาดเล็กที่ชาวประมงจะต้องออกเรือไปหาปลา โดยใช้วน ลอยจับปลาขนาดเล็ก เพื่อเป็นอาหาร จึงไม่มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด สามารถใช้พื้นที่ เลี้ยงขนาดเล็ก อาศัยกระแสน้ำในการหมุนเวียนน้ำในกระชัง ปลาที่เลี้ยงได้แก่

2.1 ปลาเก๋า โดยการหาปลาจากธรรมชาติ จากอุปกรณ์ประมงพื้นบ้านประเภทไซ และการซื้อจากคนหาปลาเก๋า เลี้ยงประมาณ 1 ปี ปลาที่จะมีน้ำหนักตัวประมาณ 1.2 กิโลกรัม

2.2 ปลากระพง จะซื้อลูกปลาจากแหล่งผลิตลูกปลาขาย เลี้ยงนาน 6 เดือน จะได้ น้ำหนักตัวละประมาณ 8 ชีด ถึง 1 กิโลกรัม

2.3 กุ้งมังกร มี 2 ชนิด คือ แบบที่มีสีสันสวยงาม เรียกว่า กุ้งมังกร 7 สี ราคาจะแพง และกุ้งที่ไม่มีสี เรียกว่ากุ้งโคลน ราคาจะถูกกว่า เลี้ยงประมาณปีเศษ กุ้งเจ็ดสีราคากก.ละ 1,500บาท กุ้งโคลนราคากก.ละ 1,000 บาท

3. การปลูกยางพารา ชาวบ้าน เกษชาวนประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพการทำสวนยาง ซึ่งเป็นรายได้หลักอีกอาชีพหนึ่ง ผลผลิตจากยางพารา เช่น ต้นยางพารา ยาง และยางแผ่น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลเกาะยาวน้อย

ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชนเกาะยาวน้อย สามารถแบ่งตามกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ระบบทางสังคมของชุมชนเกาะยาวน้อยร้อยละ 98 นับถือศาสนาอิสลามซึ่งค่อนข้างจะเคร่งครัดในการยึดถือและปฏิบัติตามหลักศาสนา จึงทำให้สังคมอยู่ด้วยความเรียบร้อย สงบสุข การเป็นอยู่แบบพี่น้อง และการเอื้อเฟื้อกันจะเห็นได้จากการไม่มีคดีประเภทประทุพติพิตทางเพศ หรือการลักทรัพย์ ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา จากจุดเด่นนี้นักท่องเที่ยวจึงสามารถมั่นใจได้ในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งการศึกษาวีถีชีวิต เป็นการเรียนรู้อีกด้านหนึ่ง ที่ทางองค์กรชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิต เช่น การกรีดยาง การดูแลขึ้นมะพร้าว การถักกลอบซึ่งเป็นเครื่องมือประมง การผูกอวน การทำนา และนำนักท่องเที่ยวศึกษาการแต่งงานของชุมชนเกาะยาว (กรณีนักท่องเที่ยวมาตรงกับพิธีแต่งงาน) คุพิธกรรมทางศาสนาที่มีสยิด ในด้านการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเน้นการใช้เครื่องมือแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น (คุลิต, 2545)

1.1 การทำการประมง ในเกาะยาวน้อยชาวบ้านจะออกวางอวนปู อวนปลา และวางไขปลาเก่า เวลาประมาณ 6-8 โมงเช้า โดยเรือหางยาวที่จอดไว้บริเวณริมชายฝั่งช่องหลาด ส่วนมากไปกันสองคนเป็นผู้ชายต่อเรือหนึ่งลำเพื่อความสะดวกในการวางและกู้อวน จุดที่วางอวนและไขอยู่บริเวณรอบๆ เกาะ โดยเฉพาะบริเวณช่องหลาด ในการวางอวนและไขนั้นจะวางบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่วางอยู่เดิมห่างกันไม่มากนัก อวนหนึ่งให้ติดปูตัวใหญ่สัก 15 ตัว ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีกับรายได้ที่ได้รับ อวนปู อวนปลา หัวหนึ่งจะมีความยาวประมาณ 150 เมตร ส่วนมากแล้วบ้านหลังหนึ่งจะมี 4 หัว ส่วนไขดังปลาเก่าจะผูกติดกันประมาณ 13 ไข ใส่เหยื่อเข้าไปด้านในวางในพื้นที่ตามแนวยาวปลาเก่าที่ได้จะนำมาเลี้ยงไว้ในกระชังให้ได้ขนาดโตพอที่จะขายเพื่อให้ได้ราคาดี

1.2 การกรีดยาง ในเกาะยวน้อยจะเริ่มกรีดยางตอนใกล้รุ่งอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 03.00 น. – 06.00 น. ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนต้นยางที่ปลูกไว้มีมากน้อยเพียงใด และจะพยายามกรีดยางให้เสร็จในช่วงตะวันตกดินพอดี

1.3 การทำนาข้าว ชาวเกาะยวน้อยเริ่มทำนาในเดือนกันยายน ข้าวออกรวงพร้อมเก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม ถ้าหากนักท่องเที่ยวมาช่วงเวลาดังกล่าวก็สามารถชมวิถีชีวิตการทำนาข้าวบนเกาะกลางทะเล นับว่าเป็นสีสันอีกอย่างที่น่าสนใจ

1.4 การละหมาด จากข้อมูลทั่วไปของเกาะยวน้อยมีผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 98 มีมัสยิด 12 แห่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวคนใดที่สนใจที่จะดูการประกอบพิธีละหมาดก็สามารถศึกษาการละหมาดได้ 5 เวลา ดังนี้ 1) ตอนเช้าตรู่ 2) ตอนเกือบบ่ายโมง 3) ตอนบ่าย 3 โมง 4) ตอนใกล้หมดแสงอาทิตย์ 5) ตอนกลางคืน

นอกจากนี้ วัฒนธรรมอิสลามในเกาะยวน้อย ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิต หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นสืบทอดกันมาจนกลายเป็นมรดกที่ปรากฏในเกาะยวน้อย เช่น การเกิด การแต่งงาน การตาย การทำพิธีฮัจญ์ การละหมาด การบริจาคซะกาต การถือศีลอด การทำบุญออกบวช เป็นต้น

2. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกาะยวและบริเวณใกล้เคียง ประกอบด้วย ชายหาด ป่าเขา และเกาะแก่งบริเวณโดยรอบ รวมทั้งเป็นถิ่นอาศัยของนกประจำถิ่น และนกอพยพหลายชนิด

2.1 หาดท่าเขา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร มีโขดหินและกรวดขนาดเล็กหลากสีสัน เป็นจุดเด่น ห่างจากฝั่งเล็กน้อยมีเกาะนก สามารถเดินเข้าถึงได้สะดวกตอนน้ำลงต่ำสุด

2.2 หาดป่าทราย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นหาดทรายขาวผืนยาว

2.3 คอนหอย เป็นแนวสันดอนของทรายใต้น้ำ เมื่อน้ำลงจะปรากฏสันดอนทราย และมักมีชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงและภายในหมู่บ้านมาหาหอยบริเวณดังกล่าว

2.4 บ่อน้ำจืดธรรมชาติ ในเกาะมีบ่อน้ำจืด 2 แห่ง เป็นบ่อธรรมชาติตั้งอยู่ติดกับทะเล เวล่าน้ำทะเลขึ้นจะท่วมบ่อ และเมื่อน้ำลงน้ำบริเวณดังกล่าวจะมีรสจืดและสามารถดื่มได้

2.5 ดินไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นดินโพธิ์ทะเลวัดขนาดโดยรอบประมาณ 27 เมตร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะ

2.6 หมู่เกาะบีละ เป็นหมู่เกาะที่ประกอบด้วย เกาะเหลาลาดิง เกาะผักเบี้ย เกาะบีละ เหมาะสำหรับกิจกรรมชื่นชมธรรมชาติ

2.7 หมู่เกาะพนั๊ก ประกอบด้วยเกาะโบย เกาะพนั๊ก เกาะห้อง เขาตะปู เขาพิงกัน เกาะปันหยี ถ้าไอลคริม เป็นต้น

2.8 หาดคลองจาก เป็นหาดทรายขาวและมีความโดดเด่นของการชมทัศนียภาพหมู่เกาะด้านหน้า

2.9 เกาะนอก เป็นเกาะขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของเกาะขวาน้อย ทางด้านเหนือและตะวันตกของเกาะมีชายหาดขนาดเล็ก ยาวประมาณ 100 เมตร สามารถประกอบกิจกรรมดำน้ำตื้นได้โดยรอบ

2.10 อ่าวเคียน ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะขวาน้อย อยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ด้วยไม้ขนาดใหญ่และมีหาดทรายขาว

2.11 ถ้ำชาวเลร่องไห้และถ้ำเทศ เป็นถ้ำขนาดเล็กตั้งอยู่ใกล้กัน อยู่ทางตอนเหนือของบ้านอันเป้า แต่เดิมเป็นที่เก็บกระดูกของบรรพบุรุษชาวเล บริเวณด้านในมีหินงอก หินย้อยที่สวยงาม ทั้งสองถ้ำอยู่บริเวณชายทะเลจึงต้องรอให้น้ำลงก่อนถึงจะสามารถเดินทางเข้าถึงได้

2.12 แหล่งหญ้าทะเล เป็นแหล่งอาหารของปลาพะยูนและเป็นที่พักพิงเลี้ยงตัวอ่อนของสิ่งมีชีวิตในทะเลชนิดต่างๆ

2.13 ป่าชายเลนบริเวณโดยรอบเกาะยาวน้อย

3. สินค้าและผลิตภัณฑ์

การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกาะยาวน้อย เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เป็นการนำทรัพยากรที่ได้จากการประกอบอาชีพประมง และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาแปรรูปและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสินค้าและผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ได้แก่ ดอกไม้ที่ผลิตจากใบยางพารา ดอกไม้ที่ผลิตจากเกล็ดปลา ปลาส้ม ปลาเสียดเค็ม เสื้อผ้าบาติกและขนม สินค้าและผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกภายในชุมชน ดังนี้

3.1 กลุ่มดอกไม้ใบยางพารา ตั้งอยู่ที่ 61 หมู่ 3 บ้านน้ำจืด ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา โดยเริ่มจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2543 ต้นยางเป็นพืชเศรษฐกิจของคนยาว เกาะ ได้ริเริ่ม นำใบยางมาทำดอกไม้ในปี พ.ศ.2535 ซึ่งในขณะนั้นมีผู้สนใจน้อย ต่อมาได้รับความอนุเคราะห์จาก ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ได้ส่งวิทยากรมาอบรม ต่อมาเกิดภาวะเศรษฐกิจ เลยทำให้เลิกกิจการไปช่วงหนึ่ง และในปี พ.ศ.2543 ได้ฟื้นฟูใหม่ และได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลักคือ กลุ่มทำสวน ส่วนอาชีพรองคือ กลุ่มทำหัตถกรรม

3.2 กลุ่มแม่บ้านผลิตปลาต้ม ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ปลาทุเป็นปลาที่ชาวประมงหามาได้มากกว่าปลาอื่น ในบางฤดูกาล ราคาจึงค่อนข้างถูก ทางกลุ่มจึงหาแนวคิดแปรรูปปลาทุเป็นปลาต้ม โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารกลุ่ม หารตลาดทั้งในตำบล อำเภอ และต่างจังหวัด จนในขณะนี้ปลาต้มเป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่น และต่างจังหวัด ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น มีการรวมกันผลิตที่กลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิก และกลุ่มทุกสิ้นเดือน ซึ่งบ้านเรือนจะอยู่ในละแวกเดียวกัน มีความง่ายต่อการรวมกลุ่ม และชาวบ้านส่วนหนึ่งประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 25 คน สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ กลุ่มทำสวน ประมงชายฝั่ง และอาชีพรอง

คือ กลุ่มทำนา รับจ้าง ปัจจุบันยอดจำหน่ายสูง ขณะนี้ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด เพราะรสชาติของปลาสามเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

3.3 กลุ่มสตรีแม่บ้านทำขนม บ้านท่าเขา ตั้งอยู่ที่ 21/4 หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เริ่มจากสตรีส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหลังประกอบอาชีพกรีดยางเสร็จจะมีเวลาว่างในช่วงบ่าย ประธานกลุ่มจึงเริ่มชักชวน รวมกลุ่มกันทำขนมพื้นบ้าน เพื่อหารายได้เสริม โดยมีการจัดระบบการบริหารงาน แบ่งความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ให้มีความทันสมัย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ซึ่งสมาชิกมาร่วมกันผลิตที่กลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบ มีการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกทุกสิ้นเดือน เนื่องจากการตั้งบ้านเรือน จะอยู่ในละแวกเดียวกัน มีความง่ายต่อการรวมกลุ่ม โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 25 คน สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวน ประมงชายฝั่ง และอาชีพรอง คือ ทำนา รับจ้าง ปัจจุบันยอดจำหน่าย ขนมเป็นที่น่าพอใจ ยังไม่มีคู่แข่ง และกำลังขยายสู่ตำบล และอำเภออื่น ๆ แต่ปัญหาที่พบและสิ่งที่ชุมชนต้องการ คือ การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย

3.4 กลุ่มสตรีแม่บ้านผลิตดอกไม้เกล็ดปลา ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เนื่องจากตำบลเกาะยาวน้อย มีการประกอบอาชีพการประมง เกล็ดปลาจึงเป็นสิ่งที่นำมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ จึงมีการรวมกลุ่มกันผลิตเป็นดอกไม้เข็มกลัดติดเสื้อที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ โดยสมาชิก ร่วมกันผลิตที่กลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และหาตลาดในการจำหน่าย การตั้งบ้านเรือน จะอยู่ในละแวกเดียวกัน มีความง่ายต่อการรวมกลุ่ม และชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 15 คน โดยอาชีพหลักสมาชิก คือ ทำสวน และประมงชายฝั่ง อาชีพรอง คือ ทำนา รับจ้าง ปัจจุบันดอกไม้เกล็ดปลาเป็นเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของ อำเภอเกาะยาว แต่ปัญหาที่พบ และสิ่งที่ชุมชนต้องการ คือ เกล็ดปลาไม่มี ผลิตแล้วหาตลาดในการจำหน่ายยาก ต้นทุนในการผลิตสูง

3.5 กลุ่มสตรีแม่บ้านผลิตปลาเสียดเค็ม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เนื่องจากปลาเสียดเค็มเป็นปลาที่มีชื่อเสียงของ อำเภอเกาะยาวมาเป็นเวลานาน จากเดิมที่ครัวเรือนแต่ละครัวเรือนแยกกันทำ ประธานจึงคิดรวมกลุ่มในการผลิต เพื่อสะดวกในการจำหน่าย ผู้บริโภคสามารถติดต่อหาซื้อได้ง่าย ซึ่งการรวมตัวของสมาชิกมีการรวมกันผลิตที่กลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิก และกลุ่มทุกสิ้นเดือน โดยบ้านเรือนจะอยู่ในละแวกเดียวกัน มีความง่ายต่อการรวมกลุ่ม และชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง มี

จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 15 คน อาชีพหลักของสมาชิก คือ ประมงชายฝั่ง และอาชีพรองของสมาชิก คือ ทำนา รับจ้าง ปัจจุบันปลาเสียดเค็มของ อำเภอเกาะยาวเป็นที่ต้องการของตลาด มีการสั่งจองล่วงหน้า เพราะจำนวนปลามีน้อย ขณะนี้ทางกลุ่มมีแนวคิดที่จะรับซื้อปลาจากที่อื่นเพื่อมาทำเป็นปลาเค็ม แต่ปัญหาที่พบและสิ่งที่ชุมชนต้องการ ปลาเสียดเค็มของ อำเภอเกาะยาวเป็นวัตถุดิบในการผลิตจะมีน้อย ปลาที่หาไม่มีทุกวัน ขึ้นอยู่กับฤดูกาล

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2535 มีการทำการประมงที่ผิดกฎหมายจากเรือประมงทำวนลาก และ อวนรุน เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติบริเวณชายฝั่ง ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงของ ประชากรส่วนใหญ่ในอำเภอเกาะยาว และในปี 2537 ชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันเพื่อป้องกันดูแล ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีการประชุมแลกเปลี่ยนกัน ให้ความรู้ ความสำเร็จแก่ ชาวบ้าน ให้หยุดทำประมงที่ใช้เครื่องมือที่ทำลายทรัพยากรที่ผิดกฎหมาย และได้มีการวางแผน อนุรักษ์ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการครองราช 50 ปีของพระเจ้าอยู่หัว ต่อมาชาวบ้านเริ่มให้ ความสำคัญ โดยหยุดการทำประมงผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยส่งผลให้ทรัพยากรทางทะเลมีจำนวน มากขึ้นเรื่อย ๆ และเพื่อเป็นการป้องกันการทำลาย จึงเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายชาวบ้านระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และเครือข่ายจังหวัดต่าง ๆ ในอ่าวพังงา โดยมีการรวมตัวตั้งองค์กร ชาวบ้านในระดับตำบล เรียกว่า ชมรมประมงพื้นบ้าน หลังจากนั้นได้มีองค์กร สถาบันทางวิชาการ ได้เข้ามาช่วยเหลือในด้าน ข้อมูล และเปิดโอกาสในการนำเสนอข้อมูลแก่สาธารณชนกว้างขวาง มากขึ้น ในเวทีต่างๆทั้งระดับจังหวัด และประเทศ จนทำให้ภาครัฐมีความสนใจมากขึ้น และให้ ความสำคัญในการสนับสนุนในเวลาต่อมา ในระหว่างนี้ได้มีกลุ่มสถาบันต่างๆ ที่สนใจได้มาเรียนรู้ องค์กรชาวบ้าน ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา โดยมาพักอาศัยกับชาวบ้านเรียนรู้วิถี ชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน จนปี พ.ศ. 2544 กระแสการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น หลังจาก สถานการณ์การทำลายทรัพยากรส่งผลเป็นระยะเวลาพอสมควร จึงเกิดกลุ่มส่วนหนึ่งได้แตกตัวมา เพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน โดยหวังว่าจะเป็นส่วนรายได้เสริมของชาวบ้าน และชาวบ้านเองได้มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง โดยเรียกกลุ่มตนเองว่า “ชมรมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย” ได้ร่วมกันทำกิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่กับการ ดูแลทรัพยากรชายฝั่งในรูปแบบโฮมสเตย์ ส่งผลให้ ปี พ.ศ. 2545 ชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับรางวัล ดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในปี เดียวกัน ได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก ประเภท การท่องเที่ยวที่รักษาสีสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

จากนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก สหรัฐอเมริกา ต่อมาปี 2547 ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยวน้อย ดำเนินการ โดยมีที่ปรึกษาจากหน่วยงานภาคเอกชน (NGO) ภายใต้โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ [Responsible Ecological Social Tours Project (REST)] การให้บริการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน ถือเป็นรายได้เสริมจากการทำประมงของชาวบ้าน ซึ่งเป้าหมายหลัก คือการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาพักกับชาวบ้านนั้น REST จะทำตลาดให้ส่วนหนึ่ง เพราะ มีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ และทั่วโลก พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการคัดเลือกรักท่องเที่ยว ที่จะเดินทางมาพักที่เกาะยวน้อย ด้วยการตั้งกฎไว้ ดังนี้ คือ ห้ามแต่งตัวล่อแหลมในชุมชน ห้ามนำสุราเมาคึกและยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน เพราะเกาะยวน้อยเป็นสังคมมุสลิม ห้ามทิ้งขยะตามแหล่งท่องเที่ยว ห้ามเก็บเปลือกหอย ปะการัง เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวบนเกาะยวน้อย จะต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด หากปฏิบัติไม่ได้ก็ไม่มียกเว้นขึ้นเกาะยวน้อย

ในปีพ.ศ. 2539 REST ได้นำการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนบนเกาะยวน้อย ไปจัดโรคโซว์ที่ประเทศเยอรมัน ทำให้บริษัท เฮาส์เซย์ จำกัด ของเยอรมัน จัดส่งนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน เข้ามาที่เกาะยวน้อย ทั้งนักท่องเที่ยวและกลุ่มที่สนใจศึกษาทรัพยากรชายฝั่ง เดินทางมาพักแบบบ้านพักชุมชนกับชาวบ้าน ต่อเดือนเฉลี่ย 50-100 คน โดยทางกลุ่มสามารถรับได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 60 คน เฉลี่ยส่งให้บ้านที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 20 หลัง 7 หมู่บ้าน ทั้งทั้งเกาะยวน้อย โดยทางกลุ่มได้จัดโปรแกรม 3 วัน 2 คืน ซึ่งโปรแกรมที่กำหนดนั้น เริ่มจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงเกาะยวน้อย เจ้าของบ้านจะมาต้อนรับที่ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวเกาะยวน้อย นั่งรถสามล้อเครื่อง เที่ยวรอบเกาะ ชมธรรมชาติ วิถีชีวิตของชาวบ้าน วันที่สอง ออกทะเลดูวิธีทำประมง อวนปลา อวนปู อวนกุ้ง ว่ายน้ำ กินข้าวบนเกาะในอ่าวพังงา ดูถ้ำต่าง ๆ ช่วงกลางคืนเจ้าของบ้านจะนำแขกที่พักอยู่ที่บ้านมาร่วมรับประทานอาหารค่ำร่วมกันที่ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวเกาะยวน้อย พร้อมทั้งชมการแสดงพื้นเมืองจากชาวบ้าน เช่น ร้องเงืง ชกมวย คำข้าวม้าว (ก่อนเก็บเกี่ยวข้าว) พุดคุยแสดงความคิดเห็น วันที่สาม ซึ่งเป็นวันสุดท้าย เจ้าของบ้านจะนำนักท่องเที่ยวไปกรีดยางตอนดึ๋ย ดูลิงขึ้นมะพร้าว หรือเกี่ยวข้าวในนา หลังจากนั้นก็จะส่งนักท่องเที่ยวกลับขึ้นสู่แผ่นดินใหญ่ (พงษ์สวัสดิ์, 2548)

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. เอกสาร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา
2. กล้องถ่ายภาพและอุปกรณ์บันทึกภาพ
3. แบบประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน
4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชนเกาะฆวน้อย ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แบบสอบถามตามกรอบของวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะฆวน้อย ตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ
6. อุปกรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
7. อุปกรณ์เครื่องเขียน

วิธีการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยผสมผสานวิธีการแบบเชิงคุณภาพ (qualitative method) และแบบเชิงปริมาณ (quantitative method) เพื่อกำหนดตัวชี้วัด และเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะฆวน้อย โดยมีรายละเอียดของวิธีการศึกษา ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

การคัดเลือกพื้นที่เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ พื้นที่ชุมชนเกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา พิจารณาจากการที่ชุมชนเกาะยาวได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ ว่าเป็นชุมชนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง และการได้รับรางวัลมรดกโลก “รางวัลคุณแลร์กษาจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวได้อย่างดีเด่น” จากนิตยสาร แชนันแนล จีโอกราฟฟิก แทรเวลเลอร์ 1 ใน 3 ของโลก

2. การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้จากการตรวจสอบเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้

- 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน
- 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม
- 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
- 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย

ซึ่งผู้วิจัยทำการกำหนดตัวชี้วัดตามกลุ่มปัจจัยดังกล่าว จำนวน 26 ตัวชี้วัด จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น โดยแบบประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์ และศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หรือมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงในชุมชน (รายละเอียดดังภาคผนวก ก) และเมื่อผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวชี้วัด พิจารณาจากความเหมาะสมในการนำมาใช้กับพื้นที่ศึกษา และความเป็นไปได้ในการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาศึกษา ครอบคลุมมิติทางด้านชุมชน จำนวน 33 ตัวชี้วัด สรุปผลแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชน

กลุ่มปัจจัย	ตัวชี้วัด
ความพร้อมขององค์กรชุมชน	1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	2. ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	3. คุณภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	4. ความหลากหลายของสมาชิกในองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการ
	4.1 วัย : เปรียบเทียบจากอายุของสมาชิกที่ปรากฏ ตามช่วงที่กำหนด โดยแบ่งช่วงอายุเป็น 15-30 ปี 31-45 ปี และ 46-60 และ 60 ปีขึ้นไป
	4.2 เพศ : เปรียบเทียบจากอัตราส่วนความต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชายของสมาชิกในองค์กร
	4.3 ตำแหน่งในชุมชน : เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของของสมาชิกในองค์กรที่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน
	5. บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กร
	6. การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน
	7. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
	8. การกำหนดกฎระเบียบและกติกาดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้มติร่วมของสมาชิก
	9. กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก
	10. สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้
	11. การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	12. ความครอบคลุมของแผนการจัดการ
	13. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยว
	14. การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้
	15. การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มปัจจัย	ตัวชี้วัด
<u>การอนุรักษ์</u> <u>ทรัพยากรธรรมชาติและ</u> <u>วัฒนธรรม</u>	16. การกำหนดมาตรการ แผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบหรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 17. การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมให้กับชาวบ้าน และ/ หรือกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 18. การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน
<u>การพัฒนาสังคมและ</u> <u>วัฒนธรรม</u>	19. สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น 20. คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และวิถีชีวิต 21. คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 22. ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว
<u>การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ</u>	23. ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่น 24. ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น 25. ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น 26. การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม
<u>การยอมรับและการมีส่วนร่วม</u> <u>ของสมาชิกในชุมชน</u>	27. การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยว 28. ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล
<u>กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและ</u> <u>การขยายเครือข่าย</u>	30. การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในชุมชน 31. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มปัจจัย	ตัวชี้วัด
	32. ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก
	33. การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก

จากตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยทำการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน อ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบ รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแก้ไขและสามารถนำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะฆวน้อย ตำบลเกาะฆวน้อย อำเภอเกาะฆวน จังหวัดพังงา

3. การให้ค่าคะแนนตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมิน และกำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก (W) โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ ค่าคะแนนความสำคัญจากระดับ 1 มีความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด จากนั้นผู้วิจัยให้ค่าคะแนนแต่ละตัวชี้วัด (rated score หรือ ค่า R) 3 ระดับ จาก ค่าคะแนนระดับ 1 ถึง 3 พิจารณาเทียบกับเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่กำหนดขึ้น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) (นภวรรณ, 2545)

$$ECEM = \frac{\sum_{i=1}^n W_i R_i}{\sum_{i=1}^n W_i} = \frac{W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

โดยที่

$$ECEM = \text{ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน}$$

(Efficiency and Effectiveness of Community-based Ecotourism Management)

R_i = ค่าคะแนนระดับประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชน ของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 3 โดย
1 = ค่าคะแนนระดับต่ำ จนถึง 3 = ค่าคะแนนระดับสูง

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดย
1 = ความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 = ความสำคัญมากที่สุด

จากนั้นทำการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการต่ำ ถึง 3 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการสูง จากสูตรแบ่งช่วงชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{การแบ่งช่วงชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= 0.66\end{aligned}$$

จากการคำนวณ ระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ

$$\begin{aligned}1.00 - 1.66 &= \text{ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการต่ำ} \\ 1.67 - 2.33 &= \text{ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการปานกลาง} \\ 2.34 - 3.00 &= \text{ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการสูง}\end{aligned}$$

4. ประชากร และหน่วยการวิเคราะห์

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ตามขั้นตอนของการศึกษาวิจัย คือ

4.1 ขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบการให้ชื่อ (snowball sampling) มาทั้งสิ้นจำนวน 40 คน

4.2 ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ประชากร คือ ประชาชนในตำบลเกาะยาวน้อยที่เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 มีหน่วยวิเคราะห์เป็นปัจเจกบุคคล จำนวน 77 คน

5. การสุ่มตัวอย่างประชากรและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

5.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน พิจารณาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มาเป็นระยะเวลาานาน หรือมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงในชุมชน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะทำหน้าที่พิจารณาให้ความคิดเห็นและคะแนนความสำคัญในแต่ละตัวชี้วัดที่ใช้ประกอบการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบให้ชื่อ (snowball sampling) ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญคนแรก ให้เสนอรายชื่อบุคคลที่ควรสรรหามาเป็นผู้เชี่ยวชาญคนถัดไป โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวน 40 คน ตามความเหมาะสมของเงื่อนไขและเพื่อให้ตัวชี้วัดมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ในการนำมาศึกษาวิจัยในขั้นตอนต่อไป

5.2 การกำหนดขนาดกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นประชาชนท้องถิ่นในชุมชนเกาะยาวน้อย พิจารณาจากจำนวนสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลประชาชนทั้งหมดที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย จำนวน 77 คน เนื่องจากผู้วิจัยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาประกอบการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

6.1 การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย

6.1.1 แบบประเมินตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและกำหนดค่าคะแนนความสำคัญจากระดับ 1 มีความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด (ค่าถ่วงน้ำหนัก หรือ ค่า w)

6.1.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน ซึ่งผู้วิจัยนำผลจากการประเมินตัวชี้วัดโดยผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (รายละเอียดตามภาคผนวก ค) ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน / องค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 3) แผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 4) มาตรการ แผนงานในการดูแล ฟื้นฟูและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 5) การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้กับชาวบ้าน หรือกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่น 6) การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน 7) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย

6.1.3 แบบสอบถามประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย (รายละเอียดตามภาคผนวก ง) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตอนที่ 3 ผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และ ตอนที่ 4 ข้อคำถามความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของสมาชิกในองค์กรชุมชน

6.2 การทดสอบเครื่องมือรวบรวมข้อมูล

6.2.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เสนอขอคำปรึกษาจากประธานกรรมการ และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัยตลอดจนการใช้ข้อความที่ง่ายต่อความเข้าใจ และวัดได้

6.2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดไปทดสอบ (pre-test) กับชุมชนเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ (reliability) โดยวิธีการของ Cronbach ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของแบบสอบถามในส่วนของสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ 0.73 และผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่ผ่านมามีค่าเท่ากับ 0.79 สำหรับแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ใช้วิธีการตรวจสอบความยากง่ายเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความยากง่ายของคำถามส่วนใหญ่ คือ ง่ายเกินไป โดยมีค่าคะแนนความยากเฉลี่ยเท่ากับ 0.94 ตามเกณฑ์ความยากของข้อสอบ ที่กำหนดไว้ระหว่าง .20 ถึง .80 (พวงรัตน์, 2540) จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบและปรับปรุง เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (รายละเอียดดังภาคผนวก จ)

6.3 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ ดังต่อไปนี้

6.3.1 ตัวชี้วัดที่ต้องอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำขององค์กรชุมชนควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 4) การกำหนดกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้มติร่วมของสมาชิก 5) การกำหนดแผนการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6) ความครอบคลุมของแผนการจัดการ 7) การกำหนดมาตรการ แผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 8) การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับชาวบ้าน และ/หรือกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 9) การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในชุมชน 10) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา 11) ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก 12) การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก

6.3.2 ตัวชี้วัดที่ต้องอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา ได้แก่ 1) คุณภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ความหลากหลายของสมาชิกในองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการ 3) บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กร 4) การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน 5) กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาเป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก 6) สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้ 7) การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยว 8) การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้ 9) การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน 10) การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน 11) สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น 12) คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และวิถีชีวิต 13) คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 14) ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว 15) ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่น 16) ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น 17) ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น 18) การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม 19) การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยว 20) ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 21) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และถูกต้องของข้อมูล แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistics) โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย และประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ด้วยสมการถ่วงน้ำหนัก

ผลและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 2) การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อยตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

ตอนที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ผู้วิจัยกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ภายใต้กรอบมิติทางด้านชุมชน โดยการตรวจสอบเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 26 ตัวชี้วัด สรุปแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และวัฒนธรรม 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสม และกำหนดค่าความสำคัญ หรือค่าถ่วงน้ำหนักโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน ซึ่งให้ค่าคะแนนความสำคัญจากระดับ 1 มีความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด และเมื่อผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวชี้วัด จำนวน 33 ตัวชี้วัด โดยมีเหตุผลและหลักการคัดเลือก พิจารณาจากความเหมาะสมในการนำมาใช้กับพื้นที่ศึกษา และความเป็นไปได้ในการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาศึกษา (รายละเอียดดังตารางที่ 2) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มแกนนำภายในองค์กรชุมชน ควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะขาวน้อย ตำบลเกาะขาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา จำนวน 77 คน

ตารางที่ 2 เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตัวชี้วัด	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัด
ความพร้อมขององค์กรชุมชน	
1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	พจนา (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงานเนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือด้วย หากชุมชนไม่จัดตั้งองค์กรที่ชัดเจน หรือบอกได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้โครงสร้างขององค์กรใดในชุมชนก็จะทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นำชื่อของชุมชนมาเป็นภาพลักษณ์หนึ่งขององค์กร นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน ยิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบการบริหารงานองค์กรให้ชัดเจน เพื่อบริหารงานและรับผิดชอบในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานได้ ซึ่งการจัดตั้งองค์กรเพื่อเข้ามาดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรจะต้องแสดงตนต่อชุมชนได้อย่างน้อย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ชื่อขององค์กร ที่ตั้งสำนักงาน และที่อยู่ 2) วัตถุประสงค์ขององค์กร 3) คุณสมบัติหรือที่มาของสมาชิก 4) คณะกรรมการ 5) ที่ปรึกษา 6) โครงสร้างการทำงาน บทบาทหน้าที่ วาระการทำงาน 7) งบประมาณ
2. ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลาย จำเป็นต้องมีบุคลากรในการปฏิบัติงานตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการ
3. คุณภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	รศ.ดร.ราณี เสนอแนะว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนควรมีความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ส่วนคุณอจลา รุ่งวงษ์ ให้ความเห็นว่า สมาชิกในองค์กรมากกว่าร้อยละ 60 มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้คุณพจนา สวนศรี เสนอแนะว่า บุคลากรในชุมชนควรมีความเข้าใจในเรื่องความหมาย เป้าหมาย และกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ความหลากหลายของสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการ	คุณราไฟพรรณ แก้วสุริยะ เสนอว่า บุคลากรควรมีความหลากหลายอาชีพ รวมถึงกลุ่มเยาวชน เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น และคุณพจนา สวนศรี ให้ความเห็นว่าควรมีผู้หญิง ผู้ชาย ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส และเยาวชน เข้ามามีบทบาทในองค์กรอย่างเท่าเทียมกัน และกระจายบทบาทการทำงานอย่างเสมอภาคกัน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัด
5. บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กร	ผศ.ดร.ดรชนี เอมพันธุ์ เสนอแนะตัวชี้วัดเพิ่มเติมจากประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมา เรื่องของเวลาที่สมาชิกให้กับงานบริหารจัดการขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะผลักดันให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
6. การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน	พจนา (2546) กล่าวว่า การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิก จะทำให้การบริหารงานเกิดความคล่องตัว และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงาน
7. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	ผศ.ดร.เลิศพร ภาระสกุล กล่าวว่า ความพร้อมขององค์กรชุมชน ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกด้วย และผศ.ดร.ดรชนี เอมพันธุ์ เสริมว่า ประสิทธิภาพขององค์กรชุมชนควรมีหน่วยงานภายนอกสนับสนุน
8. การกำหนดกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้มีส่วนร่วมของสมาชิก	สีลาภรณ์และคณะ (2538) ได้ชี้ว่ากลุ่มที่เข้มแข็งจะมีการกำหนดกฎระเบียบและกติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งเป็นมติของสมาชิกในชุมชนที่ได้ร่วมกันร่างและยอมรับปฏิบัติตาม
9. กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก	
10. สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้	เป็นการสะท้อนประสิทธิภาพขององค์กรด้านการให้ความร่วมมือและพร้อมในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร
11. การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรดำเนินการภายใต้แผน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่ง อาจารย์รัชณี โพธิ์แท่น กล่าวว่า การกำหนดแผนการท่องเที่ยวควรจะเป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิก และสามารถยืนยันได้ว่า ชุมชนสนใจที่จะจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างแท้จริง
12. ความครอบคลุมของแผนการจัดการ	พจนา (2546) กล่าวว่า การวางแผน คือการวางแผนทางในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จึงควรมีการวางแผนให้ครอบคลุม และรัดกุมที่สุด และควรปฏิบัติตามแผนดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการวางแผน ประกอบด้วย
13. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยว	
14. การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้	1. มีข้อมูล/ข้อเท็จจริงที่เป็นปัจจุบัน และการคาดการณ์ในอนาคต 2. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการศึกษาหาข้อมูล การวิเคราะห์ และหาแนวทางในการทำงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัด
15. มีการปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน	3. มีการกำหนดกรอบของแผนงานอย่างชัดเจน 4. การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ 5. การติดตามประเมินผล ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ ผศ.ชูสิทธิ์ ชูชาติ รศ.ดร. นล่องศรี พิมลสมพงศ์ คุณกรเดช พัทธวิเชียร และคุณพงศา ชูเนม เห็นร่วมกันว่าการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวจะต้องมีการปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน
<u>การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม</u>	
16. การกำหนดมาตรการแผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรมีการกำหนดมาตรการ แผนงาน ในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการนำมาปฏิบัติและบังคับใช้
17. การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับชาวบ้าน และ/หรือกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อ กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมกันให้แก่สมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบ ทอดความรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมสู่ กลุ่มเยาวชนผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ
18. การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ/หรือสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน	คุณอจลา รุ่งวงษ์ ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดสรรรายได้บางส่วนจาก การท่องเที่ยวมาเป็นสวัสดิการด้านต่างๆ เช่น การเรียน การรักษาพยาบาล และ การพัฒนาของชุมชน รวมทั้งคุณวิบูลย์ เข้มเฉลิม เสนอแนะเพิ่มเติมว่า กรณีคน ในท้องถิ่นจำนวนหนึ่ง มิได้เข้าร่วมในกระบวนการนี้ ดังนั้นการจัด สวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อส่งเสริมความมั่นคงขององค์กร และ คุณภาพชีวิตแก่สมาชิกในชุมชน
<u>การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม</u>	
19. สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น	การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมไม่ส่งผลด้านลบต่อชุมชน แต่ส่งผลให้ ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจในชุมชน ท้องถิ่น เป็นการเพิ่มโอกาสด้านสังคม ทำให้ความไม่เท่าเทียมกัน ความขัดแย้ง และปัญหาต่างๆ ในสังคมลดน้อยลง รวมถึงคนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น
20. คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัด
21. คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	
22. ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว	ผศ.ประสาน ดังสิทบุตร เสนอแนะว่า ตัวชี้วัดควรให้ความสำคัญการศึกษา มิติผลกระทบทางด้านสังคม และวัฒนธรรมให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพราะชุมชนเกาะยาวมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ที่มีวัตรปฏิบัติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามคำสอนในศาสนา ซึ่งเป็นฐานรากของการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน
<u>การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ</u>	
23. ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่น	การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนในท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและโอกาสที่ดี อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจาก การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เกิดการขยายตัวของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เกิดการสร้างอาชีพ และสร้างงาน นอกจากนี้ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม
24. ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	เป็นผลให้เป็นการกระตุ้นการผลิตของชุมชนเพิ่มขึ้น
25. ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น	เนื่องจากการท่องเที่ยวมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง สิ่งที่ต้องคัดกรองทำคือ การจัดการผลประโยชน์ที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ตรวจสอบได้ เพื่อการวางระบบที่ดีช่วยทำให้สมาชิกในกลุ่มไม่หวาดระแวงกันเรื่องผลประโยชน์ในภายหลัง
26. การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม	
<u>การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรชุมชน</u>	
27. การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยว	การที่สมาชิกให้การยอมรับหรือต้องการในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวแสดงถึงประสิทธิภาพในการจัดการ รวมทั้งเป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต
28. ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แสดงถึงความเต็มใจในการให้ความร่วมมือทั้งปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล	หัวใจสำคัญของการทำงานชุมชน คือ การที่สมาชิกในองค์กรมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ได้ร่วมคิด ร่วมทำตั้งแต่เริ่มต้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เหตุผลและหลักการพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัด
<u>กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย</u>	
30. การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในชุมชน	การศึกษาดูงานเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และวิสัยทัศน์ให้แก่สมาชิกในองค์กรชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานภายในองค์กร
31. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา	อาจารย์ธรรณี โพธิ์แท่น ให้คำแนะนำว่าเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรมีและควรมีการจัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะเป็นตัวชี้วัดถึงการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนได้อย่างยั่งยืน เพราะเวทีลักษณะนี้จะสร้างแหล่งรวมแนวคิด การสรุปบทเรียนรวมทั้งเป็นการสร้างเข้าใจและร่วมมือมากขึ้น
32. ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก	สะท้อนความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
33. การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก	พจนา (2546) สรุปว่า การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสามารถทำให้องค์กรมีพลัง สร้างการยอมรับ และสร้างการต่อรองกับหน่วยงานภายนอกได้ รวมทั้งสมาชิกเครือข่ายด้วยกันยังสามารถพูดคุย-แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์การทำงานได้ เครือข่ายจึงเป็นทั้งพลังใจของคนทำงาน และพลังต่อรองเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของมวลสมาชิกในเครือข่าย

ผลการประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน มีจำนวน 15 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.26 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.47 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.56 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.18 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.52 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.02

จากผลการประเมินความเหมาะสมของตัวชี้วัดตามกลุ่มปัจจัยดังกล่าว ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ยในแต่ละปัจจัยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคะแนนที่กำหนดขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ จาก 1 มีความสำคัญน้อยมาก ถึง 5 มีความสำคัญมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าค่าความสำคัญ

เฉลี่ยของทุกปัจจัยอยู่ในระดับมีความสำคัญมาก ถึง มีความสำคัญมากที่สุด คือ ค่าคะแนน ความสำคัญเฉลี่ยตั้งแต่ 4.02 – 4.56 ซึ่งปัจจัยที่ได้รับค่าคะแนนสูงสุด คือ การพัฒนาสังคมและ วัฒนธรรม ส่วนปัจจัยที่ได้รับค่าคะแนนต่ำสุด คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยาย เครือข่าย ทั้งนี้หากพิจารณาในระดับของตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ได้รับค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.76 เนื่องจากเห็นว่า องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน นับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นเครื่องมือในการขยายฐานการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบ ขององค์กรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานและมีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอก และเพื่อการติดต่อประสานกับนักท่องเที่ยว หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องมีการประสาน ความร่วมมือกัน ส่วนตัวชี้วัดที่ได้รับค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 3.44 เนื่องจากเห็นว่า แม้ว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรชุมชนควรมีหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุน แต่หาก องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแล้ว การได้รับความช่วยเหลือ ดังกล่าวจึงลดความสำคัญลง อันจะแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่ง เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืน

ผู้วิจัยได้นำตัวชี้วัดจากกลุ่มปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย รวมทั้งสิ้น 33 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผ่านการประเมิน ความเหมาะสม และให้ค่าคะแนนความสำคัญ หรือค่าถ่วงน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้ประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะ ยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา พร้อมทั้งได้ทำการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งอ้างอิงจาก หลักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน จากนั้นจึงให้ คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบ รายละเอียด และแก้ไขข้อผิดพลาด รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
1. ความพร้อมขององค์กรชุมชน	1) การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ [องค์ประกอบ 7 ประการ (พจนา, 2546) 1) ชื่อขององค์กรชุมชน ที่ตั้งสำนักงาน และที่อยู่ 2) วัตถุประสงค์ขององค์กร 3) คุณสมบัติ หรือที่มาของสมาชิก 4) คณะกรรมการ 5) ที่ปรึกษา 6) โครงสร้างการทำงาน บทบาทหน้าที่ วาระการทำงาน 7) งบประมาณ]	4.76	0.55	3 = มีการรวมตัวกันของสมาชิกอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ในการจัดตั้งองค์กรชุมชนทั้งที่เป็นทางการ หรือไม่ทางการ ครบตามองค์ประกอบของการจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ในการดำเนินการ 2 = มีการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังไม่ปรากฏโครงสร้างขององค์กรอย่างชัดเจน มีองค์ประกอบของการจัดตั้งองค์กรชุมชน อย่างน้อย 5 องค์ประกอบ 1 = ปรากฏกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในพื้นที่ แต่ยังไม่มีการ / กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกในชุมชนเข้ามารับผิดชอบ และจัดการอย่างชัดเจน หรือมีเพียงการดำเนินการเฉพาะบุคคล ทั้งที่เป็นสมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอก แต่ไม่มีการจัดการในรูปแบบขององค์กรชุมชน
	2) ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.76	0.83	3 = มีบุคลากรในการปฏิบัติงานเพียงพอตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการ หรือโครงสร้างการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 2 = มีบุคลากร มากกว่า 1/3 – 2/3 ในการปฏิบัติงานตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการ หรือโครงสร้างการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
	2) (ต่อ)			1 = ขาดบุคลากร หรือ มีบุคลากร ไม่เกิน 1/3 ในการปฏิบัติงานตามภาระงาน ที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
	3) คุณภาพของบุคลากรในการ ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สมาชิกในองค์กรมีความเข้าใจชัดเจนใน กระบวนการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)	4.67	0.47	3 = สมาชิกในองค์กรชุมชนมากกว่าร้อยละ 80 มีความเข้าใจในหลักการ และ วัตถุประสงค์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 2 = สมาชิกในองค์กรชุมชนร้อยละ 60 - 80 มีความเข้าใจในหลักการ และ วัตถุประสงค์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 1 = สมาชิกในองค์กรชุมชนน้อยกว่าร้อยละ 60 มีความเข้าใจในหลักการ และ วัตถุประสงค์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
	4) ความหลากหลายของสมาชิกใน ชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 4.1) วัย : เปรียบเทียบจากอายุของ สมาชิกที่ปรากฏ ตามช่วงที่กำหนด โดย แบ่งช่วงอายุเป็น 15-30 ปี 31-45 ปี 46- 60 ปีและ60 ปีขึ้นไป	3.72	0.65	สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีความต่างในลักษณะกลุ่ม หรือต่างกันในเรื่องความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย วัย เพศ และตำแหน่งทาง สังคมในชุมชนของสมาชิกในองค์กร 3 = ปรากฏอายุของสมาชิกในองค์กรครบทุกช่วงอายุ และมีสัดส่วนใกล้เคียง กัน (±ร้อยละ 5) 2 = ปรากฏอายุของสมาชิกในองค์กร ครบทุกช่วงอายุ แต่มีสัดส่วนความต่าง (มากกว่าร้อยละ 5) 1 = ไม่ปรากฏอายุของสมาชิกในองค์กรครบทุกช่วงอายุ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
4.2) เพศ : เปรียบเทียบจากอัตราส่วน ความต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ของสมาชิกในองค์กรชุมชน				3 = อัตราส่วนความต่างระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ของสมาชิกภายใน องค์กรชุมชน ไม่เกินร้อยละ 10 2 = อัตราส่วนความต่างระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ของสมาชิกภายใน องค์กรชุมชน มากกว่าร้อยละ 10 – 30 1 = อัตราส่วนความต่างระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ของสมาชิกภายใน องค์กรชุมชน มากกว่าร้อยละ 30
4.3) ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกใน องค์กรชุมชน: เปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของสมาชิกในองค์กรที่มีตำแหน่งทาง สังคม				3 = สมาชิกในองค์กรมากกว่าร้อยละ 80 มีตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ในตำบล 2 = สมาชิกในองค์กรร้อยละ 50 – 80 มีตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ในตำบล 1 = สมาชิกในองค์กรน้อยกว่าร้อยละ 50 มีตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ในตำบล
5) บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหาร จัดการขององค์กรชุมชน		3.94	0.85	3 = สมาชิกในองค์กรมีเวลาในการปฏิบัติงานระดับสูง คือ สามารถปฏิบัติงาน ได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม และ เข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง เมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ และไม่เป็น ทางการ 2 = สมาชิกในองค์กร มีเวลาในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง คือ สามารถ ปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อหน้าที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม แต่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ทุกครั้งเมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
5) (ต่อ)				1 = สมาชิกในองค์กร ไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานหรือมีเวลาน้อย และไม่เข้าร่วมการประชุม หรือเข้าร่วมน้อยมาก เมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ
6) การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรอย่างชัดเจน		4.11	0.93	3 = มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานของ องค์กรอย่างชัดเจน และ ได้รับการระหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง 2 = มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กร อย่างคร่าวๆ แต่ยังคงได้รับการระหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามความถนัดของ ตนเอง 1 = ไม่มีโครงสร้างการปฏิบัติงาน และสมาชิกในองค์กรไม่มีการแบ่งหน้าที่ใน การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมทั้งหน้าที่ที่ได้รับไม่ตรงตามความถนัดของ ตนเอง
7) การได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก		3.44	0.83	3 = ได้รับการสนับสนุน /ช่วยเหลือ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง มากกว่า 4 องค์กร โดยไม่ขัดต่อ หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนดังกล่าวได้รับอย่าง ต่อเนื่อง 2 = ได้รับการสนับสนุน /ช่วยเหลือ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3-4 องค์กร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
7. (ต่อ)				1 = ไม่ได้รับการสนับสนุน /ช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุน /ช่วยเหลือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องไม่เกิน 2 องค์กร
8) การกำหนดกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้มติร่วมของสมาชิก	4.14	0.91	3 = มีกฎระเบียบ หรือกติกาขององค์กรชุมชน ให้สมาชิกปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หรือเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งมีกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม หรือระบุในแผนแม่บทหรือแผนการจัดการ	
			2 = กฎระเบียบ หรือกติกาขององค์กรชุมชน มีการกำหนดขึ้นอย่างคร่าวๆ ให้สมาชิกได้รับรู้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมและขาดความชัดเจน	
			1 = ไม่มีการกำหนดกฎระเบียบหรือกติกาภายในองค์กรชุมชน หรือเป็นเพียงข้อตกลงกันด้วยวาจาระหว่างสมาชิก	
9) กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก	4.54	0.60	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
			สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
			สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
			สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
10) สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้		4.36	0.72	3 = สมาชิกในองค์กร ให้การยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน 2 = สมาชิกในองค์กร ไม่ยอมรับ แต่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน 1 = สมาชิกในองค์กร ไม่ให้การยอมรับและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน
11) การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		4.51	0.65	3 = มีแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างเป็นทางการ ได้รับความเห็นชอบจากมติของสมาชิกในองค์กรชุมชน 2 = แผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการกำหนดขึ้นอย่างคร่าวๆ 1 = ไม่มีการกำหนดแผนการจัดการที่ชัดเจน
12) ความครอบคลุมของแผนการจัดการโดยชุมชน [ครอบคลุมพื้นฐานของการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน(พจนา, 2546) ต้องมีการเตรียมความพร้อมชุมชน คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยว 2) การให้บริการและเงื่อนไขการให้บริการ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก และการติดต่อประสานงานกับภายนอก คือ		4.33	0.58	3 = ครอบคลุมพื้นฐานของการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดได้ไม่เกิน 1 องค์ประกอบ 2 = ครอบคลุมพื้นฐานของการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดได้ไม่เกิน 3 องค์ประกอบ 1 = ขาดพื้นฐานของการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน มากกว่า 3 องค์ประกอบ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)	
1) นักท่องเที่ยว และแหล่งที่มาของ นักท่องเที่ยว 2) โปรแกรมการท่องเที่ยวและ ราคา 3) การประชาสัมพันธ์]	13) การปฏิบัติตามแผนการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.54	0.69	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
14) การติดตามประเมินผลการจัดการ ตามแผนที่วางไว้		4.59	0.60	สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
				ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
15) การปรับปรุงแผนตามผลการ ประเมิน		4.44	0.60	สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
				ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
2. การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ/ วัฒนธรรม	16) การกำหนดมาตรการ แผนงานใน การดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม	4.50	0.61	3 = มีมาตรการ และแผนงานในการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบ หรือ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งมีการกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม หรือมีการจัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรให้สมาชิกใน องค์กรนำไปปฏิบัติกับนักท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด 2 = มาตรการ และแผนงานในการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม มีการกำหนดขึ้นอย่างคร่าวๆ และยังไม่ เป็นรูปธรรม เพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ และนำไปปฏิบัติกับนักท่องเที่ยว 1 = ไม่มีการกำหนดมาตรการ หรือแผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกัน ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือเป็นเพียงข้อตกลงกัน ด้วยวาจาระหว่างสมาชิกในองค์กร
	17) การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ วัฒนธรรมให้กับชาวบ้าน และ/ หรือกลุ่ม เยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.41	0.76	3 = มีการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ร่วมกับชาวบ้าน หรือกลุ่มเยาวชนท้องถิ่น ในระดับสูง (มากกว่า 3 ครั้งต่อปี) และ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้อง กับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งกิจกรรมยังมี จุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเป็นสำคัญ 2 = มีการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมร่วมกับชาวบ้าน หรือกลุ่มเยาวชนท้องถิ่น ในระดับปานกลาง (2-3 ครั้ง ต่อปี) และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบกิจกรรมมีความ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)	
	17) (ต่อ)			สอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่พอสมควร กิจกรรมมีการ มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกมากขึ้น 1 = มีการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมร่วมกับชาวบ้าน หรือกลุ่มเยาวชนท้องถิ่นบ้าง (ไม่เกิน 1 ครั้ง ต่อปี) และการดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง รวมทั้งรูปแบบกิจกรรมไม่สอดคล้อง กับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่มีอยู่ และไม่ได้ มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ และเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกมากนัก	
	18) การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการ ท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/ หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	4.51	0.69	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ ค่าคะแนน = 1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 2 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง ค่าคะแนน = 3	
3. <u>การพัฒนาสังคม และ</u> <u>วัฒนธรรม</u>	19) สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วม ใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น	4.49	0.85	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ ค่าคะแนน = 1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 2 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง ค่าคะแนน = 3	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)	
20) คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น		4.53	0.83	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
21) คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น		4.53	0.61	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
22) ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว		4.67	0.47	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)	
4. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	23) ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น	4.16	0.72	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
	24) ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	4.05	0.88	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3
	25) ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น	3.94	0.98	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์	
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ	ค่าคะแนน = 1
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง	ค่าคะแนน = 2
				สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง	ค่าคะแนน = 3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
	26) การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม	4.56	0.76	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ ค่าคะแนน = 1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 2 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง ค่าคะแนน = 3
5. การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	27) การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.68	0.63	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ ค่าคะแนน = 1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 2 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง ค่าคะแนน = 3
	28) ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.27	0.83	ค่าคะแนน (R) เฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรชุมชน ดังเกณฑ์ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับต่ำ ค่าคะแนน = 1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับปานกลาง ค่าคะแนน = 2 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระดับสูง ค่าคะแนน = 3
	29) สมาชิกในองค์กรชุมชนมีส่วนร่วม นับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล	4.62	0.68	3 = สมาชิกในองค์กร มีส่วนร่วมสูง โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการนับตั้งแต่การให้ข้อมูล เสนอแนะ และตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
	29) (ต่อ)			2 = สมาชิกในองค์กร มีส่วนร่วมปานกลาง เป็นผู้มีส่วนให้ความคิดเห็น หรือ ร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการวางแผน จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1 = สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมน้อย เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการ วางแผนจัดการการท่องเที่ยว หรือเป็นเพียงผู้รับมอบหมายหน้าที่ ให้ ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว
6. กระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันและการขยาย เครือข่าย	30) การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่ม องค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่ สมาชิกในชุมชน	3.72	0.97	3 = มีการจัดโปรแกรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ให้แก่สมาชิกในองค์กร อย่าง สม่ำเสมอ อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อปี และทุกคนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน 2 = มีการจัดโปรแกรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ให้แก่สมาชิกในองค์กร อย่าง สม่ำเสมอ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี แต่เป็นการศึกษาดูงานเฉพาะสมาชิกที่เป็น กลุ่มแกนนำภายในองค์กรเท่านั้น 1 = ที่ผ่านมายังไม่มีการจัดโปรแกรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ให้แก่สมาชิก ในองค์กร หรือมีเพียงการศึกษาดูงานเฉพาะสมาชิกที่เป็นกลุ่มแกนนำภายใน องค์กรเท่านั้น
	31) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อ สรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา	4.41	0.83	3 = มีการจัดประชุมอย่างเป็นทางการให้สมาชิกในองค์กรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทุกเดือน อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อเดือน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กรอบมิติทางด้านชุมชน	ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	SD	เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพ (R)
31) (ต่อ)				2 = มีการประชุมภายในองค์กรอย่างเป็นทางการ เพื่อให้สมาชิกในองค์กรแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงาน แต่ไม่สม่ำเสมอ และขาดความต่อเนื่อง 1 = การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียนของสมาชิกในองค์กร เป็นเพียงการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มเล็กๆ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะการประชุมอย่างเป็นทางการ
32) ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชน ออกสู่ภายนอก		3.89	0.90	3 = ได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยมีชุมชน หรือหน่วยงานอื่นมาศึกษาดูงานมากกว่า 10 องค์กร 2 = ได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก โดยมีชุมชน หรือหน่วยงานอื่นมาศึกษาดูงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 5 - 10 องค์กร 1 = มีองค์กรภายนอกต่ำกว่า 5 องค์กร ที่มาศึกษาดูงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
33) การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้าน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชนกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก		4.06	0.62	3 = มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชนอื่นภายนอก อย่างน้อย 5 ชุมชน 2 = มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชนอื่นภายนอก 3 - 4 ชุมชน 1 = มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชนอื่นภายนอก 1 - 2 ชุมชน

ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จำนวน 33 ตัวชี้วัด ซึ่งผ่านการประเมิน และกำหนดค่าความสำคัญ หรือค่าถ่วงน้ำหนัก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 40 คน พร้อมทั้งได้ทำการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน จากนั้นทำการประเมินโดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ด้วยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำขององค์กรชุมชน รวมทั้งแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา แยกตามกลุ่มปัจจัยดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน โดยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน 77 คน พบว่า สมาชิกภายในองค์กรเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.0 และ 39.0 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 46 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.9 อาศัยอยู่กระจายตามหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่หมู่ที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 58.4 รองลงมา คือ หมู่ที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 18.2 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาคือ ระดับมัธยมต้น คิดเป็นร้อยละ 20.8 อาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่ คือ การทำประมงคิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมา คือ รับจ้าง/แรงงาน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ส่วนอาชีพรอง คือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 34.8 รองลงมาคือ รับจ้าง/แรงงาน คิดเป็นร้อยละ 32.6 สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 59.7 แต่สมาชิกส่วนหนึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 40.3 ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มประมงพื้นบ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นเวลา 1 ถึง 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมาคือ 10 ถึง 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.4 และ 7 ถึง 9 ปี คิดเป็นร้อยละ 13 ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้จากการ

ท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมา คือ 5,000 บาทต่อปี ถึง 10,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 20.8 (รายละเอียดดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน

(n = 77)		
	ลักษณะพื้นฐานของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน	จำนวน ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
	ชาย	47 61.0
	หญิง	30 39.0
<u>อายุ</u>		
	15-30 ปี	2 2.6
	31-45 ปี	37 48.1
	46-60 ปี	33 42.9
	60 ปีขึ้นไป	5 6.5
<u>ที่อยู่</u>		
	หมู่ที่ 1	14 18.2
	หมู่ที่ 2	3 3.9
	หมู่ที่ 3	6 7.8
	หมู่ที่ 5	45 58.4
	หมู่ที่ 6	2 2.6
	หมู่ที่ 7	5 6.5
	อื่นๆ (เจ้าที่องค์กรเอกชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่)	2 2.6
<u>ระดับการศึกษา</u>		
	ประถม หรือต่ำกว่า	48 62.3
	มัธยมต้น	16 20.8
	มัธยมปลาย หรือปว.ช.	8 10.4
	อนุปริญญา หรือปวส.	1 1.3
	ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	2 2.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	2 2.6
<u>อาชีพหลัก</u>		
	ประมง	40 54.1
	รับจ้าง/แรงงาน	12 16.2

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
<u>อาชีพหลัก (ต่อ)</u>		
ค้าขาย(ส่วนตัว)	5	6.8
เกษตรกร	8	10.8
ธุรกิจ	4	5.4
พนักงาน โรงแรม/รีสอร์ท/บังกะโล	1	1.4
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	2.7
เข้าที่องค์กรเอกชน	2	2.7
<u>อาชีพรอง</u>		
ประมง	8	17.4
รับจ้าง/แรงงาน	15	32.6
ค้าขาย (ส่วนตัว)	4	8.7
เกษตรกร	16	34.8
ธุรกิจ	3	6.5
<u>ตำแหน่งทางสังคม</u>		
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	2	2.6
คณะกรรมการหมู่บ้าน	6	7.8
คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน	4	5.2
คณะกรรมการกลุ่มประมงพื้นบ้าน	2	2.6
คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์	7	9.1
สมาชิกในชุมชน	46	59.7
คณะกรรมการมัสยิด	1	1.3
คณะกรรมการป่าชุมชน	1	1.3
สมาชิกสภาเทศบาล	3	3.9
อสม.	2	2.6
เข้าที่องค์กรเอกชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่	2	2.6
อื่นๆ	1	1.3
<u>ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ปี)</u>		
1-3 ปี	40	51.9
4-6 ปี	9	11.7
7-9 ปี	10	13.0
10-12 ปี	18	23.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
<u>รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี</u>		
น้อยกว่า 5,000 บาท	4	5.2
5,000 -10,000 บาท	16	20.8
10,001 – 15,000 บาท	2	2.6
15,001 – 20,000 บาท	12	15.6
มากกว่า 20,000 บาท	43	55.8

2. ประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา

จากการศึกษาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกภายในองค์กรชุมชนจำนวน 77 คน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ อัตราส่วนร้อยละและค่าเฉลี่ย และประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ด้วยสมการถ่วงน้ำหนัก ตามกลุ่มปัจจัยดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ความพร้อมขององค์กรชุมชน ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 15 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

1.1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุกมิติภายในพื้นที่ พบว่า ชุมชนมีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ชื่อ “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย” ซึ่งเป็นโครงสร้างองค์กรอย่างไม่เป็นทางการ มีการดำเนินการ

ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายอย่างชัดเจน ครบตามองค์ประกอบของการจัดตั้งองค์กรชุมชน เมื่อ
นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3

การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย เกิดจากกลุ่มคน
ส่วนหนึ่งภายในชมรมประมงพื้นบ้าน มีแนวคิดในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชุมชน โดยหวังว่าจะเป็นรายได้เสริมแก่ประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นเองได้มีส่วน
ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง โดยเรียกกลุ่มตนเองว่า ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดย
ชุมชนเกาะยาวน้อย ได้ร่วมกันทำกิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลทรัพยากรชายฝั่งใน
รูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งปัจจุบันมีประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรม จำนวน 77 คน
ร่วมกันดำเนินการโดยมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ได้รับบริจาคในการก่อสร้างจากคนในชุมชน
จำนวนเงิน 20,000 บาท และบริจาคสมทบจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย และโรงแรม
เคพีพันวา จังหวัดภูเก็ต จำนวน 50,000 บาท เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและพบปะระหว่าง
สมาชิกในชมรม ซึ่งตั้งอยู่ที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา 82160
ภายใต้เป้าหมายหลักของชมรม คือ 1) เป็นชมรมที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดการบริหาร
และกติกาต่างๆ 2) ต้องการเผยแพร่ข้อมูลและปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร
ชายฝั่ง 3) เป็นรายได้เสริมของคนในชมรม 4) ให้คนภายนอกได้มีโอกาสในการเรียนรู้ และเข้าใจ
วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน 5) ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร
ชายฝั่ง เช่น ปลูกป่า ร่วมกันดูแลทรัพยากร โดยดำเนินการภายใต้โครงสร้างการทำงานที่ทุกฝ่ายมี
ความเท่าเทียมกันในรูปแบบของคณะทำงาน ประกอบด้วย 1) ฝ่ายประสานงานและผู้ช่วยผู้
ประสานงาน ทั้งภายในและภายนอกองค์กร 2) ฝ่ายประสานงานรัฐและชุมชน 3) ฝ่ายข้อมูลและ
เผยแพร่ข้อมูล 4) ฝ่ายทัวร์ ประกอบด้วย ฝ่ายข้อมูลและบริการรถ-เรือ และต้อนรับ และฝ่ายบ้านพัก
5) ฝ่ายบัญชีและการเงิน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ดำเนินการโดยมีที่ปรึกษา
จากหน่วยงานภาคเอกชน (NGO) ภายใต้โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ [Responsible
Ecological Social Tours Project (REST)] ทำหน้าที่ 1) สนับสนุนงานต่าง ๆ ของชมรม ทั้งในส่วน
เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ และเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น 2) ช่วยรวบรวม - ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล -
เพื่อการเรียนรู้ 3) คิดค้นรูปแบบ-กลยุทธ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ทางชมรมมีการเปิด
โอกาสให้ประชาชนภายในท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ทุกปี โดยคณะกรรมการพิจารณาการ
จากความพร้อมของบุคคล ซึ่งจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน และบ้านพักสำหรับ

รองรับนักท่องเที่ยวต้องมีความพร้อมและผ่านเกณฑ์การประเมินจากคณะกรรมการ ตามกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) โดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งประกาศใช้เมื่อ ตุลาคม 2546 รวมทั้งสมาชิกใหม่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น โดยมติที่ประชุมขององค์กร ส่วนด้านงบประมาณ มีการระดมทุนในครั้งแรกโดยสมาชิกจำนวน 25 คน ร่วมลงทุนคนละ 1,000 บาท ประกอบกับเงินอุดหนุนจากเทศบาลในการจัดซื้อวัสดุสำนักงานที่จำเป็น ส่วนงบประมาณในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียน ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร REST และเงินสำหรับการดำเนินการในปัจจุบันคือ เงินรายได้จากการท่องเที่ยว

1.2 ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุกวิทยุภายในพื้นที่ พบว่า องค์กรชุมชนมีบุคลากรในการปฏิบัติงานเพียงพอตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ผู้ประสานงาน/ผู้ช่วย (ภายใน ภายนอก) ฝ่ายประสานงานรัฐ/ชุมชน ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่ ฝ่ายทัวร์ (ฝ่ายข้อมูลและบริการ ฝ่ายบ้านพัก) และฝ่ายบัญชีและการเงิน ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนมีการปฏิบัติงานตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงสร้างการทำงานที่มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน และได้รับภาระหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง ประเมินจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า ลักษณะการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรมีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างชัดเจน และได้รับภาระหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 87.0 ซึ่งภาระงานและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายตามโครงสร้างการทำงาน มีดังนี้

1) ฝ่ายประสานงาน ทำหน้าที่ในการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรอื่นทั้งภายนอก และภายในชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ในการร่วมประชุมรับทราบสถานการณ์ในการพัฒนาชุมชนจากภายนอกและชี้แจงให้สมาชิกภายในองค์กรรับทราบในที่ประชุมประจำเดือน และเผยแพร่สถานภาพของชุมชนออกสู่ภายนอกในเวทีต่างๆ ทั้งภายในชุมชนท้องถิ่น และภายนอก

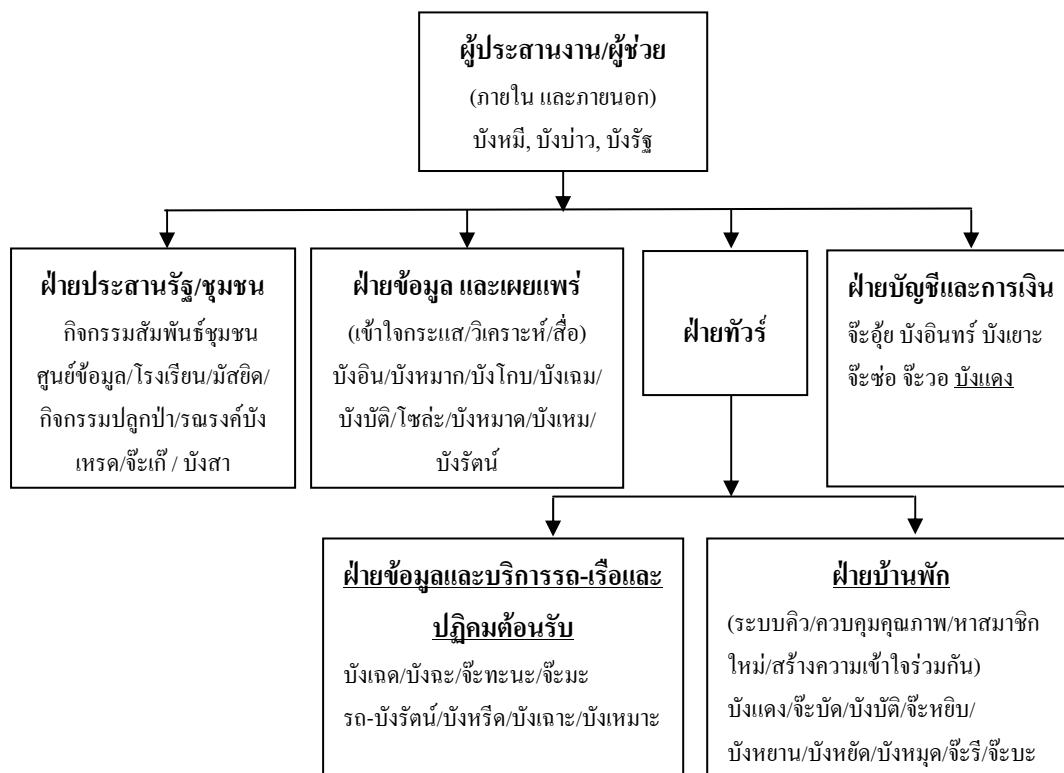
2) ฝ่ายประสานรัฐและชุมชน ทำหน้าที่ในการประสานงานด้านข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และชี้แจงข้อมูลที่ได้รับแก่สมาชิกองค์กรชุมชน เช่น การขอ

ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และทำกิจกรรมสัมพันธ์ภายในชุมชน รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน กับศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว โรงเรียน มัสยิด เป็นต้น

3) ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่ ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์กรแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่มาเยือน รวมทั้งการทำหน้าที่ติดตามกระแสด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งวิเคราะห์และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ

4) ฝ่ายบัญชีและการเงิน ทำหน้าที่จัดทำบัญชีงบรายได้ และรายจ่าย ซึ่งการจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายที่ฝ่ายบัญชี และชี้แจงให้ยอดเงินทั้งหมดให้สมาชิกทราบในการประชุมประจำเดือน

5) ฝ่ายจัดทัวร์ ทำหน้าที่ 1) จัดโปรแกรมในการท่องเที่ยว 2) จัดระบบข้อมูล (ตารางเรือ-รถ ชุมชนเกาะยาว แหล่งท่องเที่ยว กฎข้อห้ามของชมรม ฯลฯ) 3) ควบคุมมาตรฐานการบริการของสมาชิก โดย การเยี่ยมเยือน ดูแล แลกเปลี่ยน แนะนำ และชิมอาหาร 4) จัดระบบของคิวที่ชัดเจน และเป็นธรรม 5) จัดหาสมาชิกใหม่ของชมรม (รับทัวร์) 6) สร้างความเข้าใจร่วมกันในฝ่าย และเผยแพร่ข้อมูลภายนอก (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 โครงสร้างการทำงานของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย

ที่มา: พงษ์สวัสดิ์ (2548)

1.3 คุณภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสอบถามสมาชิกในองค์กรชุมชน โดยชุดคำถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จำนวน 18 ข้อ ในแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานความเข้าใจอยู่ที่ระดับ ร้อยละ 80 ของคำถามทั้งหมด หรือ สมาชิกในองค์กรชุมชนมีความเข้าใจในแต่ละคำถามอย่างน้อย 15 ข้อ จากจำนวนคำถาม 18 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 88.3 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3

ผลการศึกษาในแต่ละคำถาม พบว่า 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 92.2 2) การท่องเที่ยวเชิง

นิเวศคือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 98.7 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทป่าเขา เท่านั้น สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 97.4 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวภายในแหล่งธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 98.7 5) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเน้นความหรูหรา และทันสมัย สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 94.8 6) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึง ความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 72.7 7) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และสัมผัส สภาพความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 100 8) การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 96.1 9) รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 97.4 10) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชน ในท้องถิ่นมีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 98.7 11) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดจำนวน นักท่องเที่ยว สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 61.0 12) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 100 13) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเน้นการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางวัตถุ เช่น ถนน4เลน โรงแรมห้างสรรพสินค้า เป็นต้น สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 89.6 14) การจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงาน และการกระจายรายได้ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 98.7 15) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการลงทุนจากภายนอก/นายทุน สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 93.5 16) เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นควรเร่งขายที่ดินให้นายทุน สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 96.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ 17) เพื่อสร้างรายได้หลักให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 85.7 18) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็น

เครื่องมือ ให้คนในชุมชนได้มาพบปะพูดคุย ทำงานร่วมกัน และแก้ปัญหาร่วมกัน สมาชิกส่วนใหญ่ มีความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 100 (รายละเอียดดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความรู้ของสมาชิกในองค์กรชุมชน เกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ประเด็น	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น	71	92.2	6	7.8
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม	76	98.7	1	1.3
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทป่าเขา เท่านั้น	75	97.4	2	2.6
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวภายในแหล่งธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ	76	98.7	1	1.3
5. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเน้นความหรูหรา และทันสมัย	73	94.8	4	5.2
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก	56	72.7	21	27.3
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และสัมผัสสภาพความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศ	77	100	-	-
8. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง	74	96.1	3	3.9
9. รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน	75	97.4	2	2.6

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็น	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล	76	98.7	1	1.3
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	47	61.0	30	39.0
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	77	100	-	-
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อเน้นการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางวัตถุ เช่น ถนน 4 เลน โรงแรม ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น	69	89.6	8	10.4
14. การจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงาน และการกระจายรายได้	76	98.7	1	1.3
15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการลงทุนจากภายนอก/นายทุน	72	93.5	5	6.5
16. เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น ควรเร่งขายที่ดินให้นายทุน สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว	74	96.1	3	3.9
17. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรายได้หลักให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	66	85.7	11	14.3
18. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ให้คนในชุมชนได้มาพบปะพูดคุย ทำงานร่วมกัน และแก้ปัญหาร่วมกัน	77	100	-	-

1.4 ความหลากหลายของสมาชิกในองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 1.67 ทั้งนี้ความหลากหลายของ

สมาชิกในองค์กรชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปรียบเทียบจากความต่างในลักษณะกลุ่ม หรือต่างกันในความเป็นปัจเจกบุคคล (รายละเอียดดังตารางที่ 4) ประกอบด้วย

1) วัย เปรียบเทียบจากอายุของสมาชิกที่ปรากฏ ตามช่วงที่กำหนด โดยแบ่งช่วงอายุเป็น 15-30 ปี 31-45 ปี 46-60 ปีและ60 ปีขึ้นไป พบว่า ปรากฏอายุของสมาชิกในองค์กร ครอบคลุมช่วงอายุ แต่มีสัดส่วนไม่ใกล้เคียงกัน มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 2 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.1 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอายุอื่น ๆ มีสัดส่วนความต่าง ดังนี้ อายุระหว่าง 15-30 ปี มีสัดส่วนความต่าง ร้อยละ 45.5 อายุระหว่าง 31-45 ปี มีสัดส่วนความต่างร้อยละ 5.2 และอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนความต่าง ร้อยละ 41.6 (รายละเอียดดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การกระจายของสมาชิกองค์กรชุมชนในแต่ละช่วงอายุ

(n = 77)				
ช่วงอายุที่ปรากฏ	15-30 ปี	31-45 ปี	46-60 ปี	60 ปีขึ้นไป
15-30 ปี	0	45.5	40.3	3.9
31-45 ปี	45.5	0	5.2	41.6
46-60 ปี	40.3	5.2	0	36.4
60 ปีขึ้นไป	3.9	41.6	36.4	0

2) เพศ เปรียบเทียบจากอัตราส่วนความต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ของสมาชิกในองค์กรชุมชน ซึ่งสมาชิกภายในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39 ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนความต่าง ปรากฏว่า เพศชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 22 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 2 (รายละเอียดดังตารางที่ 4)

3) ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของสมาชิกในองค์กรที่มีตำแหน่งทางสังคม พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 59.7 แต่สมาชิกส่วนหนึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 40.3 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 1 (รายละเอียดดังตารางที่ 4)

1.5 บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กรชุมชน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ตอบว่า มีเวลาในการปฏิบัติงานสูง และสามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม และสามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งที่มีการนัดหมายอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาคือ มีเวลาในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง แต่สามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม แต่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งที่มีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 29.9 (รายละเอียดดังตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานภายในองค์กร

(n = 77)		
การมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานหรือ มีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย และไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งที่มีการนัดหมายอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ	18	23.4
2. มีเวลาในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง แต่สามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม แต่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งที่มีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ	23	29.9
3. มีเวลาในการปฏิบัติงานสูง และสามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม และสามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งที่มีการนัดหมายอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ	36	46.8

1.6 การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.84 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างชัดเจน และ ได้รับการระดมความคิดเห็นตามความถนัดของตนเอง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 87.0

รองลงมาคือ มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างคร่าวๆ แต่ยังคงได้ภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามความถนัดของตนเอง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 และไม่มีโครงสร้างการปฏิบัติงาน และสมาชิกในองค์กรไม่มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมทั้งหน้าที่ที่ได้รับไม่ตรงตามความถนัดของตนเอง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 (รายละเอียดดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อลักษณะการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กร

(n = 77)		
การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กร และไม่มีการแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมทั้งหน้าที่ที่ได้รับไม่ตรงตามความถนัดของตนเอง	2	2.6
2. มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างคร่าวๆ แต่ได้ภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามความต้องการของตนเอง	8	10.4
3. มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างชัดเจน และได้รับภาระหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง	67	87.0

1.7 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิภายในพื้นที่ พบว่า องค์กรชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากกว่า 3 องค์กรในรูปแบบของการเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง สนับสนุนด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ สนับสนุนด้านงบประมาณ และสนับสนุนด้านการศึกษาวิจัย เช่น โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ หรือ REST โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง หรือ CHARM สื่อมวลชน และสถาบัน การศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำภายในองค์กรชุมชน พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรชุมชนมีหน่วยงานสนับสนุนและได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

1) องค์กรพัฒนาภาคเอกชน ประกอบด้วย 1) โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ซึ่งความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากการส่งเสริมของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศทางสังคม โดยริเริ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อธรรมชาติโดยชุมชนซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และสร้างความเข้มแข็งในทุกระดับภายในชุมชน กระทั่งส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการ และ สร้างสรรค์กิจกรรมตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว ภายใต้พื้นฐาน ของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและทรัพยากร ธรรมชาติ ทำให้ปี พ.ศ. 2545 ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับรางวัลคูแลร์กษาจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวได้อย่างดีเด่น จาก องค์การอนุรักษ์นานาชาติ และนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก ทราเวลเลอร์ โดย REST มีบทบาทใน การสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในองค์กรชุมชน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ สอดแทรกแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้ชาวบ้านสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง และ สนับสนุนการศึกษาดูงานนอกสถานที่ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมชุมชนสู่ ภายนอก 2) โครงการร่วมระหว่าง "โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง" [Coastal Habitats and Resources Managent Project (CHARM)] REST และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดย โครงการสนับสนุน การปลูกป่า ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง และร่วมดำเนินการผลักดัน กฎหมายที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง มีตัวแทนหรือผู้นำชุมชนร่วมทำกิจกรรม และ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล

2) สื่อมวลชนและองค์กรสนับสนุนด้านการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์ ในการนี้ หน่วยงานต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำเว็บไซต์เป็นสื่อกลางในการ ประชาสัมพันธ์ และมีสื่อมวลชน นิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น นิตยสาร อ.ส.ท.ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นิตยสารขวัญเรือน นิตยสารเที่ยวไทยไปกับเชลล์ วารสารสารไทยของไทยประกัน ชีวิต และหนังสือพิมพ์หลายฉบับเขียนข้อความลงตีพิมพ์ด้วย และนิตยสารต่างประเทศจำนวน หลายฉบับ อีกทั้งยังมีรายการวิทยุประชาสัมพันธ์ให้ด้วย เช่น ส.ว.ท.ฟังฯ กลุ่ม Green Wave จาก คลื่น 106.5 MHz ของสถานีวิทยุกรุงเทพฯ ได้จัดคณะลงมาสัมผัสชีวิตแบบ โฮมสเตย์และยังเป็น สื่อกลางในการประชาสัมพันธ์

3) สถาบันการศึกษา ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศจากสถาบันการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สวนดุสิต และสวน สุนันทาสันับสนุนชุมชนในรูปแบบการจัดอบรมค่ายเยาวชนและให้ความรู้ สอนภาษาอังกฤษ สำหรับการท่องเที่ยว และการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท รวมทั้งการเป็นเจ้าภาพในการจัดเวที แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน 2) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นหน่วยงานกลางในการจัดเวทีส่งเสริม เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วภาคใต้ และสรุปบทเรียนในการดำเนินงานที่ผ่านมา 3) สถาบัน

เทคโนโลยีพระจอมเกล้า (เจ้าคุณทหารลาดกระบัง) ร่วมกับมหาลัษมียิดล สร้างศาลาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เช่น ห้องน้ำ ห้องละหมาด เป็นต้น

4) องค์กรและสถาบันอื่นๆ ประกอบด้วย 1) สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยการเสด็จเยือนเกาะยาวน้อยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และทรงให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการประมง 2) มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมวางแผนกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการจัดการขยะ และน้ำเสีย 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สนับสนุนโครงการประสานกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคใต้ โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ทุกๆ 3 เดือน ในสี่พื้นที่ คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตรัง สุราษฎร์ธานี และจังหวัดพังงา 4) หน่วยงานอื่นในการสนับสนุนเงินทุนภายใต้โครงการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กองทุนพัฒนาจากประเทศ Kuwait สร้างถนน สร้างสะพานท่าเทียบเรือ โครงการสนับสนุนเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งแก่โรงเรียนเกาะยาววิทยา และโครงการปลูกป่าชายเลนหรือป่าชุมชนโดยกรมป่าไม้ โครงการส่งเสริมอาชีพและทักษะแก่ชุมชน เช่น การทำบาตริก ทำขนม สอนภาษาอังกฤษ นวดเพื่อสุขภาพ โดยกรมส่งเสริมพัฒนาฝีมือแรงงาน นโยบายและยุทธศาสตร์ของทางจังหวัด ในการสนับสนุนเกาะยาวน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำ และครัวโลก กฎหมายประมง อุทยานแห่งชาติ สิ่งแวดล้อมตลอดจนข้อบังคับของกระทรวงต่างๆที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงการจัดทำเส้นทางยกระดับบริเวณป่าชายเลนของโรงเรียนเกาะยาววิทยา โดยกรมทรัพยากรธรณี

1.8 การกำหนดกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุกมิติภายในพื้นที่ พบว่า องค์กรชุมชนดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกติกาให้สมาชิกปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งมีการบัญญัติบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 ซึ่งกฎระเบียบและกติกาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในองค์กรชุมชน แบ่งตามลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. กฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวขณะประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ คือ 1) ห้ามดื่มสุรา และสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน 2) ห้ามแต่งตัวไม่สุภาพในเขตชุมชน 3) ห้ามทิ้งขยะในหมู่บ้าน 4) ห้ามเก็บเปลือกหอยและปะการัง

2. กฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานที่สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยมีบทบัญญัติในการทำงานซึ่งทุกคนจะต้องถือปฏิบัติ คือ 1) ไม่ถือพรรคถือพวก 2) ไม่นวดยโอกาส 3) ไม่ใช้อารมณ์ 4) ไม่โกรธกัน 5) ไม่ตามกระแส 6) ต้องโปร่งใส 7) ต้องเคารพมติกลุ่ม และกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีมติที่ประชุมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย (รายละเอียดดังตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นโดยมติที่ประชุมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาวน้อย

ประเด็นปัญหา	กฎระเบียบ
1. สมาชิกมาประชุมไม่ตรงเวลา	1.1 กรณีที่มาสายให้เสียค่าปรับครั้งละ 20 บาท โดยให้เริ่มปรับในครั้งที่ 2 เป็นต้นไป 1.2 กรณีที่ไม่มาประชุมให้เสียค่าปรับครั้งละ 40 บาท โดยให้เริ่มปรับในครั้งที่ 2 เป็นต้นไป 1.3 ถ้าไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ ให้แจ้งกับผู้ประสานประจำหมู่บ้าน แล้วชี้มติของกลุ่ม หมู่บ้าน 3 บ้านน้ำจืด บังเขว่ง หมู่บ้าน 5 บ้านป่าทราย บังแดง หมู่บ้าน 7 บ้านอันเป่า บังบีดล (จีบะ) โดยผู้ประสานงานหมู่บ้านจะทำหน้าที่ในการกลั่นกรองหาสมาชิกใหม่ แสวงหาข้อมูล และกระจายข่าวสาร
2. เวลาประชุมมักพูดสวนกัน	2.1 ระเบียบการประชุม – ห้ามพูดสวนกัน/เวลาที่มีผู้เสนอความคิดเห็นต้องฟังกัน/ให้พูดกันทุกคน/ให้พูดตรงเรื่องตรงประเด็น 2.2 ประธานต้องทำหน้าที่ดำเนินการประชุม/ควบคุมการประชุม/ตัดสินใจ
3. บางคนชอบพักระหว่างการประชุมตลอด เช่น ดื่มกาแฟ/สูบบุหรี่	3.1 การประชุมทุกครั้งห้ามแบ่งกลุ่มย่อยสนทนาและห้ามแยกไปดื่มกาแฟขณะทำการประชุม
4. ไม่ยอมนั่งในวงที่ประชุม	4.1 ทุกคนต้องนั่งรอบโต๊ะที่ประชุม

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎระเบียบ
5. เวลาขณะนักท่องเที่ยวร่วมประชุม หากสมาชิกไม่ยอมไปนั่งในที่ประชุม กับลูกทัวร์	5.1 เจ้าบ้านต้องมานั่งร่วมกับลูกทัวร์ รับฟัง และแลกเปลี่ยนกับลูกทัวร์ทุกครั้ง 5.2 เจ้าบ้านและสมาชิกต้องมาก่อนประชุมแลกเปลี่ยนกับลูกทัวร์อย่างน้อย ½ ชั่วโมง
6. ในการประชุมครอบครัวละกี่คน	6.1 การประชุมทุกครั้งต้องมีตัวแทนครอบครัวเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 1 คน ยกเว้นในบางกรณีอาจจะต้องเรียกประชุมทั้งสามี และภรรยา 6.2 ถ้าส่งตัวแทนมาประชุมต้องกลับไปเล่าให้สามีหรือภรรยาฟังด้วย

นอกจากนี้ กติกาในการควบคุมคุณภาพของการบริการนำเที่ยว 1) ควรเน้นกิจกรรมด้านวิถีชีวิตมากกว่าการไปเล่นน้ำ เช่น เพิ่มกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของการทำประมงพื้นบ้าน และกิจกรรมศึกษาการทำยางพารา เป็นต้น 2) ควรมีการจัดยาสามัญประจำบ้าน ในแต่ละหลังด้วย เพื่อใช้ในการปฐมพยาบาล 3) มีการควบคุมคุณภาพอาหาร ได้แก่ อาหารแต่ละมื้อต้องมี 4 อย่าง ควรเพิ่มอาหารพื้นบ้าน และมีผลไม้ด้วย มีการตรวจสอบบ้านพัก ห้องน้ำ และความปลอดภัย 4) สมาชิกบ้านพักต้องทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายและนำเที่ยว พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลของทางชมรม โดยที่สมาชิกเก่ามีการแนะนำและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่สมาชิกใหม่

1.9 กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมตร่วมกันของสมาชิก

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาในองค์กร เป็นการลงมตร่วมกันของสมาชิกในองค์กร อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 74.0 รองลงมาคือ กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาในองค์กร เป็นการลงมตร่วมกันของสมาชิกในองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 20.8 (รายละเอียดดังตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อกระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาภายในองค์กร เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิกในองค์กรชุมชน

(n = 77)

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาภายในองค์กร	57	16	4
เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิกในองค์กรชุมชน	(74.0)	(20.8)	(5.2)

1.10 สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า ให้การยอมรับและพร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90.9 รองลงมาคือ สมาชิกในองค์กรไม่ยอมรับ แต่พร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในองค์กรชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.1 (รายละเอียดดังตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้

(n = 77)

การให้การยอมรับและปฏิบัติตาม กฎระเบียบ และกติกาที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของสมาชิกในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ยอมรับและจะไม่ปฏิบัติตาม	0	0
2. ไม่ยอมรับแต่พร้อมจะปฏิบัติตาม	7	9.1
3. ให้การยอมรับและพร้อมปฏิบัติตาม	70	90.9

1.11 การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุกวิทยุภายในพื้นที่ พบว่า แผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มีการกำหนดขึ้นอย่างคร่าวๆ

แต่มีการชี้แจงให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบ และปฏิบัติตาม ซึ่งแผนการจัดการดังกล่าวจะมีการกำหนดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งมีการสรุปบทเรียน หรือถอดบทเรียน และหาแนวทางในการทำงานในปีข้างหน้า เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 2 ซึ่งแผนการจัดการดังกล่าวจะมีการกำหนดขึ้นในแต่ละปี ในการประชุมนอกสถานที่ ดำเนินการ โดยนำเงินทุนจากเงินรายได้ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยวน้อย และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น REST สถาบันราชภัฏภูเก็ต เป็นต้น ในการนี้มีการสรุปบทเรียน หรือถอดบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการทำงานในปีข้างหน้า ส่วนการกำหนดเวลานั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน ทั้งนี้จะต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้แนวทางสำหรับการดำเนินงานมีการกำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการกำหนดการประชุมในทุก 9 ค่ำ ของทุกเดือน ซึ่งแต่ละเดือนจะมีการประชุมเกิดขึ้น 2 ครั้ง ดังนั้นการเข้าร่วมประชุมดังกล่าวนอกจากจะเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวคิดและสรุปบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมา ยังเป็นเวทีในการกำหนดแผนงานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบเดือน

1.12 ความครอบคลุมของแผนการจัดการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิภายในพื้นที่ พบว่า แผนการจัดการมีความครอบคลุมพื้นฐานของการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมชุมชน คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยว 2) การให้บริการและเงื่อนไขการให้บริการ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก และการติดต่อประสานงานกับภายนอก คือ 1) นักท่องเที่ยว และแหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว 2) โปรแกรมการท่องเที่ยวและราคา 3) การประชาสัมพันธ์ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 ซึ่งแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อยเกิดขึ้นจากการสรุปบทเรียน และประสบการณ์ในการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยผ่านมติที่ประชุมในการประชุมประจำปี ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นข้อตกลงในการทำงานในปีข้างหน้า ประกอบด้วย 1) การวางแผนด้านการเตรียมความพร้อมชุมชน 2) การวางแผนด้านการตลาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนการเตรียมความพร้อมของชุมชน

1.1 การสำรวจศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นโดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคน เช่น ที่ประชุมได้แบ่งหน้าที่กันเก็บข้อมูลเพื่อจำแนกชุดในการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

1) สถานที่ท่องเที่ยวชุดคอนเหือเกาะ ประกอบด้วย เกาะกูดูใหญ่ เกาะโรย ตันไม้ใหญ่ และถ้ำโต๊ะบวช ผู้รับผิดชอบ คือ จ๊ะบะ บังเท่ง

2) ชุดตะวันออกเกาะ ประกอบด้วย เกาะห้อง(ปลาการ์ตูน) เกาะผักเบี้ย (ปลา) เกาะเลอันตู(นกนางแอ่น) เกาะเลลาดิง (ปลา)ผู้รับผิดชอบ คือ บังแดง

3) ชุดตะวันตกเกาะ ประกอบด้วย เกาะพะนั๊ก(ถ้ำเพชร) เกาะโบยเหนือ(นกเงือก) เกาะโบยใต้ (ดูปลาพะยูน ปลาโลมา เต่าทะเล ตามจังหวัดและโอกาส) ผู้รับผิดชอบ คือ บังหริด

4) ชุดวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ การจับปลา (บังเหม/บังหยาน) การกรีดยาง (จ๊ะดา) การเลี้ยงสัตว์กระซัง (บังเจด) ลิงขึ้นมะพร้าว (บังเจวง) ศาสนา (บังหลาน) ขนมหินบ้าน (จ๊ะกิ) หมอพื้นบ้าน นวด (จ๊ะหนาบ) ชีวิตในครอบครัว (จ๊ะหัด) กลุ่มแม่บ้าน (จ๊ะอ้อย)

1.2 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยการฝึกทักษะความเป็นผู้นำ กล้าพูด กล้าแสดงออก โดยทุกคนจะต้องผ่านเวทีการประชุม และสัมมนาภายนอกองค์กร หรือเป็นวิทยากรตัวแทนองค์กรชุมชน พร้อมทั้งการจัดฝึกอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แก่สมาชิกในองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพในการให้บริการ และหลักสูตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 รูปแบบการท่องเที่ยว

1) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์กรชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเกาะยาว และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งองค์กรชุมชน จะมีระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านให้ปฏิบัติตาม ในการนำอาหาร หรือประกอบกิจกรรมทางทะเลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว โดยภาชนะที่ใส่อาหารต้องเป็นของที่ย่อยสลายได้ เช่น ใบตอง หรือ ภาชนะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น ปิ่นโต กระติ๊กน้ำ และมี

กฎหมายนักท่องเที่ยวเก็บเปลือกหอยและปะการัง มีโปรแกรมพานักท่องเที่ยวไปศึกษาป่าชายเลน และร่วมกันปลูกป่าชายเลน

2) การเรียนรู้วิถีชาวประมงการทำกิจกรรมท่องเที่ยว ชมรมฯ ได้มุ่งเน้นที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวประมงให้มากที่สุด จึงได้จัดทำกิจกรรมโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การปักในที่อยู่อาศัย การทำอาหารร่วมกัน หรือนักท่องเที่ยวต่างชาติ จะมาร่วมแลกเปลี่ยนการทำอาหาร การลงทะเลเพื่อเรียนรู้การลงอวนกุ้ง อวนปู การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

3) การเรียนรู้รอบเกาะ เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตอีกด้านหนึ่ง โดยจัดให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิต เช่น การกรีดยาง การคูลิงขึ้นมะพร้าว การถักกลอบซึ่งเป็นเครื่องมือประมง การผูกอวน การทำนา และนำนักท่องเที่ยวศึกษาการแต่งงานของชุมชนเกาะยาว (กรณีนักท่องเที่ยวมาตรงกับพิธีแต่งงาน) ภูมิปัญญาทางศาสนาที่มีสยิด นอกจากนี้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเอกลักษณ์ท้องถิ่น ชุมชนเกาะยาวน้อย ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 98 การเป็นอยู่แบบพี่น้อง และการเอื้อเฟื้อกัน ทำให้การลักขโมย หรืออาชญากรรมต่างๆ ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงมีความปลอดภัยสูง ในด้านการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเน้นการใช้เครื่องมือแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขององค์กรชุมชน มีการพัฒนาให้เกิดมาตรฐานบ้านพักตาม กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (home stay) โดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งประกาศใช้เมื่อ ตุลาคม 2546

2. การวางแผนด้านการตลาด

การดำเนินการด้านการตลาดในขั้นต้น REST เข้ามาส่งเสริมองค์กรชุมชนด้านการตลาดในนามของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม โดยส่งเจ้าหน้าที่ NGOs มาประจำในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนให้กับชาวบ้าน โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2538 มีนักศึกษาจากสหรัฐอเมริกาประมาณ 50 คน เดินทางมาพักที่รีสอร์ตบนเกาะยาวน้อย บริเวณหมู่ที่ 5 ได้เชิญกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะยาว ไปบรรยายถึงการดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ การรวมตัวของชาวบ้านในการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง และการฟื้นฟูการทำประมงพื้นบ้าน จากนั้น REST ได้ทดลองตลาด ด้วยการนำชนชั้นกลางจากกรุงเทพฯ เข้ามาศึกษาการรวมตัวของชาวบ้าน การอยู่ร่วมกับ

ชาวบ้าน และการต่อสู้ปกป้องทรัพยากรชายฝั่งของชาวบ้าน สิ่งที่ชาวบ้านขาดแคลน โดยทดลองอยู่ 2-3 กลุ่ม ปรากฏว่า ผ่านการประเมินผล ชาวบ้านสามารถที่จะเปิดบริการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนได้ แม้ว่าในช่วงแรกชาวบ้านจะติดปัญหาภาษา ที่ใช้สื่อสารกับคนจากกรุงเทพฯ และทำแต่อาหารพื้นเมืองภาคใต้เท่านั้น

ในปีพ.ศ. 2539 REST ได้นำการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนบนเกาะยวน้อย โดยจัดโรดโชว์ที่เยอรมัน ทำให้บริษัท เฮาส์เซย์ จำกัด ของเยอรมัน จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาที่เกาะยวน้อย จังหวัดพังงา และหมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนักท่องเที่ยวและกลุ่มที่สนใจศึกษาทรัพยากรชายฝั่ง เดินทางมาพักแบบบ้านพักชุมชนกับชาวบ้าน ต่อเดือนเฉลี่ย 50-100 คน โดยทางกลุ่มสามารถรับได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 60 คน เฉลี่ยส่งให้บ้านที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 20 หลัง 7 หมู่บ้าน ทั้งทั้งเกาะยวน้อย ภายใต้โปรแกรมนำเที่ยวและราคา ซึ่งเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์กรชุมชน และ ผู้ประสานงานประจำพื้นที่ของ REST (รายละเอียดดังตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย

โปรแกรม	วันที่	A1 (อาหาร 6 มื้อ)	A2 (อาหาร 6 มื้อ)	A3 (อาหาร 6 มื้อ)
A 3 วัน 2 คืน	1	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ
		- รับประทานอาหาร	- รับประทานอาหาร	- รับประทานอาหาร
		กลางวันและบรรยาย	กลางวันและบรรยาย	กลางวันและบรรยาย
		ภาพรวมเตรียมตัว	ภาพรวมเตรียมตัว	ภาพรวมเตรียมตัว
		นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม)	นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม)	นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม)
		- นำส่งบ้านพักสมาชิก	- นั่งรถเที่ยวรอบเกาะ	- นำส่งบ้านพักสมาชิก
		โฮมสเตย์	ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านบาติก	โฮมสเตย์
		- รับประทานอาหารเย็น	ดอกไม้เกลือปลา ชม	- รับประทานอาหารเย็น
			อุปกรณ์ประมง บ่อน้ำจืด	
			กลางทะเล (จังหวัดที่ไป	
			ต้องเป็นช่วงน้ำลง)	
			ชมพระอาทิตย์ตกดิน	
			- นำส่งบ้านพักสมาชิก	
			โฮมสเตย์	
			- รับประทานอาหารเย็น	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

โปรแกรม	วันที่	A1(อาหาร 6 มื้อ)	A2 (อาหาร 6 มื้อ)	A3 (อาหาร 6 มื้อ)
A 3 วัน 2 คืน (ต่อ)	2	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู ปลา และดูกระชังปลา กุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ ตะวันออก-เกาะนอก เกาะ ห้อง เกาะผักเบี้ย เลาดิง ตะวันตก-เกาะพะนัง ถ้ำ ไอศกรีม ถ้ำเพชร เกาะ โบยเหนือ โบยใต้ - เดินทางกลับบ้านพัก โฮมสเตย์ พักผ่อนตาม อรัยาศัย	- ช่วงเช้าถึงบ่ายเหมือน โปรแกรม A1 - กลับบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น	- ช่วงเช้าถึงบ่ายเหมือน โปรแกรม A1 - แล้วต่อนั่งรถเที่ยวรอบ เกาะ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านบา ดิก ดอกไม้เกลือปลา ชม อุปกรณ์ประมง บ่อน้ำจืด ลงทะเล(จังหวัดที่ไปต้อง เป็นช่วงน้ำลง) ชมพระ อาทิตย์ตกดิน - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น
	3	- ทานอาหารเช้า เดินทาง กลับจากท่ามานะ เวลา สิบโมงเช้า หรือ บ่ายโมง ตรง (กรณีหลังซื้ออาหาร รับประทานในตลาดเอง)	- ทานอาหารเช้า เดินทาง กลับจากท่ามานะ เวลา สิบโมงเช้า หรือ บ่ายโมง ตรง (กรณีหลังซื้ออาหาร รับประทานในตลาดเอง)	- ทานอาหารเช้า เดินทาง กลับจากท่ามานะ เวลา สิบโมงเช้า หรือ บ่ายโมง ตรง (กรณีหลังซื้ออาหาร รับประทานในตลาดเอง)
A/ B		A4 (อาหาร 7 มื้อ)	A5 (อาหาร 7 มื้อ)	B (อาหาร 7 มื้อ)
A 3วัน2คืน B 2วัน1คืน	1	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น
	2	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู
A5 (กรณี 4 คนขึ้นไป)				

ตารางที่ 12 (ต่อ)

โปรแกรม	วันที่	A4 (อาหาร 7 มื้อ)	A5 (อาหาร 7 มื้อ)	B (อาหาร 7 มื้อ)
A/B (ต่อ)		ปลา และดูกระชังปลากุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติเกาะ นอก เกาะห้อง เกาะผักเบี้ย เลาลาดิง - เดินทางกลับบ้านพัก โฮมสเตย์ พักผ่อนตาม อรัยาศัย	ปลา และดูกระชังปลากุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติไปทิศ ตะวันออก-เกาะนอก เกาะห้อง เกาะผักเบี้ย เล ลาดิง หรือ ไปทิศ ตะวันตก-เกาะพะนัง ถ้า ไอศกรีม ถ้าเพชร เกาะ โบยเหนือ โบยใต้ - กลางคืน เดินทางไปตก ปลาหรือตกปลาหมึก กับ ผู้เชี่ยวชาญในเกาะ	ปลา และดูกระชังปลากุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ ตะวันออก-เกาะนอก เกาะ ห้อง เกาะผักเบี้ย เลาลาดิง ตะวันตก-เกาะพะนัง ถ้า ไอศกรีม ถ้าเพชร เกาะ โบย เหนือ โบยใต้ - เดินทางกลับเรือเที่ยว บ่ายสามโมง
	3	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู ปลา และดูกระชังปลากุ้ง และเล่นน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ เกาะพะนัง ถ้าไอศกรีม ถ้าเพชร เกาะ โบยเหนือ โบยใต้ - เดินทางกลับจากท่ามา เนาะ	- ทานอาหารเช้าและ เดินทางกลับจากท่ามา เนาะ เวลา สิบโมงเช้า หรือ บ่ายโมงตรง (กรณีหลังซื้ออาหารรับ ทานในตลาดเอง)	
		C1 (อาหาร 7 มื้อ)	C2 (อาหาร 7 มื้อ)	C3 (อาหาร 7 มื้อ)
C จัดได้ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	1	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น	- รับคณะที่ทำเรือมาเนาะ - รับประทานอาหาร กลางวันและบรรยาย ภาพรวมเตรียมตัว นักท่องเที่ยว (ที่ชมรม) - นำส่งบ้านพักสมาชิก โฮมสเตย์ - รับประทานอาหารเย็น

ตารางที่ 12 (ต่อ)

โปรแกรม	วันที่	C1 (อาหาร 7 มื้อ)	C2 (อาหาร 7 มื้อ)	C3 (อาหาร 7 มื้อ)
C (ต่อ)	2	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - เทียวแหล่งท่องเที่ยว สำคัญ ได้แก่ เกาะห้อง เกาะพะนัง เกาะตะปู เกาะ ปันหยี เขาพังกัน และถ้ำ ไอศกรีม	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - เทียวแหล่งท่องเที่ยว สำคัญ ได้แก่ เกาะไข่นอก และเกาะไข่นอก	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - เทียวแหล่งท่องเที่ยว สำคัญ ได้แก่ อ่าวไร่เลย์ Unseen Thailand เกาะไก่ เกาะทับ
	3	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปะดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู ปลา และดูกระชังปลา กุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ เกาะ นอก เกาะห้อง เกาะผักเบี้ย เลาลาดิง - เดินทางกลับบ้านจากท่า มาเนาะเที่ยวบ่ายสามโมง	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปะดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู ปลา และดูกระชังปลา กุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ เกาะ พะนัง ถ้ำไอศกรีม ถ้ำเพชร เกาะบอยเหนือ บอยใต้ - เดินทางกลับบ้านจากท่า มาเนาะเที่ยวบ่ายสามโมง	- อาหารเช้า เจ็ดโมงเช้า - ลงทะเล แปะดโมง - กิจกรรมลงอวนกุ้ง ปู ปลา และดูกระชังปลา กุ้ง และเล่นน้ำในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ เกาะ พะนัง ถ้ำไอศกรีม ถ้ำเพชร เกาะบอยเหนือ บอยใต้ - เดินทางกลับบ้านจากท่า มาเนาะเที่ยวบ่ายสามโมง

ที่มา: พงษ์สวัสดิ์ (2548)

นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ในกระบวนการวางแผนด้านการตลาดยังมีหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำเว็บไซต์เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ และได้มีสื่อมวลชน นิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น นิตยสาร อ.ส.ท.ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นิตยสาร ขวัญเรือน นิตยสารเที่ยวไทยไปกับเชลล์ วารสารไทยของไทยประกันชีวิต และได้มีหนังสือพิมพ์ หลายฉบับได้เขียนข้อความลงตีพิมพ์ด้วย และนิตยสารต่างประเทศหลายฉบับ อีกทั้งยังมีรายการวิทยุประชาสัมพันธ์ให้ด้วย เช่น ส.ว.ท.ฟังๆ กลุ่ม Green Wave จากคลื่น 106.5 MHz ของสถานีวิทยุ กรุงเทพฯ ได้จัดคณะลงมาสัมผัสชีวิตแบบโฮมสเตย์และยังเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแล้วกลับไปบอกต่อๆ กัน

1.13 การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.35 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า องค์กรมีการปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ องค์กรมีการปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 40.3 (รายละเอียดดังตารางที่ 13)

1.14 การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.27 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า องค์กรมีการติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมาคือ องค์กรมีการติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 37.7 (รายละเอียดดังตารางที่ 13)

1.15 การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า องค์กรมีการปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.9 รองลงมาคือ องค์กรมีการปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 40.3 (รายละเอียดดังตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อกระบวนการวางแผน

(n = 77)

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	31 (40.3)	42 (54.5)	4 (5.2)
2. การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่กำหนดไว้	29 (37.7)	40 (51.9)	8 (10.4)
3. การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน	31 (40.3)	33 (42.9)	13 (16.9)

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ผลการศึกษา พบว่า

2.1 การกำหนดมาตรการ แผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิภายในพื้นที่ พบว่า องค์กรชุมชนมีมาตรการและแผนงานในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีกฎ-กติกาให้นักท่องเที่ยวและสมาชิกในองค์กรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีแผนงานในการฟื้นฟู และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนท้องถิ่น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3

ชุมชนเกาะขวาน้อยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นระยะเวลานาน สืบเนื่องจากก่อนปี พ.ศ. 2535 มีการทำประมงที่ผิดกฎหมายจากเรือประมงประเภทยานลาก และอวนรุน เกิดการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติบริเวณชายฝั่ง ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงของประชากรส่วนใหญ่ในอำเภอเกาะขวาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันเพื่อป้องกันดูแล ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีการประชุมแลกเปลี่ยนกัน ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน ให้หยุดทำประมงที่ใช้เครื่องมือที่ทำลายทรัพยากรที่ผิดกฎหมาย และได้มีการวางแผนอนุรักษ์ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการครองราช 50 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ต่อมาชาวบ้านเริ่มให้ความสำคัญ โดยหยุดการทำประมง

ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยส่งผลให้ทรัพยากรทางทะเลมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อเป็นการป้องกันการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง จึงเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายชาวบ้านระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และเครือข่ายจังหวัดต่างๆ ในอ่าวพังงา โดยมีการรวมตัวตั้งองค์กรชาวบ้านในระดับตำบล เรียกว่า ชมรมประมงพื้นบ้าน หลังจากนั้นได้มีองค์กร สถาบันทางวิชาการได้เข้ามาช่วยเหลือในด้าน ข้อมูล และเปิดโอกาสในการนำเสนอข้อมูลแก่สาธารณชนกว้างขวางมากขึ้น ในเวทีต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด และประเทศ จนทำให้ภาครัฐมีความสนใจมากขึ้น และให้ความสำคัญในการสนับสนุนในเวลาต่อมา ในระหว่างนี้ได้มีกลุ่มสถาบันต่างๆ ที่สนใจได้มาเรียนรู้องค์กรชาวบ้าน ในรูปแบบของ study tour โดยมาพักอาศัยกับชาวบ้านเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน

จนถึงปี พ.ศ. 2544 กระแสการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น หลังจากสถานการณ์การทำลายทรัพยากรลดลง สมาชิกส่วนหนึ่งในชมรมประมงพื้นบ้าน ร่วมดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ภายใต้ชื่อ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ซึ่งหวังเป็นรายได้เสริมแก่ประชาชนท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ควบคู่กับการดูแลทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกติกาที่เอื้อต่อการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้ปี พ.ศ. 2545 ชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในปีเดียวกัน ได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก ประเภท การท่องเที่ยวที่รักษาสีเขียวและวัฒนธรรม จากนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก สหรัฐอเมริกา ต่อมาปี 2547 ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สืบเนื่องจนถึงปัจจุบันการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังคงร่วมกันเฝ้าระวัง และต่อต้านเครื่องมือประมงหนัก ประเภทอวนลาก และอวนรุน รวมทั้งการขยายเครือข่ายด้านการอนุรักษ์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มประชาชนโดยร่วมกันจัดเวทีสนทนา ร่วมกับหน่วยงานภายในท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการเฝ้าระวัง และอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง โดยกลุ่มแกนนำชมรมประมงพื้นบ้าน และกลุ่มเยาวชนโดยการสอดแทรกความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในกิจกรรมค่ายเยาวชน และเข้าร่วมกับหน่วยงาน และกลุ่มผู้ประกอบการในท้องถิ่น จัดกิจกรรมปลูกป่า และเก็บขยะ เป็นประจำทุกปี เป็นต้น และจากสรุปการสัมมนาชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ระหว่างวันที่ 16-18 กุมภาพันธ์ 2548 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (พงษ์สวัสดิ์, 2548) มีการกำหนดแนวทางด้านการอนุรักษ์ โดยการขยายเครือข่ายประมงพื้นบ้านเพิ่มขึ้น และ

ปรับแนวทางในการทำงานโดยเน้นการต่อสู้ทางด้านความคิด และตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ต้องการ และชัดเจน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงาน และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว ในการสร้างเครือข่าย และเชิงข่าว กับหน่วยงานภาครัฐ

2.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้กับชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน พบว่า องค์กรชุมชนมีการส่งเสริม หรือเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กับชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จำนวนมากกว่า 3 กิจกรรมต่อปี เช่น โครงการปลูกป่าชายเลน โครงการร่วมกันเก็บขยะ เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปพื้นบ้าน และวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือเข้าร่วมโครงการอบรมเยาวชนกับมัสยิดกลาง เป็นต้น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 เนื่องจาก องค์กรชุมชนร่วมจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยร่วมกับชาวบ้าน หรือกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งกิจกรรมยังมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) องค์กรชุมชนจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวร่วมปลูกป่าชายเลนกับกลุ่มเยาวชนโรงเรียนเกาะยาววิทยา โรงเรียนบ้านริมทะเล และโรงเรียนบ้านน้ำจืด บริเวณป่าชายเลนชุมชน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี 2) เข้าร่วมและสนับสนุนโครงการเก็บขยะโดยนักเรียน เยาวชน และชาวบ้านเกาะยาวน้อย ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำปี 3) ร่วมเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ในกิจกรรมค่ายเยาวชน เช่น ค่ายสิ่งแวดล้อม ค่ายศาสนา ณ มัสยิดกลาง โครงการอบรมยุวมัคคุเทศน์ โรงเรียนเกาะยาววิทยา เป็นต้น ทั้งนี้ในการส่งเสริมด้านศิลปะและวัฒนธรรม ได้จัดโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวได้ชมมวยไทย ซึ่งเป็นศิลปะท้องถิ่น การรื้อฟื้น และนำนักท่องเที่ยวชมพิธีการแต่งงานของชุมชนเกาะยาว กรณีนักท่องเที่ยวมาตรงกับพิธีแต่งงาน และชมพิธีกรรมทางศาสนาที่มัสยิด นอกจากนี้ มีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวโดยจัดเก็บจากนักท่องเที่ยวรายละ 100 บาท เพื่อสมทบกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งการนำเงินไปใช้จะต้องผ่านมติของที่ประชุม โดยกองทุนดังกล่าวมีรูปแบบในการสนับสนุน และบริจาคกิจกรรมของ โรงเรียน มัสยิด งานกีฬา ค่ายเยาวชน และงานอบรมต่าง ๆ รวมทั้งสมทบทุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราบริเวณชายฝั่ง

2.3 การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.32 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า องค์กรมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมาคือ องค์กรมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.4 (รายละเอียดดังตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
องค์กรชุมชนมีการจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยว มาสนับสนุน กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ/วัฒนธรรม และสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	37 (48.1)	28 (36.4)	12 (15.6)

3. การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

3.1 สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.35 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคี

และการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.2 (รายละเอียดดังตารางที่ 15)

3.2 คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.49 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.3 (รายละเอียดดังตารางที่ 15)

3.3 คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.32 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 39.0 (รายละเอียดดังตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อ ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม

(n = 77)

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น	35 (45.5)	34 (44.2)	8 (10.4)
2. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง	42 (54.5)	31 (40.3)	4 (5.2)
3. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	30 (39.0)	42 (54.5)	5 (6.5)

3.4 ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว

จากการสอบถามสมาชิกในองค์กรชุมชนโดยชุดคำถามเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อชุมชนในลักษณะต่าง ๆ จำนวน 8 ข้อ ในแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน โดยกำหนดระดับความรุนแรงของผลกระทบ จาก 1 ผลกระทบระดับต่ำ ถึง 3 ผลกระทบระดับสูง และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ปัจจัยที่มีผลกระทบระดับต่ำ จะมีค่าคะแนนเท่ากับ 3 ผลกระทบปานกลางมีค่าคะแนนเท่ากับ 2 และผลกระทบสูงมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 ตามลำดับ ซึ่งจากจำนวน 8 คำถาม ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยรวม มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.64 ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละคำถาม พบว่า 1) การนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 84.4 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.79 2) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 89.6 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.84 3) ค่าครองชีพสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในชุมชน สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 74.0 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.60 4) ราคาที่ดินสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดิน สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 62.3 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.56 5) ความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 66.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.61 6) ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 100 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3 7) ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และโสเภณี เป็นต้น สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 98.7 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.99 8) ปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนอื่นในสมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ ตอบว่า มีผลกระทบระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 81.8 ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.73 ทั้งนี้สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีผลกระทบต่ำ ยกเว้นเรื่องราคาที่ดินสูงขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดิน ซึ่งได้รับผลกระทบระดับสูง (รายละเอียดดังตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

(n = 77)

ปัจจัย	ระดับผลกระทบ		
	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	สูง จำนวน (ร้อยละ)
1. การนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยว	65 (84.4)	8 (10.4)	4 (5.2)
2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต	69 (89.6)	6 (7.8)	2 (2.6)
3. ค่าครองชีพสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการ เปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายใน ชุมชน	57 (74.0)	9 (11.7)	11 (14.3)
4. ราคาที่ดินสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ ที่ดิน	14 (18.2)	15 (19.5)	48 (62.3)
5. ความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่อง ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว	51 (66.2)	22 (28.6)	4 (5.2)
6. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชน ในท้องถิ่น	77 (100)	0 0	0 0
7. ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และ โสเภณี เป็นต้น	76 (98.7)	1 (1.3)	0 0
8. ปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนถิ่นอื่น	63 (81.8)	7 (9.1)	7 (9.1)

4. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

4.1 ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.17 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.7 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 28.6 (รายละเอียดดังตารางที่ 17)

4.2 ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.03 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 24.7 (รายละเอียดดังตารางที่ 17)

4.3 ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.10 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 35.1 (รายละเอียดดังตารางที่ 17)

4.4 การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า การจัดการผลประโยชน์ภายในองค์กรมีความโปร่งใส และเป็นธรรม ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 74.0 รองลงมาคือ การจัดการผลประโยชน์ภายในองค์กรมีความโปร่งใส และเป็นธรรม ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.0 (รายละเอียดดังตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อ ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

(n = 77)

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)
1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่น	22 (28.6)	46 (59.7)	9 (11.7)
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	19 (24.7)	41 (53.2)	17 (22.1)
3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เช่น แรงฐานการผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้อง	27 (35.1)	31 (40.3)	19 (24.7)
4. การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม	57 (74.0)	20 (26.0)	0 0

5. การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

5.1 การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.58 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า คนในชุมชนยอมรับ และเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมาคือ คนในชุมชนยอมรับ และเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.2 (รายละเอียดดังตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n = 77)

ตัวชี้วัด	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน		
	สูง จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ต่ำ จำนวน (ร้อยละ)
คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	49 (63.6)	24 (31.2)	4 (5.2)

5.2 ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า สมาชิกในองค์กร พึงพอใจต่อกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรชุมชน ในระดับพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 64.9 รองลงมาคือ สมาชิกในองค์กร พึงพอใจต่อกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรชุมชน ในระดับพึงพอใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5 (รายละเอียดดังตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อความพึงพอใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n = 77)

ระดับความพึงพอใจโดยรวมของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน ต่อกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. พอใจมาก	50	64.9
2. พอใจปานกลาง	25	32.5
3. พอใจน้อย	2	2.6

5.3 สมาชิกในองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 77 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เฉลี่ยเท่ากับ 2.09 ซึ่งสมาชิกในองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า สมาชิกในองค์กร มีส่วนร่วมสูง โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการนับตั้งแต่การให้ข้อมูล เสนอแนะ และตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมาคือ สมาชิกในองค์กร มีส่วนร่วมปานกลาง เป็นผู้มีส่วนให้ความคิดเห็น หรือร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 33.8 (รายละเอียดดังตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n = 77)		
ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. มีส่วนร่วมสูง โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการนับตั้งแต่ การให้ข้อมูล เสนอแนะและตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29	37.7
2. มีส่วนร่วมปานกลาง เป็นผู้มีส่วนให้ความคิดเห็น หรือร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	26	33.8
3. มีส่วนร่วมน้อย เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว หรือ เป็นเพียงผู้รับมอบหมายหน้าที่ ให้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว	22	28.6

6. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า

6.1 การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในองค์กรชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน พบว่า องค์กรชุมชนมีการจัดกิจกรรมในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ หรือร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเครือข่ายภายนอก หรือองค์กรอื่น อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่า

คะแนน (R) เท่ากับ 3 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเริ่มต้นจากปี พ.ศ. 2538 สมาชิกทุกคนในองค์กรชุมชนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันโดยการจัดคิว และผ่านมติที่ประชุมทำการคัดเลือกตัวแทน และพิจารณาตามความพร้อมของแต่ละคนอย่างน้อยตัวแทนบ้านละ 1 คน รวมทั้งมีการจัดคิวสำหรับผู้ที่จะต้องเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นภายนอกตามศักยภาพและความพร้อม ทั้งนี้จะต้องแจ้งที่ประชุมทราบในการประชุมทุกเก้าอี้ ทั้งนี้งบประมาณในการศึกษาดูงานเกิดจากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันราชภัฏภูเก็ต REST ททท. และ CHARM ซึ่งการศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง จะมีการสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานของสมาชิกทุกคนในการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับพื้นที่อื่น เช่น การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด การศึกษาดูงานบ้านห้วยอี ตำบลห้วยปูลิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านอุมยอม จังหวัดตาก หมู่บ้านถ้ำผึ้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรชุมชน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในการให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมสัมมนาในเวทีต่าง ๆ ระดับประเทศ ร่วมกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบทเรียนในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาขององค์กรชุมชน การดำเนินการดังกล่าวเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อสรรหามูลค่าซึ่งจะเป็นกลุ่มแกนนำในการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน พบว่า องค์กรชุมชนกำหนดให้ทุก 9 คำของทุกเดือน เป็นวันประชุมเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่สมาชิกในองค์กร รวมทั้งสมาชิกตัวแทนผู้ซึ่งเข้าร่วมประชุมกับองค์กรอื่นภายนอก จะต้องมาชี้แจงและแจ้งให้ที่ประชุมทราบ นอกจากนี้ยังมีการประชุมสรุปบทเรียนนอกสถานที่ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานในปีข้างหน้า ซึ่งการกำหนดเวลาขึ้นอยู่กับความพร้อมและมติของสมาชิกในองค์กรชุมชน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 เนื่องจากกิจกรรมการสรุปบทเรียนในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนดำเนินการในลักษณะการจัดการประชุมทั้งภายในชุมชนและนอกสถานที่ โดยนำเงินรายได้ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย REST สถาบัน

ราชภัฏภูเก็ต CHARM เป็นต้น ในการนี้มีการสรุปบทเรียน หรือถอดบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการทำงานในปีข้างหน้า ส่วนการกำหนดเวลานั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกภายในองค์กรชุมชน ทั้งนี้จะต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

นอกจากนี้ แนวทางสำหรับการดำเนินงานมีการกำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดการประชุมในทุก 9 คำของทุกเดือน ภายใต้กฎกติกาในการประชุมที่เป็นมติของที่ประชุมให้ทุกคนปฏิบัติตามดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งแต่ละเดือนจะมีการประชุมเกิดขึ้น 2 ครั้ง ดังนั้นการเข้าร่วมประชุมดังกล่าวนอกจากจะเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวคิดและสรุปบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมา ยังเป็นเวทีในการกำหนดแผนงานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบเดือน และจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวของผู้ศึกษาพบว่า การประชุมในทุก 9 คำของทุกเดือนนั้น เป็นการเลือกเวลาที่สมาชิกส่วนใหญ่มีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก คือ การประมง เนื่องจาก เวลา 9 คำเป็นเวลาที่น้ำทะเลนิ่ง ไม่มีการขึ้นและลง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า น้ำตาย ซึ่งการออกหาปลาจะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งภายใน 1 เดือนจะเกิดขึ้น 2 ครั้ง ดังนั้นจึงเลือกเวลาดังกล่าวสำหรับการจัดประชุมประจำเดือน ส่วนรูปแบบการดำเนินการนั้น สมาชิกในองค์กรชุมชนจะมาพร้อมกันไม่เกิน 20.00 น. โดยมีประธานเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งประธานจะมาจากสมาชิกในองค์กรชุมชน สลับกันทำหน้าที่ควบคุมการประชุม มีเลขาคอยจดประเด็นสำคัญ ลักษณะของการประชุมเป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน และถกเถียงกันในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น บางครั้งมีการถกเถียงกันอย่างรุนแรงแต่เป็นการถกเถียงกันภายใต้กฎกติกา จนกว่าประเด็นดังกล่าวยุติลงด้วยมติที่ประชุมเห็นชอบ และในการนี้มีการชี้แจงและรายงานผลการเข้าร่วมประชุมหรือรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ของตัวแทนสมาชิกองค์กรที่เข้าร่วม ให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

6.3 ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน ประกอบกับผู้วิจัยพิจารณาจากสถิติของจำนวนองค์กรภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรชุมชน เกาะขาวน้อย พบว่า ชุมชนเกาะขาวน้อยได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยมีชุมชน หรือหน่วยงานอื่นมาศึกษาดูงานมากกว่า 10 องค์กร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3 เนื่องจากสถิติปี พ.ศ. 2546 ถึง 2548 ซึ่งแบ่งองค์กรดังกล่าวออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1)

เครือข่ายชุมชนจำนวน 20 องค์กร 2) สถาบันการศึกษา 25 สถาบัน 3) องค์กรอื่น จำนวน 6 องค์กร เช่น ทีมเลขาผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำสำนักรัฐมนตรี กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย คณะกรรมการการท่องเที่ยวสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น 4) สื่อมวลชน จำนวน 15 องค์กร

ดังนั้นจากสถิติปี พ.ศ. 2546 ถึง 2548 ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับการยอมรับจาก องค์กรภายนอก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชน โดยมีชุมชน หรือหน่วยงานอื่นมาศึกษาดูงานจำนวน 66 องค์กร (รายละเอียดดังตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 จำนวนองค์กรที่เข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรชุมชนเกาะยวน้อย

ประเภทองค์กร	จำนวน
1. เครือข่ายองค์กรชุมชน	20
2. สถาบันการศึกษา	25
3. สื่อมวลชน	15
4. องค์กรอื่นๆ	6

ที่มา: ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยวน้อย (2546-2548)

6.4 การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับ องค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน ประกอบกับการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ เชาวลิศ (2546) พบว่า องค์กรชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภาคใต้ โดยมีชุมชนที่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น สมาชิกร่วมกัน จำนวน 14 ชุมชน ภายใต้วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษา สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิง นิเวศโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน และถ่ายทอดประ สบการณ์สู่ชุมชนอื่น ๆ 3) เพื่อหนุนเสริมและแก้ปัญหาของชุมชน โดยใช้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่อง มือ 4) เพื่อหนุน เสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน 5) เพื่อ

เชื่อมร้อยเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภาคใต้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าคะแนน (R) เท่ากับ 3

การเชื่อมต่อกับกลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับองค์กรชุมชนภายนอกเกิดขึ้นภายใต้ “โครงการประสานกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคใต้” ได้มีแนวคิดดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นฐานข้อมูลในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวในภาคใต้ โดยมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบในมิติของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกันมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป (เขาวลิต, 2546) โดยพื้นที่เป้าหมายประกอบด้วย

1. ชุมชนคีรีวง	อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ชุมชนวังคูน	อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ชุมชนกรงชิง	กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. ชุมชนกะปง	อำเภอกะปง จังหวัดพังงา
5. ชุมชนนครบางจำ	กิ่งอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
6. ชุมชนละอาย	อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. ชุมชนเกาะพระทอง	อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา
8. ชุมชนเกาะข่าน้อย	อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา
9. ชุมชนพะโต๊ะ	อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร
10. ชุมชนบางใบไม้	อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
11. ชุมชนอำผั๋ง	อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
12. ชุมชนบางไถ่	อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
13. ชุมชนตะโหมด	อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
14. ชุมชนเขานอู้อี้	อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

โครงการดังกล่าวมีการดำเนินงานเพื่อเชื่อมต่อเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภาคใต้ ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ของแต่ละชุมชนประจำทุกๆ 3 เดือน โดย นายเขาวลิต สิทธิฤทธิ์ เป็นผู้ประสานงานหลัก ภายใต้งบประมาณของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) โดยเลือกพื้นที่ในการจัด

ประชุมใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดตรัง และ จังหวัดพังงา และสำหรับบทบาทขององค์กรชุมชนเกาะยวน้อยในโครงการดังกล่าว คือ เป็น ชุมชนต้นแบบ และพี่เลี้ยงให้ชุมชนพื้นที่ใหม่ สรุปและถอดบทเรียนจากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาเพื่อถ่ายทอดและเป็นแนวคิดในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนอื่นต่อไป

จากผลการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของตัวชี้วัดต่าง ๆ เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.59 ซึ่งจัดว่ามี ประสิทธิภาพการจัดการอยู่ในระดับสูง สรุปผลแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน มีประสิทธิภาพการจัดการระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.61 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพการจัดการระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.77 3) การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.45 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.28 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.43 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการขยายเครือข่าย มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 3.00 ทั้งนี้ปัจจัยที่มีค่าคะแนนสูงสุด คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ค่าคะแนนเท่ากับ 3.00 ส่วนปัจจัยที่มีค่าคะแนนต่ำสุด คือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ค่าคะแนนเท่ากับ 2.28 (รายละเอียดดังตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ผลการประเมินเมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
<u>ความพร้อมขององค์กรชุมชน</u>			
1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.76	3	14.28
2. ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.76	3	11.28
3. คุณภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สมาชิกในองค์กรมีความเข้าใจชัดเจนในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)	4.67	3	14.01

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
4. ความหลากหลายของสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	3.72	1.67	6.21
4.1 วัย : เปรียบเทียบจากอายุของสมาชิกที่ปรากฏ ตามช่วงที่กำหนด โดยแบ่งช่วงอายุเป็น 15-30 ปี 31-45 ปี 46-60 ปีและ60 ปีขึ้นไป		2	
4.2 เพศ : เปรียบเทียบจากอัตราส่วนความต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ของสมาชิกในองค์กรชุมชน		2	
4.3 ตำแหน่งทางสังคมของสมาชิกในองค์กรชุมชน : เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของสมาชิกในองค์กรที่มีตำแหน่งทางสังคม		1	
5. บุคลากรมีเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กรชุมชน	3.94	2.23	8.79
6. การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน	4.11	2.84	11.67
7. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	3.44	3	10.32
8. การกำหนดกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้มีส่วนร่วมของสมาชิก	4.14	3	12.42
9. กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก	4.54	2.69	12.21
10. สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้	4.36	2.91	12.69
11. การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.51	2	9.02
12. ความครอบคลุมของแผนการจัดการโดยชุมชน	4.33	3	12.99
13. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.54	2.35	10.67
14. การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้	4.59	2.27	10.42
15. การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน	4.44	2.23	9.90
รวม	63.85		166.88
ความพร้อมขององค์กรชุมชน			2.61

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม			
16. การกำหนดมาตรการ แผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและ ป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	4.50	3	13.50
17. การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับชาวบ้าน และ/ หรือกลุ่มเยาวชน ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.41	3	13.23
18. การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/ หรือ สวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	4.51	2.32	10.46
รวม	13.42		37.19
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม			2.77
การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม			
19. สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ท้องถิ่น	4.49	2.35	10.55
20. คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และ วิถีชีวิตท้องถิ่น	4.53	2.49	11.28
21. คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4.53	2.32	10.51
22. ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว	4.67	2.64	12.33
รวม	18.22		44.67
การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม			2.45
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ			
23. ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น	4.16	2.17	9.03
24. ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	4.05	2.03	8.22
25. ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่น	3.94	2.10	8.27
26. การจัดการผลประโยชน์มีความโปร่งใส และเป็นธรรม	4.56	2.74	12.49
รวม	16.71		38.01
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ			2.28

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W_i)	ค่าคะแนน (R_i)	$W_i \times R_i$
<u>การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรชุมชน</u>			
27. การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.68	2.58	12.07
28. ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.27	2.62	11.19
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล	4.62	2.09	9.66
รวม	13.57		32.92
การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรชุมชน			2.43
<u>กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย</u>			
30. การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในชุมชน	3.72	3	11.16
31. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา	4.41	3	13.23
32. ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก	3.89	3	11.67
33. การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ภายนอก	4.06	3	12.18
รวม	16.08		48.24
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย			3.00
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการ			
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	141.85		367.91
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ระดับสูง			2.59

หมายเหตุ: ค่า $W = 1 - 5$ โดย 1 = ความสำคัญน้อยมาก จนถึง 5 = ความสำคัญมากที่สุด
 ค่า $R = 1 - 3$ โดย 1 = ค่าคะแนนระดับต่ำ จนถึง 3 = ค่าคะแนนระดับสูง

ทั้งนี้อธิบายผลได้ว่า สืบเนื่องจากการริเริ่มการก่อตั้งองค์กรชาวบ้านในระดับตำบล เมื่อปี 2537 ภายใต้ชื่อ “ชมรมประมงพื้นบ้าน” เพื่อเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง และเพื่อการประกอบอาชีพประมงอย่างยั่งยืน ประกอบกับการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นการหล่อหลอมและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกส่วนหนึ่งในชมรมประมงพื้นบ้าน ร่วมดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยหวังให้การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมแก่ประชาชนท้องถิ่นเท่านั้น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่กับการดูแลทรัพยากรชายฝั่ง และการให้คนภายนอกได้มีโอกาสในการเรียนรู้ และเข้าใจวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ดังนั้นเรื่องของรายได้จึงไม่ใช่เป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย แต่มุ่งเน้นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นประการสำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการและประสิทธิผลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ที่กำหนดขึ้นตามกรอบหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมิติด้านชุมชน และตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท เพื่อนำไปสู่การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน คือ การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ผลการประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน มีจำนวน 15 ตัวชี้วัดค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.26 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีจำนวน 3 ตัวชี้วัดค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.47 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.56 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.18 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.52 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ค่าคะแนนความสำคัญเฉลี่ย 4.02

สำหรับการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา พบว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.59 จากค่าคะแนนเต็ม 3 สรุปผลแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน มีประสิทธิภาพการจัดการระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.61 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพการจัดการระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.77 3) การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.45 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.28 5) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.43 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย มีประสิทธิภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 3.00 ทั้งนี้ปัจจัยที่มีค่าคะแนนสูงสุด คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ค่าคะแนนเท่ากับ 3.00 ส่วนปัจจัยที่มีค่าคะแนนต่ำสุด คือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ค่าคะแนนเท่ากับ 2.28 ซึ่งผลการศึกษา

สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2545 และในปีเดียวกัน ได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก ประเภท การท่องเที่ยวที่รักษาสีเขียวและวัฒนธรรม จากนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก สหรัฐอเมริกา ต่อมาปี 2547 ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ จากประสบการณ์ในการต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรชายฝั่งมาเป็นเวลานานเกือบ 10 ปี จึงเป็นที่ยอมรับของชุมชนสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ ว่า ชุมชนเกาะยวน้อย เป็นชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการ และเป็นต้นแบบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการ

1. ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการคัดเลือกบุคลากรขององค์กรชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ วัย ซึ่งการที่องค์กรชุมชนมีสมาชิกรอบทุกช่วงอายุ และมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เป็นการเพิ่มความหลากหลายทางความคิดในการทำงาน บ่งชี้ให้เห็นถึงการถ่ายทอด และการเชื่อมต่อการทำงานจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนเรื่องเพศ องค์กรชุมชนควรขยายโอกาสให้เพศหญิงเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความเท่าเทียมกันให้กับสมาชิกในชุมชนแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เพศหญิงมีบทบาทในสังคมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้้องค์กรชุมชนที่สมาชิกมีตำแหน่งทางสังคม ย่อมเป็นการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานขององค์กรด้านการประสานงานและการต่อรองกับองค์กรอื่น ทั้งภายนอกและภายในชุมชน ดังนั้น้องค์กรชุมชนจึงควรประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนที่มีตำแหน่งทางสังคม ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ หรือร่วมรับฟัง และให้ข้อคิดเห็นในการประชุมและการดำเนินงานขององค์กรชุมชน

2. องค์กรชุมชนควรส่งเสริมบรรยากาศในการทำงาน หรือมีกิจกรรมภายในองค์กรที่สามารถดึงดูดสมาชิกให้ใช้เวลาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.9 เป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพียง 1-3 ปี ซึ่งอาจยังมีประสบการณ์น้อย ในการแบ่งเวลาให้กับงานบริหารจัดการภายในองค์กร ประกอบกับเวลาส่วนใหญ่ของสมาชิกทุ่มเทให้กับการประกอบอาชีพ คือ การทำการประมง และสวนยางพารา

ดังนั้นการส่งเสริมกิจกรรมและการสร้างบรรยากาศการทำงานภายในองค์กร จะเป็นแรงขับให้สมาชิกสามารถแบ่งเวลาให้กับงานบริหารจัดการขององค์กรชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดภาระงานให้กับกลุ่มแกนนำองค์กรแล้ว ยังเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันและฝึกฝนความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต่อไป

3. องค์กรชุมชนควรเร่งดำเนินการในการกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อวางแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งในกระบวนการวางแผนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล นอกจากนี้เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาขององค์กรชุมชน ควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างน้อยทุก ๆ 3 เดือน และควรเร่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

4. จากผลการศึกษา พบว่า จากการจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 2.32 ดังนั้นองค์กรชุมชนจึงควรปรับปรุงวิธีการจัดสรรรายได้เพื่อการนี้ โดยการจัดตั้งกองทุนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และส่งเสริมสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โดยผ่านมติของสมาชิกภายในองค์กรและชี้แจงให้สมาชิกรับทราบในทุกขั้นตอนของการเบิกจ่ายเงินกองทุนอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เงินกองทุนดังกล่าวนอกจากจะเป็นการประชาสัมพันธ์องค์กรแล้ว ยังมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

5. จากผลการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะขาน้อย ตำบลเกาะขาน้อย อำเภอเกาะขาน้อย จังหวัดพังงา ซึ่งโดยภาพรวมมีประสิทธิภาพการจัดการระดับสูง แต่ขณะเดียวกัน อาจส่งผลให้เกิดกระแสด้านการท่องเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาเที่ยว ดังนั้นจึงต้องสร้างฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการขยายเครือข่ายในระดับชุมชน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อหาจุดร่วมในการทำงาน และสร้างการยอมรับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกและกลุ่มต่างๆ ในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในองค์กรชุมชน

เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านท่าเขา ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีตัวแทนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน ทั้งนี้การเข้าร่วมของประชาชนหมู่ที่ 4 จะเป็นการเพิ่มจำนวนสมาชิกในการร่วมดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวและเป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

6. หลังจากกรณีพิบัติภัยสึนามิ เกาะขวาน้อยได้รับความเสียหายน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงในแนวชายฝั่งเดียวกัน เช่น เกาะพิพิ ภูเก็ต หรือเขาหลัก ทำให้เกาะขวาน้อยเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ประกอบกับผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดิน ซึ่งผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นระดับสูง ดังนั้นองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน เกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากการขายที่ดินเพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรหรือชาวบ้านถูกกีดกันให้ออกจากพื้นที่ ซึ่งหากมีกระแสการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทาง จะส่งผลกระทบโดยตรงกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา เพื่อวางแผนแม่บทของเกาะขวาน้อย โดยการร่วมมือกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และควรมีการจำแนกเขตการพัฒนาอย่างชัดเจน เช่น เขตการพัฒนาที่พักประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ท เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน เป็นต้น

7. จากกระแสของการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในเกาะขวาน้อย อาจส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งจากการสำรวจในพื้นที่ศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวบางรายมีการแต่งกายไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่ชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน องค์กรชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ประกอบการในพื้นที่ ควรให้ความสำคัญ และปฏิบัติตาม กฎระเบียบหรือกติกาที่กำหนดขึ้นภายในชุมชน อย่างเคร่งครัด รวมทั้งดำเนินการจัดการด้านการสื่อความหมาย เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเล็งเห็นความสำคัญและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรนำตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการจัดการโดยชุมชนอื่น ของประเทศไทย เพื่อป้องกันขีดความสามารถและสถานภาพการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้จะช่วยให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการ ตลอดจนกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ควรมีการดำเนินการระยะยาวและต่อเนื่อง โดยการรายงานผลการดำเนินการทุกปี เพื่อนำผลดังกล่าวไปปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในองค์กรชุมชน ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การจัดการ ตลอดจนนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการต่อไป
3. ตัวชี้วัดจากการศึกษาครั้งนี้เป็นประเมินเฉพาะมิติทางด้านชุมชน ดังนั้น เพื่อให้การศึกษารั้งต่อไปมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงควรมีการประเมินมิติทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และมิติทางด้านนักท่องเที่ยวควบคู่กัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. 216 น.

กุลวัฒน์ ศรีอินทร์งาม. ม.ป.ป. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: เครื่องมือเพื่อการพัฒนาและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม. แหล่งที่มา: http://www.gvc.tu.ac.th/ruual_study/kul.htm. 5 พฤศจิกายน 2547.

คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.). 2546. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ค. ปี 2546. กระทรวงมหาดไทย.

จารุเชษฐา เรืองสุวรรณ. 2547. การประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฑาทิพย์ เจริญลาภ และ รุ่งทิพ ว่องปฏิการ. 2545. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, น. 1-69. ใน พรพิมล นุ่นปาน, บรรณาธิการ. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ฉัตรชัย ค้างจาด. 2545. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เชาวลิต สิทธิฤทธิ์. 2546. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะขาวน้อย. 2546-2548. สถิตินักท่องเที่ยวพักโฮมสเตย์, พังงา. (อัดสำเนา)

คูสิต เต็งชู. 2545. การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา ตำบลเกาะยาวน้อย
อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. ปัญหาพิเศษหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สถาบัน
ราชภัฏภูเก็ต.

ดร.ชนิ เอมพันธุ์. 2545. การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวโดยชุมชน, น. 78-140. ใน พรพิมล
นุ่นปาน, บรรณาธิการ. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, นนทบุรี.

_____. 2546. เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นงลักษณ์ อยู่เย็นดี. 2544. แนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, น. (3-1)-(3-21)
ใน การสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาอุทยานและ
นันทนาการ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2545. การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ใน
เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (เอกสารไม่ได้พิมพ์)

_____. 2546. เอกสารประกอบการสอน วิชาการผลกระทบทางนันทนาการ.
ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นภาพรณ ทังบุญ. 2546. การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.
พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์ 598 Print, เชียงใหม่.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. 2544. **ทฤษฎีองค์การ: แนวทางศึกษาเชิงบูรณาการ**. ภาควิชารัฐศาสตร์
และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นรินาม. 2547. **กลุ่มอาชีพและสินค้าตำบลเกาะยาวน้อย**. แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com/tambo/tcommprovprod.asp?ProvCode=82>, 5 พฤศจิกายน 2547.

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. 2544. **การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเวศ วะสี. 2536. **แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมสมานะภาพและวิชา**. สำนักพิมพ์มูลนิธิ
โกมลคีมทอง, กรุงเทพฯ.

ผู้จัดการออนไลน์. 2546. **ศูนย์ข่าวภูเก็ต: ชาวเกาะยาวน้อยสู้ปกป้องทะเลสู่รางวัลมรดกโลก**.
แหล่งที่มา: [http:// www.manager.co.th/](http://www.manager.co.th/) 31 พฤษภาคม 2547, 5 พฤศจิกายน 2547.

พจนา สวนศรี. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ
ธรรมชาติ, กรุงเทพฯ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. ศูนย์
หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พิมพ์ลักษณ์ ชันหลวง. 2546. **ผลกระทบทางจิตวิทยาและการกำหนดขีดความสามารถทางจิตวิทยา
ของแหล่งนันทนาการประเภทน้ำตก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พสุ เดชะรินทร์. 2545. **เส้นทางกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balance Scorecard และ Key
Performance Indicators**. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.

พงษ์สวัสดิ์ ดันติเจริญกิจ. 2548. ความก้าวหน้าของชมรม และทิศทางในอนาคต. ใน **สรุปการสัมมนาชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ**, กรุงเทพฯ.

มิศรา สามารด. 2543. รายงานผลการศึกษาวิจัย: การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.

เยาวดี รังชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. ม.ป.ป. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ใน **เอกสารประกอบการบรรยายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กองอนุรักษ์). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**, กรุงเทพฯ.

วรรณพร วณิชชานุกร. ม.ป.ป. เอกสารมอบให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพิมพ์เผยแพร่ให้การศึกษแก่ประชาชนทั่วไป เรื่อง **นิเวศท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM)**. 88 น.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท., กรุงเทพฯ.

สมชัย วิเศษมงคลชัย. 2546. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, กรุงเทพฯ.

ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. 2539. อุทยานแห่งชาติกับ
นันทนาการและการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน, ใน รายงานการ
ประชุมสัมมนา วันที่ 27-28 กรกฎาคม 2539. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

สากล สถิตวิทยานันท์. 2532. ภูมิศาสตร์ชนบท. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.

สินธุ์ สโรบล. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, เชียงใหม่.

สีลาภรณ์ นาคทรพ. 2538. องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม/องค์กรชุมชน, น. 246. ใน
อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. 2541. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและ
สังคมไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ. 259 น.

สุธัญญา ทองวิชิต. 2545. ศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีตำบลบางตาเถร
อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาต. 2546. เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และ
การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุวิมล ติรกันันท์. 2547. การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5. ศูนย์
หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2544. ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทยด้าน
การจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ. พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์เดอะมาสเตอร์,
กรุงเทพฯ.

เสาวนีย์ สารเนตร. 2546. ตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยาน
แห่งชาติของประเทศไทย, ใน เอกสารการสัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 1 ของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาอุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสาวนีย์ สารเนตร. 2547. การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุทัย ทักษิณธรรม. 2542. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาหมู่บ้านศิวิลตำบลกำโลนอำเภอสทิงพระจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

อุษาวดี พูลพิพัฒน์. 2544. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย, ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 (สาขาอุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2546. การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลต่อกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปวนพูกิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย, ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 2 (สาขาอุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อนุชาติ พวงสำลี และ อร์ทัย อาจอ่ำ. 2541. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.

Cohen, J.M. and N.T., Uphoff. 1980. **Participation's Place in Rural Development: Seeking Clorarity Through Specilicity.** World Development.

Drucker, Peter F. 1963. **Managing for Business Effectiveness.** Havard University, Harvard.

Rossi, P.H. and H.E., Freeman 1982. **Evaluation: A Systematic Approach.** Sage Publications Inc. Beverly Hills, California .

Stufflebeam, D.L. and Shinkfield, A.J. 1990. **Systematic Evaluation**. Boston/Dordrecht/
Lancaster: Kluwer-Nijhoff Publishing.

World Tourism Organization. 1998. **Guide for local authorities on development sustainable
tourism**. A Tourism and Environment Publication. World Tourism Organization

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ทำเนียบผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ทำเนียบผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
1. ผศ.สุรเชษฐ์ เขษรฐมาส อาจารย์ประจำสาขาอุทยานและนันทนาการ	-	ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.ดรชนิ เอมพันธุ์ อาจารย์ประจำสาขาอุทยานและนันทนาการ	-	ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ดร.สินธุ์ สโรบล ผู้ประสานงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค	Community-based research	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. (053) 218-200
4. ศ.ดร.นำชัย ทนุผล รองอธิการบดีฝ่ายการต่างประเทศ	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
5. ผศ.ฐิติพร ชูชาติ ภาคเหนือ	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตกลุ่มชาติพันธุ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ โทร. (09)700-6150
6. ดร.โถมยง ไต้ะทอง คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์ และหัวหน้าชุดโครงการการวิจัย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏ	การวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 38 ม.8 ต.นาุ้ง อ.เมือง จ.เพชรบุรี 76000 โทร. (01) 808-3355
7. อาจารย์จิตศักดิ์ พุฒจร อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว	-	เลขที่ 1 ม.3 อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120 สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปกร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี โทร. (01) 797-5335

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
8. คุณรณกร ตีรกานนท์ ผู้ประสานงานโครงการ	การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐาน	ศูนย์ฝึกอบรม วนศาสตร์ชุมชนฯ (RECOFTC) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กทม. 10903
9. คุณเชาวลิต สิทธิฤทธิ์ ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้	งานวิจัยชุมชน (ประเด็นทรัพยากร)	17/5 ม.2 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช 80160 โทร. (07) 8913296
10. คุณสมศักดิ์ เตชะเอราวัณ	-	211/11-15 ถ.ช้างคลาน ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ. เชียงใหม่ 50100 โทร. (053) 818-469 และ 874-065
11. คุณวีรพันธ์ นันทรัตพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่	-	ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ ภายในบริเวณศูนย์ราชการ จังหวัดเชียงใหม่ ถ.โชดนา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300 โทร. (053) 214038 หรือ 053-221570
12. คุณยุวดี นิรัตน์ตระกูล ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองวิชาการ	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10310 โทร. 02-250-5500
13. คุณจารุเชษฐ์ เรืองสุวรรณ พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10310 โทร. 02-250-5500
14. คุณราไพพรรณ แก้วสุริยะ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยว	การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และรับผิดชอบ การจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฉบับที่ 1	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10310 โทร. 02-250-5500

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
15. คุณนิตยา ธนพลเกียรติ รักษาการหัวหน้างานส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม	ภูมิศาสตร์การวางแผน การบริหารจัดการ การจัดการด้านชุมชน	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10310 โทร. 02-250-5500
16. ศ.ดร. ยศ สันตสมบัติ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชา มนุษยวิทยา	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ภาควิชามนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50202
17. คุณอจลา รุ่งวงษ์ เจ้าหน้าที่โครงการสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทย	การจัดการทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	ศูนย์ฝึกอบรม วนศาสตร์ชุมชนฯ (RECOFTC) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กทม. 10903
18. ผศ.นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการธุรกิจนำเที่ยว และการวิจัยพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
19. รศ.ดร. ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์ รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาคณะมนุษยศาสตร์	การท่องเที่ยวและการโรงแรม	ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
20. ผศ.ดร.ภาสกร จันทน์พยอม	การท่องเที่ยว	ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21. คุณบำรุง คูหา นักวิชาการป่าไม้7ว	ส่วนส่งเสริมจัดการป่าชุมชน	สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้ กทม. 10900
22. คุณอรุณศรี ศรีเมฆานนท์ ศาสตรานิติ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมบริการท่องเที่ยว	การท่องเที่ยว	กองส่งเสริมการบริการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10400 โทร. 02-250-5500

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
23. รศ.ดร.ราณี อีสัยกุล	การจัดการการท่องเที่ยว	สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 ม.9 ถ.แจ้งวัฒนะ ต.บางพลู อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 e-mail : msaseran@stov.ac.th
24. ผศ.ดร.เลิศพร ภาระสกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม	พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยว	ภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่ กทม. 10210 Tel : 02-954-7300 และ 09-134-5600 e-mail : loetpon@yahoo.com
25. อาจารย์รัชณี โพธิ์แท่น อาจารย์ระดับ 6	ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร	ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โทร. 02-942-9699 และ 01-822-0362
26. คุณพวงสา ชูแนม หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ	การจัดการการท่องเที่ยว/การอนุรักษ์แบบประชามมี ส่วนร่วม	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ 132 หมู่ 6 ต.พะโต๊ะ อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร 76130 โทร. 01-894-1973 และ 077-509-035
27. ผศ.ประสาน ดังสิกบุตร ประธานคณะกรรมการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการ จัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	การจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทร. 01-783-6263 e-mail : prasarncmu@hotmail.com
28. คุณวิบูลย์ เข็มเฉลิม	การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวนเกษตร	224 ม.1 ต.ลาดกระทิง อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา 24160

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
29. รศ.ดร.เสกสรรค์ ขวณิชย์	ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว	ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002
30. ผศ. พัชริน ดำรงกิตติกุล ผู้ประสานงานวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สกว.	การพัฒนาโครงการวิจัยการประเมินคุณภาพการ ประเมินโครงการวิจัย	ชั้น ๑๔ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย อาคาร เอส เอ็ม ถ.พหลโยธิน กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐ โทร. 09-206-2180 หรือ 02-298-0455-75 ต่อ 115 e-mail : pacharin@trf.or.th
31. น.สพ.สมชัย วิเศษมงคลชัย กรรมการผู้จัดการ บริษัท เปิดโลกการท่องเที่ยว จำกัด	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในชุมชน	โทร. 01-811-2729 E-mail : info@openworldthailand.com
32. อาจารย์เสรี เวชบุสกรณ์ อาจารย์พิเศษประจำสาขาอุทยานและนันทนาการ	การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การจัดการอุทยาน และการสื่อความหมาย	ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โทร. 09-984-8600
33. อาจารย์เสรี วังสัไพจิตร คณบดีคณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ	การท่องเที่ยว	คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต อ.เมือง จ.ปทุมธานี 12000 โทร. 02-997-2200 : 2900
34. คุณเกียรติศักดิ์ ก่ออมสกุล ผู้ประสานงานกลุ่มคนภูเขาเพชรบุรี	คนก,เดินป่า,การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4 ถ.สะพานท่าสงฆ์ ต.คลองกระแซง อ.เมือง จ.เพชรบุรี E-mail : Kobrekking@hotmail.com
35. คุณพจนนา สวนศรี ผู้ประสานงานโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ	การพัฒนาชุมชน	สำนักวิจัยและบริหารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลง กรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถ.พหลโยธิน กม.48 ต.คลอง หนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180

ชื่อ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	สถานที่ติดต่อ
36. คุณปราเดช พัทธวิเชียร ที่ปรึกษาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	การท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 1600 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. 10310 โทร. 02-250-5500 E-mail : pradech@tat.or.th , scotter120@hotmail.com
37. คุณสุชาติ สัยละมัย นักวิชาการ 10	ผู้ชำนาญการสิ่งแวดล้อม	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 196 พหลโยธิน จตุจักร กทม. 10900 โทร 06 864-9224
38. คุณศุภฤกษ์ สุรางกูร กรรมการผู้จัดการ บริษัท หนู่มสาวทัวร์ จำกัด	-	บริษัทหนู่มสาวทัวร์ จำกัด 113/19-20 ถ.ราชปรารภ มักกะสัน กรุงเทพฯ 10400
39. นายแพทย์บัญชา พงพานิชย์	-	2007/3 ถ.เทวราช ต.ท่าวัง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80000
40. อาจารย์สิริอาภา รัชตะหิรัญ ประธานพิพิธภัณฑ์บ้านยี่สาร	-	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 7300

ภาคผนวก ข

แบบประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

แบบประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

โดย

นายอำนาจ รักษาพล

นิสิตปริญญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

การสอบถามความคิดเห็นในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ หัวข้อ “ประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา” ภายใต้การควบคุมของ ผศ.ดร. ดรชนี เอมพันธุ์ โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และเพื่อประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน แต่ละตัวชี้วัดของท่านในฐานะของผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบประเมิน พร้อมขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ชื่อผู้ตอบแบบประเมิน.....

ตำแหน่ง.....

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ที่อยู่ ที่สามารถติดต่อได้.....

● ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและแต่ละตัวชี้วัดควรให้ความสำคัญในระดับใด (1-5)

1 มีความสำคัญน้อยมาก	2 มีความสำคัญน้อย
3 มีความสำคัญค่อนข้างมาก	4 มีความสำคัญมาก
5 มีความสำคัญมากที่สุด	

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ระดับความสำคัญของปัจจัย				
			1	2	3	4	5
ความพร้อมขององค์กรชุมชน							
1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ							
1.1 มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ							
1.2 ความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว							
1.3 การแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างชัดเจน							
2. การกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ							
2.1 มีการกำหนดกฎระเบียบและกติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก							
2.2 กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกา เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิก							
2.3 สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรที่กำหนดไว้							
3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ							
3.1 การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยว							
3.2 การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวที่วางไว้							
3.3 การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่วางไว้							
อื่นๆ (โปรดระบุ).....							

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ระดับความสำคัญของปัจจัย				
			1	2	3	4	5
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/วัฒนธรรม							
1. มาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม							
1.1 การจัดแบ่งเขตพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว							
1.2 การกำหนดมาตรการ แผนงานในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม							
2. กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม							
2.1 การจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรสาธารณะของชุมชน รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประเพณีพื้นบ้าน เช่น ทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่า แหล่งน้ำ หรือดูแลจัดการพื้นที่ใช้สอยทรัพยากรสาธารณะและสาธารณูปโภคร่วมกัน							
2.2 การจัดสรรรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวมาส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม							
อื่นๆ (โปรดระบุ).....							
การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรม							
1. สร้างความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น							
2. คนในชุมชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น							
3. คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น							
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ							
1. ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น							
2. ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น							
3. ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น							
อื่นๆ (โปรดระบุ).....							

ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศโดยชุมชน	เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม	ระดับความสำคัญของปัจจัย				
			1	2	3	4	5
การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน							
1. การยอมรับของคนในชุมชนให้มีการจัดการการท่องเที่ยว							
2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยว							
3. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล							
อื่นๆ (โปรดระบุ).....							
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย							
1. การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ และ ประสบการณ์ใหม่ให้แก่สมาชิกในชุมชน							
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจาก การดำเนินงานที่ผ่านมา							
3. ได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ ภายนอก							
อื่นๆ (โปรดระบุ).....							

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

● การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรผู้เชี่ยวชาญแบบการให้ชื่อ (Snowball sampling) ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญคนแรกเสนอรายชื่อบุคคลที่ควรสรรหามาเป็นผู้เชี่ยวชาญคนถัดไป ดังนั้นจึงขอความกรุณาเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญคนถัดไป ซึ่งท่านสามารถเสนอได้ตั้งแต่ 1 ท่านขึ้นไป

1. ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

2. ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

3. ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

4. ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

5. ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำองค์กรชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

แบบประเมิน/สัมภาษณ์
ความพร้อมขององค์กรชุมชน ตามองค์ประกอบขององค์กรชาวบ้าน
และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

หัวข้อ	ประเด็น
1. การมีอุดมการณ์ร่วมกัน	มีทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกัน - ด้านเศรษฐกิจ - ด้านสังคม - ด้านสิ่งแวดล้อม
2. การกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ร่วมกัน	เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ เป็นมติร่วมของสมาชิกในองค์กร
3. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	รูปแบบของการกระจายรายได้ภายในชุมชน และสัดส่วนของผลประโยชน์ที่สมาชิกที่เกี่ยวข้องทุกคนได้รับ และคืนส่วนหนึ่งให้กับ การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
4. คน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน	1. ผู้นำ : ผู้นำ/แกนนำ ที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ เพื่อชาวบ้านได้ ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายใน และภายนอกชุมชน 2. สมาชิก : การที่สมาชิกร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทาง ความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติและการติดตาม ประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร 3. ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์กร แต่มีผลต่อการดำรงอยู่ใน ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และพร้อมที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับองค์กร
5. การบริหารจัดการ	1. การตัดสินใจร่วม 2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ 3. สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ 4. กฎกติการ่วมกัน /การปฏิบัติตาม 5. การสื่อสารกันระหว่างสมาชิกขององค์กร 6. การควบคุมและการตรวจสอบ
6. กิจกรรม	การเรียนรู้ ฝึกฝน และปฏิบัติจริง
7. งบประมาณ	การระดมทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง
8. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	ความพร้อมขององค์กรชุมชน ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอก เพื่อความมีประสิทธิภาพขององค์กรชุมชน

หัวข้อ	ประเด็น
9. แผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1. แผนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม / มีลายลักษณ์อักษร (ความครอบคลุมของแผนการจัดการ ควรมีแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด-ประชาสัมพันธ์ แผนพัฒนาบุคลากร เป็นต้น) ตามมติร่วม 2. การนำแผนไปปฏิบัติจริง 3. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4. การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน
10. การจัดแบ่งเขตพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ และประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การจัดแบ่งเขตพื้นที่อย่างชัดเจน
11. มาตรการ แผนงานในการดูแล เฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	1. มาตรการ เฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติ และสังคม/วัฒนธรรม 2. มาตรการ/กิจกรรม การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสังคม/วัฒนธรรม
12. การนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยว มาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/ วัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	
13. การให้การยอมรับของคนในชุมชน ให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	สัดส่วนของสมาชิกในองค์กรกับจำนวนสมาชิกในชุมชน และอัตราการเติบโตของจำนวนสมาชิก
14. การได้รับการเผยแพร่กิจกรรมของชุมชนออกสู่ภายนอก (การเข้ามาศึกษาดูงานจากภายนอก)	สถิติจากสมุดเยี่ยม หรือตารางเวลานัดหมายในการเยี่ยมชม
15. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชน/ชุมชนอื่นภายนอก	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชน

**แบบสอบถามประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา**

โดย นายอำนาจ รักษาพล
นิติปรัชญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการ
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับประชาชนในชุมชน ที่เป็นสมาชิก
ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา
ซึ่งข้อมูลที่ได้จากท่านจะนำไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และเพื่อความสะดวกของ
แบบสอบถาม ขอความกรุณาให้ข้อมูลครบทุกข้อ ทั้งนี้แบบสอบถามทั้งหมดมี 4 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยชุมชน**

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
4. ที่อยู่.....
3. การศึกษา

☐ ประถม หรือต่ำกว่า	☐ มัธยมต้น
☐ มัธยมปลาย หรือปว.ช.	☐ อนุปริญญา หรือปวส.
☐ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพหลัก

☐ ประมง	☐ รับจ้าง/แรงงาน
☐ ค้าขาย(ส่วนตัว)	☐ เกษตรกร
☐ ธุรกิจ	☐ พนักงานบริษัท
☐ พนักงานโรงแรม/รีสอร์ท/บังกะโล	☐ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ อื่นๆ.....	
6. รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

7. อาชีพรอง

☐ ประมง	☐ รับจ้าง/ แรงงาน
☐ ค้าขาย(ส่วนตัว)	☐ เกษตรกร
☐ ธุรกิจ	☐ อื่นๆ.....

8. รายได้จากอาชีพรองเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

9. ตำแหน่งทางสังคมในชุมชน

☐ ผู้ใหญ่บ้าน	☐ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
☐ สมาชิก อบต.	☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน
☐ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน	☐ คณะกรรมการกลุ่มประมงพื้นบ้าน
☐ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์	☐ สมาชิกในชุมชน
☐ อื่นๆ.....	

10. ความเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

☐ เจ้าของบ้าน(โฮมสเตย์)	☐ เรือนำเที่ยว/ ชมวิถีชีวิต
☐ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	☐ รถโดยสาร/ รถประจำทาง
☐ ผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว (เจ้าของบ่อปลา
เจ้าของกระชัง สวนยาง สวนสมุนไพร เจ้าของลิงขึ้นมะพร้าว	
☐ อื่นๆ.....	

11. หน้าที่/ บทบาทภายในองค์กร

☐ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และข้อมูล	☐ ฝ่ายติดต่อประสานงาน
☐ ฝ่ายการเงิน	☐ ฝ่ายบัญชี
☐ ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	☐ ฝ่ายบ้านพัก (โฮมสเตย์)
☐ ฝ่ายรถ	☐ ฝ่ายเรือ
☐ ฝ่ายกิจกรรม	☐ ฝ่ายปฎิคม
☐ สมาชิก	☐ อื่นๆ.....

12. ระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน.....ปี

13. ท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี.....บาท/ปี

14. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานภายในองค์กร /ชมรม ในระดับใด

- ☐ ไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานหรือ มีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย และไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้ง เมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ
- ☐ มีเวลาในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง แต่สามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม แต่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้งเมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ
- ☐ มีเวลาในการปฏิบัติงานสูง และสามารถปฏิบัติงานได้ทันที เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม และสามารถเข้าร่วมการประชุมได้ทุกครั้ง เมื่อมีการนัดหมายอย่างเป็นทางการ

15. ระดับการมีส่วนร่วมของท่านในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

- ☐ มีส่วนร่วมน้อย เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว หรือเป็นเพียงผู้รับมอบหมายหน้าที่ ให้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว
- ☐ มีส่วนร่วมปานกลาง เป็นผู้มีส่วนให้ความคิดเห็น หรือร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ☐ มีส่วนร่วมสูง โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการนับตั้งแต่ การให้ข้อมูล เสนอแนะ และตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

16. ความคิดเห็นของท่าน ต่อลักษณะการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมากที่สุด

- ☐ มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างชัดเจน และได้รับการะหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง
- ☐ มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างคร่าวๆ แต่ได้รับการะหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามความต้องการของตนเอง
- ☐ ไม่มีโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กร และไม่มีการแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมทั้งหน้าที่ที่ได้รับไม่ตรงตามความถนัดของตนเอง

17. ระดับความพึงพอใจโดยรวม ที่ท่านมีต่อกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขององค์กรชุมชน

- ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

18. ท่านให้การยอมรับ และปฏิบัติตาม กฎระเบียบ และกติกาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน ขององค์กรชุมชนในระดับใด

- ☐ ให้การยอมรับและพร้อมปฏิบัติตาม
- ☐ ไม่ยอมรับแต่พร้อมจะปฏิบัติตาม
- ☐ ไม่ยอมรับและจะไม่ปฏิบัติตาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

19. คำถามแต่ละข้อเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรุณาเลือกระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของท่านมากที่สุด

ปัจจัย	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน			คำอธิบาย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	
19.1 กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาภายในองค์กร เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิกในองค์กรชุมชน				
19.2 การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
19.3 การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่กำหนดไว้				
19.4 การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน				
19.5 ชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยว มาสนับสนุน กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/ วัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน				
19.6 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น				
19.7 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรักภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง				
19.8 การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น				
19.9 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว				
19.10 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น				
19.11 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เช่น แรงฐานการผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้อง หรือกระตุ้นให้เกิดการลงทุน โดยคนท้องถิ่นเอง				

ปัจจัย	สภาพที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน			คำอธิบาย
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	
19.12 การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม				
19.13 คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน				
19.14 การเปิดโอกาสให้ชุมชนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

20. ท่านคิดว่า ที่ผ่านมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชุมชนในลักษณะใดบ้าง และมีระดับความรุนแรงของผลกระทบในระดับใด

1 = ผลกระทบระดับต่ำ 2 = ผลกระทบระดับปานกลาง 3 = ผลกระทบระดับสูง

ประเภทของผลกระทบ	ระดับ			สาเหตุของปัญหา
	1	2	3	
20.1 การนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว				
20.2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต				
20.3 ค่าครองชีพสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในชุมชน				
20.4 ราคาที่ดินสูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ				
20.5 ความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว				
20.6 ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น				
20.7 ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และโสเภณี เป็นต้น				
20.8 ปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนอื่น				

ตอนที่ 4 ข้อคำถามความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ด้านการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของสมาชิกในองค์กรชุมชน

- โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเข้าใจของท่าน

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
21.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น		
21.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม		
21.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทป่าเขา เท่านั้น		
21.4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวภายในแหล่งธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ		
21.5 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเน้นความหรูหรา และทันสมัย		
21.6 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก		
21.7 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และสัมผัส สภาพความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศ		
21.8 การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง		
21.9 รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน		
21.10 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล		
21.11 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว		
21.12 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ		
21.13 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อเน้นการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางวัตถุ เช่น ถนน 4 เลน โรงแรม ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น		
21.14 การจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้		
21.15 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการลงทุนจากภายนอก/นายทุน		

ตอนที่ 4 (ต่อ)

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือ และความยากของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือ (reliability) และความยากของแบบสอบถาม

ตารางภาคผนวก ง1 สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ปัจจัย	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1. กระบวนการออกกฎระเบียบและกติกาภายในองค์กร เป็นการลงมติร่วมกันของสมาชิกในองค์กรชุมชน	0.1714	0.7340
2. การปฏิบัติตามแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0.4545	0.7057
3. การติดตามประเมินผลการจัดการตามแผนที่กำหนดไว้	0.6756	0.6735
4. การปรับปรุงแผนตามผลการประเมิน	0.4241	0.7088
5. ชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยว มาสนับสนุน กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/วัฒนธรรม และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	0.4940	0.6995
6. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น	0.2964	0.7236
7. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง	0.1774	0.7338
8. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	0.3023	0.7235
9. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	0.2439	0.7284
10. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	0.2234	0.7326
11. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เช่น แรงฐานการผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้อง หรือกระตุ้นให้เกิดการลงทุนโดยคนท้องถิ่นเอง	0.2960	0.7292
12. การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม	0.1757	0.7335
13. คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน	0.2464	0.7280
14. การเปิดโอกาสให้อุณหภูมิหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0.5685	0.6920

Reliability Coefficients N of Case = 30 N of Item = 14 Alpha = 0.7334

ตารางภาคผนวก ง2 ผลกระทบต่อชุมชนจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ประเภทของผลกระทบ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1. การนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว	0.5592	0.7573
2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต	0.4447	0.7788
3. ค่าครองชีพสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในชุมชน	0.6887	0.7275
4. ราคาที่ดินสูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ	0.4747	0.7735
5. ความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว	0.3041	0.8072
6. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น	0.4935	0.7713
7. ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และโสเภณี การอพยพย้ายเข้ามาของคนอื่น เป็นต้น	0.7396	0.7255

Reliability Coefficients N of Case = 30 N of Item = 7 Alpha = 0.7912

ส่วนความรู้ของสมาชิกในองค์กรชุมชน เกี่ยวกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือโดยการตรวจสอบความยากเป็นรายข้อคำถาม ซึ่ง ความยาก หมายถึง สัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ตอบข้อสอบในแต่ละข้อถูก ต่อจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด ดังสูตร

$$P = \frac{R}{N}$$

โดยที่

P = ค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ

R = จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ

N = จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด

ตามเกณฑ์ความยากของข้อสอบ กำหนดไว้อยู่ระหว่าง .20 ถึง .80 (พวงรัตน์, 2540)

ข้อสอบที่มีค่า p เท่ากับ .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นมีความยากปานกลางพอดี
 ข้อสอบที่มีค่า p ต่ำกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นค่อนข้างยาก
 ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นค่อนข้างง่าย
 ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .20 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นยากเกินไป
 ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .80 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นง่ายเกินไป

เมื่อ p หมายถึง ค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ

ตารางภาคผนวก ง3 ความรู้ของสมาชิกในองค์กรชุมชนเกี่ยวกับ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ การจัดการ
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ข้อคำถาม	จำนวนผู้ตอบถูก	ค่าความยาก
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น	29	0.97
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม	29	0.97
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท ป่าเขา เท่านั้น	28	0.93
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวภายในแหล่งธรรมชาติ หรือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบ นิเวศ	30	1.00
5. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเน้น ความหรูหรา และทันสมัย	30	1.00
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก	21	0.70
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ ศึกษาเรียนรู้ และสัมผัส สภาพความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศ	30	1.00
8. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็น อาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง	29	0.97
9. รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริม คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน	30	1.00

ข้อคำถาม	จำนวนผู้ตอบถูก	ค่าความยาก
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล	30	1.00
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	21	0.70
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	30	1.00
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อเน้นการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางวัตถุ เช่นถนน4เลน โรงแรม ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น	28	0.93
14. การจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้	30	1.00
15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการลงทุนจากภายนอก/นายทุน	29	0.97
16. เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นควรเร่งขายที่ดินให้นายทุน สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว	29	0.97
17. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรายได้หลักให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	26	0.87
18. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ให้คนในชุมชนได้มาพบปะพูดคุย ทำงานร่วมกัน และแก้ปัญหาาร่วมกัน	30	1.00

หมายเหตุ N of Case = 30 N of Item = 18